

GAD

GENÇLİK | araştırmaları dergisi

JOURNAL
OF YOUTH
RESEARCH

SAYI
05

Yıl:3 Cilt: 3

GENÇLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ / JOURNAL OF YOUTH RESEARCH

Cilt/Volume: 3 ■ Sayı/Number: 1 ■ 2015-1

ISSN: 2147-8473

Gençlik Araştırmaları Dergisi uluslararası ve hakemli bir dergidir. Yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.

Journal of Youth Research is the official peer-reviewed, international journal of the Ministry of Youth and Sports of Turkish Republic. Authors bear responsibility for the content of their published articles.

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Adına Sahibi/Owner

Hakan Dulkadiroğlu

Yazı İşleri Müdürü/General Publication Director

Ahmet Cemil Bedir

Baş Editör/Editor-in-Chief

Ömer Miraç Yaman (İstanbul Üniversitesi)

Yardımcı Editör/Co-Editor

Abdullah Sabit Tuna (Kırklareli Üniversitesi)

Çeviri Editörleri/English Language Editors

ENAGO

John Zacharias Crist

Yayın Kurulu/International Editorial Board*

Abdullah Topçuoğlu (Selçuk Üniversitesi)

Akif Emre

Aylin Görgün Baran (Hacettepe Üniversitesi)

Besim Fatih Dellaloğlu (Sakarya Üniversitesi)

Ertan Özensel (Selçuk Üniversitesi)

Eugene Kennedy (Louisiana State University)

İhsan Sezal (TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi)

İsmail Coşkun (İstanbul Üniversitesi)

Kadir Canatan (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi)

Mazhar Bağlı (Türkiye Büyük Millet Meclisi)

Mehmet Akif Aydın (İstanbul Medipol Üniversitesi)

Mehmet Eskin (Adnan Menderes Üniversitesi)

Süleyman Seyfi Öğün (Maltepe Üniversitesi)

Şeref Ateş (Sakarya Üniversitesi)

Yasin Aktay (Türkiye Büyük Millet Meclisi)

Yusuf Kaplan

***İsme göre alfabetik sırada In alphabetical order by name**

Hakem Kurulu/Board of Reviewing Editors*

Ahmet Taşgın (Necmettin Erbakan Üniversitesi), Alev Erkilet (Sakarya Üniversitesi), Ali Fuat Arıcı (Yıldız Teknik Üniversitesi), Aydın Aktay (Sakarya Üniversitesi), Birsen Şahin (Hacettepe Üniversitesi), Bülent Uçar (Universität Osnabrück), Cevriye Demir Güneş (Gazi Üniversitesi), Coşkun Taştan (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi), Ednan Arslan (Universität Wien), Erdoğan Erbay (Atatürk Üniversitesi), Esra Burcu (Hacettepe Üniversitesi), Fahri Çakı (Balıkesir Üniversitesi), Hakan Poyraz (Sakarya Üniversitesi), Hamza Çakır (Erciyes Üniversitesi), Hasan Akkuş (Selçuk Üniversitesi), Hasan Bozgeyikli (Erciyes Üniversitesi), Hatem Ete (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi), Hayati Beşirli (Gazi Üniversitesi), Hüseyin Pala (RTÜK), İnci Erdem Artan (Marmara Üniversitesi), Mahmut Hakkı Akın (Marmara Üniversitesi), Menderes Kabadayı (Ondokuz Mayıs Üniversitesi), Mete Çamdereli (İstanbul Ticaret Üniversitesi), Metin Pişkin (Ankara Üniversitesi), Muhammet Esat Altıntaş (Erciyes Üniversitesi), Muhammet Murat Özkul (Balıkesir Üniversitesi), Murat Şentuna (İnönü Üniversitesi), Mustafa Altunoğlu (Anadolu Üniversitesi), Mustafa Orçan (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi), Mustafa Tekin (İstanbul Üniversitesi), Mutlu Türkmen (Bartın Üniversitesi), Orçun İmga (Polis Akademisi Üniversitesi), Ömer Muhammet Soysal (Louisiana State University), Ramazan Gözen (Marmara Üniversitesi), Rıdvan Canım (Trakya Üniversitesi), S. Barbaros Yalçın (Necmettin Erbakan Üniversitesi), S. Bekir Gür (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi), Selahattin Güven (RTÜK), Sıtkı Yıldız (Kırkkale Üniversitesi), Susran Erkan Eroğlu (Selçuk Üniversitesi), Tayfun Amman (Sakarya Üniversitesi), Ali Tayfun Atay (Okan Üniversitesi), Tevfik Erdem (Gazi Üniversitesi), Tuba Kancı Doğan (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi), Vefa Taşdelen (Yıldız Teknik Üniversitesi), Vehbi Bayhan (İnönü Üniversitesi), Yakup Bilgili (Florida State College), Yaşar Uğurlu (RTÜK), Zafer Çelik (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi), Zekeriya Mızırak (Necmettin Erbakan Üniversitesi)

***İsme göre alfabetik sırada In alphabetical order by name**

Akademik İçerik Danışmanlığı/Content Advisor
ABE Medya Yayıncılık LTD. ŞTİ.

Telefon: +90 (212) 273-2750 **Web:** www.abemedya.com.tr **Elektronik posta:** ismail.sasmaz@abemedya.com

Tasarım ve Uygulama/Graphic Design
Nevzat Onaran
Semih Edis

Tashih/Proofreading
Mehmet H. Ramazanoğlu

Baskı Öncesi Hazırlık/Prepress
ABE Medya Yayıncılık LTD. ŞTİ.

Yayın Türü/Type of Publication
Yerel Süreli Yayın

Yayın Periyodu/Publishing Period
Dört ayda bir yayımlanır /Three times a year

Baskı ve Cilt/Press
Başak Matbaacılık ve Tan. Hiz. Ltd. Şti.
Anadolu Bulvarı Meka Plaza No: 5/15
Gimat Yenimahalle ANKARA
T: 0312 397 16 17 • F: 0312 397 03 07

Ankara - Aralık 2015

İletişim/Correspondence

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim, Kültür ve Araştırma Genel Müdürlüğü
Örnek Mahallesi, Oruç Reis Caddesi No:13 Altındağ, Ankara

Telefon: +90 (312) 596-6000 **Web:** http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr

İçindekiler Table of Contents

MAKALELER ARTICLES

Türkiye'de Gençlik ve Gönüllülük Çalışmaları Literatürü Üzerine Bir Değerlendirme	5
<i>An Assessment of the Literature on Youth and Volunteerism in Turkey</i>	<i>28</i>
Ahmet Üzmez	
Gençlikten Aileye: Gençlik Politikalarında ve Uygulamalarında Değişim.....	39
<i>From Youth to Family: Transformation and Implementation of Youth Policies</i>	<i>57</i>
Bedrettin Kesgin	
Gençlik Hizmetlerinin Arka Planı: Hak Söylemi Üzerinden Değerlendirmeler	65
<i>The Philosophical Background of Youth Services: Thoughts From Right Discourse</i>	<i>73</i>
Faruk Taşçı	
Narsistik Kişilik Özelliklerinin Empatik Eğilimleri Yordama Düzeyi.....	81
<i>Narcissistic Personality Traits as a Predictor of Empathetic Tendencies.....</i>	<i>99</i>
Cemil Kiraz, Halil Ekşi	
Siyasal Toplumsallaşma ve Gençlik	113
<i>Political Socialization and Youth.....</i>	<i>133</i>
Mahmut H. Akın	
Yenilenen Mekân, Gençleşen ve Değişen Kamusalıklar: İstanbul Üsküdar Meydanı Örneği.....	145
<i>Renewed Places, Rejuvenated and Transformed Public Spaces: Istanbul's Üsküdar Square ..</i>	<i>163</i>
Yunus Çolak	

Copyright © 2015 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı

<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>

Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2015 • 3(1) • 5-38

ISSN 2147-8473

Başvuru | 1 Mart 2015

Kabul | 7 Nisan 2015

OnlineFirst | 11 Mayıs 2015

Makale

Türkiye’de Gençlik ve Gönüllülük Çalışmaları Literatürü Üzerine Bir Değerlendirme

Ahmet Üzmez^a

Öz

Bu çalışmada Türkiye’de STK’lar tarafından yapılan gönüllülük temalı araştırmalar dört başlık altında, temalı bibliyografya tarama ve oluşturma usullerinden istifade edilerek temaların belirlenip düzenlenmesi için nitel araştırma yöntemlerinden tematik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Tematik analiz yöntemiyle incelenen araştırmalarda öne çıkan temalar; gençlerin gönüllü faaliyetlerde bulunmasını etkileyen faktörler, gençlerin gönüllü faaliyetlerden edindikleri kazanımlar, gençlerin gönüllü faaliyetlerde bulunmama nedenleri ve gençleri gönüllü faaliyetlere teşvik etmek amacıyla yapılması gerekenler şeklinde tasnif edilmiştir. Çalışmanın sonunda gençlik ve gönüllülük konusunda yapılacak tartışmalara öne çıkması muhtemel konulara dair öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sivil toplum • Sivil toplum kuruluşu • Gençlik • Gönüllülük • Literatür incelemesi

^a Arş. Gör. Ahmet Üzmez, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Bölümü, Beşiktaş Merkez Yerleşkesi, Çukursaray Binası (F Blok), Beşiktaş 34349 İstanbul
Çalışma alanları: Yönetim; Stratejik yönetim; İnsan kaynakları yönetimi; Kurumsal sosyal sorumluluk; Sivil toplum kuruluşları; Gönüllülük
Elektronik posta: uzmezahmet@gmail.com

Sivil toplum, sivil toplum kuruluşu ve gönüllülük kavramları 21. yüzyılın önemi ve değeri artan kavramlarındandır. Dünya genelinde görülen bu eğilim Türkiye’de de benzer bir seyir izlemektedir. 2013 verilerine göre, Türkiye’nin 76.667.864 kişilik toplam nüfusunun 12.691.746 kişisi “15-24” yaş grubundaki genç nüfustan oluşmaktadır. Genç nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise %16,6’dır (TÜİK, 2014). Bu çalışma kapsamında gençlerin gönüllü olarak faaliyette bulunmalarına imkân tanıyan sivil toplum kuruluşlarında hazırlanmış gençlik konulu kitap, kitap bölümü, makale ve araştırmaların yanında üniversitelerde hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezleri ile sempozyum bildirimleri derlenmiştir. Gerek gönüllülük kavramının önemi gerekse gönüllü yapılan faaliyetlerin etkinliği, bu alanda yapılan çalışmaların niteliği ve niceliği hakkında bir alanyazın çalışması yapılmasını gerektirmektedir.

Literatürde gençlik ve gönüllülük ile ilgili yapılan çalışmalara dair bir sınıflama bulunmaması bu çalışmanın yapılmasına etki eden faktörlerdendir. Bu çalışmanın amacı gençlik ve gönüllülük ile ilgili alanyazındaki eksiği gidermek ve bu konuda yapılacak çalışmalara yardımcı olmaktır.

Bu çalışmanın yöntemi, temalı bibliyografya tarama ve oluşturma usullerinden istifade eden bir literatür incelemesidir (Ö. M. Yaman, 2013). Bu kapsamda TÜBİTAK ULAKBİM Kataloğu, YÖK Tez Tarama Kataloğu, Türkiye Makaleler Bibliyografyası, Türkiye Kitaplar Bibliyografyası, GSÜ Kütüphane Summon Tarama Kataloğu, DergiPark Kataloğu ve Yaman’ın (Ö. M. Yaman, 2010) Türkiye’de Gençlik Çalışmaları Bibliyografyası (1923-2010) taranmıştır. Elde edilen çalışmalar detaylı bir şekilde tasnif edilmiştir. Daha sonra temaların belirlenip düzenlenmesi için metinler, içinde buldukları çevreye dair bütünlüklü bir fikir sağlayan nitel araştırma yöntemlerinden tematik analiz (Braun ve Clarke, 2006) yöntemiyle incelenmiştir.

Türkiye’de gençlik ve gönüllülük konusunda yapılmış çalışmaları ve alanyazın taramasını konu edinen bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kavramsal çerçeve oturtulmaya çalışılarak gönüllülük ve sivil toplum kavramlarının tanımları yapılmış ve gönüllülüğün ülkemizdeki tarihsel gelişimi anlatılmıştır. İkinci bölümde kataloglardan ve veri tabanlarından elde edilen kaynakların (kitap, kitap bölümü, araştırma raporları, makaleler, yüksek lisans ve doktora tezleri) dört kısım hâlinde detaylı künyeleri verilmiştir. Son bölümde ise tematik analiz yöntemiyle incelenen bu çalışmalarda öne çıkan tema-

lar; gençlerin gönüllü faaliyetlerde bulunmasını etkileyen faktörler, gençlerin gönüllü faaliyetlerden edindikleri kazanımlar, gençlerin gönüllü faaliyetlerde bulunmama nedenleri ve gençleri gönüllü faaliyetlere teşvik etmek amacıyla yapılması gerekenler şeklinde tasnif edilmiştir.

Gönüllülük ve Sivil Toplum Kavramları

Gönüllülük farklı toplumlarda ve topluluklarda farklı anlamlara sahip olmakla birlikte, gelişmişlik düzeyine ve sosyal kesimlere bağlı olarak farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Öncelikli olarak gönüllülüğün, yardımseverlik ve yardım edelik kavramlarını bünyesinde barındıran bir kavram olduğu (UNV ve GSM, 2013) söylenebilir. Alanyazında gönüllülük kavramının tanımıyla ilgili tam bir uzlaşma bulunmamasına rağmen kavramın içeriğinde toplumsal sorumluluk anlayışı, maddi bir beklenti içerisinde bulunmama, bir sivil toplum kuruluşu çatısı altında faaliyette bulunma gibi ortak özellikler bulunmaktadır. Yurttagüler ve Akyüz'e (2006) göre gönüllülük, bireylerin bir sivil toplum kuruluşunda, karşılığında maddi çıkar sağlamadan çalışması şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımda çalışmaya yapılan vurgunun yanında gönüllülerin bu STK'ların örgütlenmesinde yer almaya, dolaylı olarak toplumsal örgütlenmenin ana ögesi karar mekanizmalarına katılmaya ve söz sahibi olmaya vurgu yapıldığı belirtilmelidir. Bir diğer tanımlamaya göre gönüllülük; bireylerin toplumsal sorumluluk anlayışıyla çıkar gözetmeksizin; bilgilerini, zamanlarını, becerilerini, deneyimlerini ve kaynaklarını, kendi özgür ifadeleriyle, bir STK'nın amacı doğrultusunda kullanmaları (Y. Yaman, 2003) olarak tanımlanmıştır.

Gönüllülük sadece sivil toplum kuruluşlarının faaliyet gösterdiği alanlarda gerekli insan kaynağının sağlanması değildir. Gönüllülükte içinde bulunulan toplumda sosyal hak, yardımlaşma duygusu, başkalarına faydalı olma gibi etmenler de etkili olmaktadır. Bireylerin sahip olduğu haklar ise insan olarak doğmasıyla elde ettiği ve bireyin refahının öncelendiği haklardır. Bireyin bu şekilde doğuştan sahip olduğu haklarda öncelik her bireyin refahının gözetilmesiyle bu haklar soy veya din gibi meşruiyet alanları üzerine temellendirilmiştir (Herbert, 2003). Sivil toplum kuruluşlarına zamanını, emeğini, uzmanlık bilgisini sunan insanların -toplumumuzdaki yaygın hâliyle- temel olarak yardım etme, başkalarına faydalı olma gibi amaçlarla gönüllü faaliyetlerde buldukları söylenebilir.

Türkiye’de gönüllülük faaliyetlerine bakıldığında ise gönüllü olmak yaygın bir pratikten, yoğunlaştığı çevrede yardımseverlik tabanında uygulanan faaliyetler olarak gözlemlenmektedir (Yurttagüler, 2006).

Clary ve Snyder’in (1999) gönüllülüğün motivasyonu ile ilgili yaptığı çalışmaya göre gönüllülüğün işlevlerinden ilki; bireyin toplumdaki diğer bireylerin refahını ne kadar umursadığıyla ilgili olan “değerler” işlevidir. Bu işlev bireyin yaşadığı çevrede var olan sorunların giderilmesine yapacağı katkı şeklinde değerlendirilebilir. İkincisi; gönüllülük eyleminin “anlama” işlevi bulunmaktadır. Bu tanımın içerisine öğrenmek, uygulamak ve yetenekler kazanmak dâhil edilmektedir. Gönüllülük çalışmaları içerisinde yer alan gençlerin kendilerinin geliştiğini gözlemlemeleri beklenmektedir. Gönüllülüğün üçüncü işlevi “toplumsal” olarak nitelendirilmektedir. Toplumun bireyler üzerinde gönüllü olması yönünde bir baskısı bulunabilmekte, bu baskı da bireyleri gönüllü davranışlarda bulunmaya itebilmektedir. Dördüncü işlev ise daha bireysel bir işlevdir. Bu işlev daha çok gönüllülerin bireysel durumlarından kaynaklanan kendi sorunlarından uzaklaşmak için gönüllü faaliyetlere odaklanabilirler. Gönüllülük eyleminin son işleviyse bireyin kendisi hakkındaki değerlendirmeleri konusundadır. Bireyler gönüllülük yaptıkça kendilerine güvenleri artacak ve kendilerini gelişmiş hissedeceklerdir (akt., Erdoğan, 2012).

Sivil toplum, tarihsel gelişimi göz önüne alındığında, sadece demokratikliğin ve meşruiyetin değil, iyi toplum yönetimi tartışmalarının da bir parçasıdır. Günümüzde giderek yaygınlaşan sivil toplum kuruluşlarının farklı yapılanmalar içinde, toplumlar arasında yaygınlaştığı görülmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının kapsamı ise farklı alanlarda çalışan gönüllü örgütlerden düşünce kuruluşlarına, sosyal hareketlerden vatandaşlık inisiyatiflerine hükümet dışı örgütlerden sendikalara ve meslek odalarına kadar geniş bir yelpaze içinde hareket eden bir alandan (Keyman, 2008) oluşmaktadır. Sivil toplumu, kapsadığı geniş alanı göz önünde bulundurarak “bir toplumun kendisini ve eylemlerini bir bütün olarak, devlet iktidarının baskısı ve denetimi altında olmayan gönüllü örgütler yoluyla örgütlemesi”(Keyman, 2008) temelinde de tanımlamak mümkündür. Ayrıca sivil toplum -toplumsal sorunlara çözüm getirme fonksiyonu da göz önünde bulundurularak-toplumsal sorunlara etkili ve uzun dönemli çözüm bulma sürecine aktif olarak katılan ve bu temelde de siyasi aktörleri bu çözümleri yaşama geçirecek politikalar üretmeye yönlendirmek için çalışan farklı gönüllü

örgütlerin devlet denetimi dışında kurduğu ortak alan (Taylor, 1990) şeklinde tanımlanmıştır. Sivil toplum kuruluşları ise sivil inisiyatifin, bir örgüt bünyesi içerisinde kurumsallaşması ile sistematize edilmiş şeklidir. Sivil toplumun örgütlü ve kurumsal yüzünü oluşturan sivil toplum kuruluşlarının temel niteliği ise yurttaşların farklı siyasal, toplumsal, insani, kültürel vb. ihtiyaçlarını ve çıkarlarını gerçekleştirmek üzere gönüllü olarak bir araya gelerek kurdukları kuruluşlar olmalarıdır (Karakurt Tosun, 2007). Bu tanımlamalar doğrultusunda sivil toplum kuruluşlarına dair dört temel özellik göze çarpmaktadır.

1. Gönüllülük ve özel alandan fedakârlık yapılmasına dayandırılmaları,
2. Nihai amaçlarının topluma bir şey sunmak, toplumsal iyiye katkıda bulunmak olması,
3. Yatay ilişkilerin ön plana çıkması, hiyerarşik ilişkilerin yadsınması,
4. Sivil toplum kuruluşlarının açık ve belli bir konuda uzmanlaşmış olmaları (Tosun, 2005, s.132'den akt., Karakurt Tosun, 2007).

Türkiye'de Gönüllülükle İlgili Yapılan Çalışmalar Üzerine Genel Değerlendirme

Türkiye'de gençlik ve gönüllülük ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, gönüllülük kavramının tarihsel gelişimi ile bu alanda yapılan çalışmalar arasında bir ilişki olduğu göze çarpmaktadır. Gönüllülük her ne kadar 1990'lı yılların sonundan itibaren kavramsallaştırılmış ve çalışılmaya başlanmış bir konu olsa da sivil toplum faaliyetleri ile paralel bir şekilde gelişim göstermiştir. Bu tarihler öncesinde yapılan çalışmalarda gönüllülük ve sivil toplum kuruluşları arasında net bir ayırım yapılmamış olup bu kuruluşlarda gösterilen faaliyetler yoğunluk göstermektedir. Gönüllülük kavramı toplumsal yaşamda gönüllülüğün görünürlüğünün ve gönüllü faaliyetlere katılımın artmasının doğal bir uzantısı olarak tartışmaya açılmış, tanımlanmaya ve bu alanda çalışılmaya başlanmıştır. Sivil toplum kuruluşları ve gönüllülük gibi konuların görünürlüğünde ve yaygınlaşmasında meydana gelen artışta toplumsal hayatta meydana gelen olayların etkisi gözlemlenmektedir.

Sivil toplum ve gönüllülük ile genç gönüllülük kavramlarının gelişimine katkıda bulunan olaylar arasında; 1980'lerin sonlarında başlayan sivil toplum hareketliliği, 1994 yılında Tarih Vakfı tarafından başlanıp 2004 yılına kadar devam eden sempozyumlar ve sempozyum bildirilerinden oluşan yayınlar ve 1999 yılında Marmara bölgesinde yaşanan deprem felaketi sayılabilir. Gençlik ve gönüllülük kavramı da bu ve benzeri toplumsal olayların etkisi ile alan yazında yer bulmaya başlayan ve kavramsallaşan terimlerden biri olarak gönüllülük konusu içinde yer bulmaya başlamıştır. Bu anlamda 1999'u önemli bir yapı taşı görerek gençlik ve gönüllülük çalışmalarını tarihsel olarak 2000 yılı öncesi ve sonrası diye ayırmak yerinde olacaktır. Türkiye'de 2000 yılı öncesinde gençlik ve gönüllülük kavramına genel olarak sivil toplum ve gönüllülük üst başlığı altında rastlanmaktadır. 2000'li yıllarla beraber başlı başına bir araştırma konusu olarak ortaya çıkan "gençlik ve gönüllülük" alanyazınına gönüllülük büyük oranda araştırma raporları, kitaplar ve tezler oluşturmaktadır.

Aşağıda detaylı künyeleri verilecek olan çalışmalar ayrıca kendi içerisinde "kitap ve kitap bölümü", "makaleler", "tezler (üniversitelerin sosyoloji, siyaset bilimi, kamu yönetimi, sosyal hizmet gibi alanlarda yapılmış lisansüstü çalışmalar)" ve "araştırma raporları ve rapor kitaplar" olarak dört başlık altında sıralanacaktır. Gençlik ve gönüllülük ile ilgili literatürün büyük çoğunluğunu oluşturan raporlar, araştırmalar ekseninde literatüre kazandırılmıştır. Gençlik ve gönüllülük ile ilgili yapılan sempozyumlardaki ve konferanslardaki bildiriler de kuruluşlar tarafından derlenip literatüre kazandırılmıştır. Tarih Vakfı tarafından 2001 yılında düzenlenen "Gençlik, Katılım ve Gönüllülük Sempozyumu" bu konuda ilktir. Daha sonra TEGV, 2008 yılında "Türkiye'de Gençlik, Gönüllülük ve Sosyal Sermaye", 2009 yılında "Gönüllülük ve Kazanımları" ve 2010 yılında "Sürdürülebilir Gönüllülük" başlıklarıyla sempozyumlar düzenlemiştir (Tarih Vakfı, t.y.).

Makaleler ve Sempozyum Bildirileri

Belge, M. (2003). *Sivil toplum nedir* (Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları 1). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, STK Eğitim ve Araştırma Birimi.

Erdoğan, E. (2003). *Türk gençliği ve siyasal katılım: 1999–2003. Türk gençliği ve katılım*. http://www.urbanhobbit.net/pdf/typp_turkish.pdf adresinden edinilmiştir.

Gençlik Servisleri Merkezi. (2003). *Sivil toplum kuruluşları gençlik eğitim projesi*. Ankara: Yazar.

Tunçay, M. (2003). Sivil toplum kuruluşları ile ilgili kavramlar. *Sivil Toplum Dergisi*, 1, 9-13.

Keyman, F. (2004). Sivil toplum, sivil toplum kuruluşları ve Türkiye. *Sivil Toplum ve Demokrasi Konferansı Yazıları*, 4, 28-54.

Gümüş, K. (2004). *Yakın tarihimizde STK hareketinin gelişimi ve kamu sivil toplum kuruluşları ilişkisi* (Savunuculuk ve politikaları etkileme yazıları No 3). <http://stk.bilgi.edu.tr/docs/gumus.pdf> adresinden edinilmiştir.

Yentürk, N., Kurtaran, Y., Uran, Ş., Yurttagüler, L., Akyüz, A. ve Gülesin, N. (2006). *İstanbul gençliği-STK üyeliği bir fark yaratıyor mu?* (Gençlik Çalışmaları Birimi Araştırma Raporu). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Birimi.

Erdoğan, E. (2006). *Sosyal sermaye, güven ve Türk gençliği*. http://urbanhobbit.net/PDF/Sosyal%20Sermaye_emre%20erdogan.pdf adresinden edinilmiştir.

Özbay F. (2007, Kasım). *Demografik geçiş sürecinde gençlik ve Türkiye*. Üniversite Gençliği ve Sosyal Haklar Sempozyumu'nda sunulan bildiri, TGV, Ankara.

Toros, E. (2007). Understanding the role of civil society as an agent for democratic consolidation: The Turkish case. *Turkish Studies*, 8(3), 395-415.

Tosun, E. K. (2007). Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde Türkiye'de yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları. *Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 3(2), 1-16 .

Acar, H. (2008). Türkiye'nin ulusal gençlik politikası nasıl yapılandırılmalıdır? *Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1).

Açıklan, N. (2008). Yoksulluk ve genç kuşakların toplumsal hareketlilik olanakları: İstanbul ve Gaziantep örnekleri. *Çalışma ve Toplum, Ekonomi ve Hukuk Dergisi*, 2, 131-153

Güçlü, A., Erdoğan, E., Günim, E. ve Güveli, Z. (2008). *Türk gençlerinde gönüllülük ve sosyal sermaye*. İstanbul: TEGV.

Palaz, S. ve Boz, I. (2008). Üniversite mezunu yetişkinlerin farklı organizasyonlarda gönüllü hizmet vermesini etkileyen faktörler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(19), 95-106.

Nemutlu, G. ve Kurtaran, Y. (2008). Gençlik çalışmaları temelinde gençlik politikaları önerileri. (Ed.), *Türkiye’de gençlik çalışması ve politikaları* içinde. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Yentürk, N., Kurtaran, Y. ve Nemutlu, G. (2008). *Türkiye’de gençlik çalışması ve politikaları* (C. 205). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Arkün, S. ve Seferoğlu, S. S. (2010, Nisan). *Gençlere topluma hizmet bilinci kazandırma çalışmaları: Üniversiteden örnek uygulamalar*. 7. Eğitimde İyi Örnekler Konferansı’ndan sunulan bildiri, 1-13.

Özdemir, S., Başel, H. ve Şenocak, H. (2010). Sivil Toplum Kuruluşları’nın (STK) artan önemi ve Üsküdar’da faaliyet gösteren bazı STK’lar üzerine bir araştırma. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 56, 151-234.

Özmete, E. (2010). Sosyal kapitali yapılandırmak: Sosyal iletişim ağı ve yardımseverlik-gönüllülük. *Aile ve Toplum Dergisi*, 6(22), 83-104.

Özmutaf, N. M. (2010). Sivil toplum kuruluşlarında gönüllü el kitabı ve gönüllüğe etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 2(1), 50-64.

Çakı, F. (2011). Gençlerin uluslararası gönüllü hizmet deneyimleri ve birey üzerindeki sosyo-kültürel etkileri. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(1), 136-177.

Saran, M., Coşkun, B. G., Zorel, F. I. ve Aksoy, Z. (2011). Üniversitelerde sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi: Ege Üniversitesi Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi üzerine bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 22(6), 3732-3747.

Özmutaf, N. M. (2012). Sivil toplum kuruluşlarında kurum felsefesi ve gönüllü takımların yönetsel nitelikleri: Yönetici ve üye perspektifi. *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 12(2), 147-165.

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı. (2012). *STK’larda gönüllülük ve gönüllülük politikaları*. İstanbul: Yazar.

Güngör, F. ve Çölgeçen, Y. (2013). STK’larda gönüllü yönetimi ve motivasyonun performans etkisi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(3), 163-187.

Kafadar, A. (2014, Mayıs). *Gençlik ve sivil toplum*. Türk Dünyası Sivil Toplum Zirvesi’nde sunulan bildiri, 525-530.

Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri

Özkul, M. M. (1997). *Türkiye'de siyasal yabancılaşma sürecinde sivil toplum ve demokrasi / üniversite öğrencileri üzerinde bir uygulama* (Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Konya). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Tosun, G. (1998). *Demokratikleşme sürecinde devlet-sivil toplum ilişkisi ve Türkiye örneği* (Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Arslanel, M. N. (2001). *Türkiye'de demokrasi sürecinde sivil toplumun gelişimi* (Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Özmutaf, N. M. (2007). *Sivil toplum kuruluşlarının misyonlarını gerçekleştirmede insan kaynaklarının rolünün gönüllü yönetimi yaklaşımları bağlamında incelenmesi* (Doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Isparta). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Akın, M. H. (2009). *Siyasal toplumsallaşma sürecinde gençlik-teorik ve uygulamalı bir çalışma* (Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Konya). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Şentuna, M. (2009). *Türkiye'deki gençlik ve spor ile ilgili kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının gençlik politikalarının değerlendirilmesi ve bir model örneği* (Doktora tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı, Bolu). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Akyüz, A. (2010). *Civic agency at work – sense making and labor process of professionals in issue-based non-governmental organizations in Turkey* (Doktora tezi, Bilgi Üniversitesi, İstanbul). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Certel, E. (2010). *Gençlik ve sosyal gelişim: Gençlik örgütlerine katılan gençlerle bir araştırma* (Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Kitaplar ve Kitap Bölümleri

Yücekök, A. N., Turan, I. ve Alkan, M. Ö. (1998). *Tanzimat'tan günümüze İstanbul'da sivil toplum kuruluşları*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

Tarih Vakfı. (2002). *STK'larda gönüllülük ve gençlik*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tosun, G. E. (2003). *Sivil toplum: Çağdaş kamu yönetimi I*. İstanbul: Nobel Yayınları.

Tosun, G. E. (2005). Türkiye'de devlet-sivil toplum ilişkisi ve demokratik pekişmenin önündeki engeller. L. Sunar (Ed.), *Sivil toplum ve demokrasi* içinde (s. 37-81). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Yılmaz, B. T. (2005). *Gençlik, toplum liderliği ve sosyal sermaye, sosyal sermaye ve gençlik*. İstanbul: Arı Toplumsal Katılım ve Gelişim Vakfı.

Güder, N. ve Derneği, Ö. S. G. (2006). *STK'lar için gönüllülük ve gönüllü yönetimi rehberi*. Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Yayınları.

Akatay, A. ve Yelkikalan, N. (2007). *Sivil toplum kuruluşlarında gönüllülük ve insan kaynaklarının yönetimi*. Ankara: Ekin Yayınları.

Sütlü A. F. (2007). *Gençlik: Türkiye'de hak temelli STK'lar, sorunlar ve çözüm arayışları*. Ankara: STGM Yayınları, Odak Ofset Matbaacılık.

Kalaycıoğlu, E. (2008). *Türkiye'de demokrasinin gelişmesi: Bir siyasal kültür sorunu*. Ankara: Yetkin Yayınevi

Kurtaran, Y., Nemutlu, G. ve Yentürk, N. (2008). Gençler hakkında, gençlik için, gençlerle. N. Yentürk, Y. Kurtaran ve G. Nemutlu (Der.), *Türkiye'de gençlik çalışması ve politikaları* içinde (s. 3-20). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Nemutlu, G. (2008). Türkiye'de gençlik alanında devletin rolü. N. Yentürk, Y. Kurtaran ve G. Nemutlu (Der.), *Türkiye'de gençlik çalışması ve politikaları* içinde (s. 129-166). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Yentürk, N., Nemutlu, G. ve Kurtaran, Y. (Ed.). (2008). *Türkiye'de gençlik çalışması ve politikaları* (Gençlik çalışmaları temelinde gençlik politikaları önerileri-Türkiye sivil alanında gençlik çalışmasının tarihsel gelişimi). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Yentürk, K. ve Nemutlu, G. (2008). *Türkiye'de gençlik çalışması ve politikaları*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Değirmencioglu, S. M. (2009). *Gençlik çalışmalarında iyi örnekler*. İstanbul: Arı Toplumsal Katılım ve Gelişim Vakfı Yayınları.

İncekara, H. (2009). *Bir tadına bak çok seveceksin gönüllülük*. İstanbul: Mihrimah Yayınları.

Şahin, M. (2011). *Üniversite öğrencilerinin sivil toplum algılamaları*. Ekin Kitabevi Yayınları.

Araştırma Raporları

Güder, N. (2004). *Sivil toplumcunun el kitabı* (Yerel Sivil Girişimler Projesi Rapor No: 1). Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Programı (STGM).

Çarkoğlu, A. (2006). *Türkiye'de bireysel bağışlar ve vakıf uygulamalarında eğilimler* (Rapor No: 4). İstanbul: TÜSEV.

Ezgin, Ö. ve Yılmaz, V. (2007). *Üniversite gençliği ve sosyal haklar* ("Gençlik ve Sosyal Haklar" projesi Rapor No: 1). İstanbul: Toplum Gönüllüleri Vakfı ve İstanbul Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Birimi.

Yentürk, N., Kurtaran, Y., Uran, Ş., Yurttagüler, L., Akyüz, A. ve Nemutlu, G. (2007). *Gençlik çalışmaları birimi araştırma raporu* (Rapor No: 2). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Birimi.

Aytaç, A., Jolly, R., Eliş, B., Çelik, K., Ercan, H., Çarkoğlu, A. ve Göker, E. (2008). *Türkiye 2008* (İnsani Gelişme Raporu). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı.

Giovanni, N. ve Claudio, M. (2008). *Gönüllü programları uygulama rehberi* (Katılım Öncesi Süreçte Sivil Toplumun Güçlendirilmesi: STK Hibe Programı - A5 Çevre Bileşeni Projesi Rapor No: 1). Ankara: Türkiye Bölgesel Çevre Merkezi.

Nemutlu, G. ve Kurtaran, Y. (2008). *Gençlik çalışmaları temelinde gençlik politikaları önerileri. Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları, 21-45* (S-UN Fonu Gençlik Projesi Rapor No:2) Ankara.

Nemutlu, G. (Ed.) (2008). *Baykuş gençlik eğitimleri* (Yerel Gençlik Çalışmalarında Gönüllülük) (Rapor No: 8). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2010). *Dezavantajlı gençler ve sosyal hayata katılım* (Gençlik Şurası Ön Komisyon Raporu). Ankara: Yazar.

Düzen, E. ve Ezgin, Ö. (2010). *Sivil katılımın sosyal ve bireysel gelişime etkisi* (TOG Etki Araştırması). İstanbul: Toplum Gönüllüleri Vakfı.

Yeğen, M., Keyman, F., Çalışkan, M. A. ve Tol, U. U. (2010). *Türkiye’de gönüllü kuruluşlarda sivil toplum kültürü* (107K219 no’lu TÜBİTAK 1001 Araştırma Projesi Raporu No:1). Ankara: Yaşama Dair Vakıf.

Yıldırım, N. ve Yıldırım, E. (2010). *Üniversite-gönüllülük ilişkisine genel bakış* (Value: Türkiye Ulusal Raporu). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi.

Aydemir, A. T. (2011). *Katılımın “e-hali”*: *Gençlerin sanal alemi* (Civicweb: Gençler, internet ve sivil/politik katılım Projesi Rapor No: 1). İstanbul: Alternatif Bilişim Yayınları.

Clark, H. (2011). *Sosyal içirme gücü olarak gönüllülük* (Dünyada gönüllülüğün durumu raporu). Art Press Türkiye.

Neyzi, L. (2011). Türkiye’de kamusal söylemde gençlik kurgusunun değişimi. A. Tel-li Aydemir (Der.), *Katılımın “e-hali”*: *Gençlerin sanal alemi* içinde (s. 25-47). İstanbul: Alternatif Bilişim.

Erdoğan, E. (2012). *Gönüllülük araştırmaları* (Rapor No: 3). İstanbul: TEGV.

Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) Programı Türkiye & GSM Gençlik Servisleri Merkezi Edisyon. (2013). *Türkiye’de gönüllülük gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi*. Ankara Birleşmiş Milletler Gönüllüleri & GSM Gençlik Servisleri Merkezi.

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı. (2014). *Sivil toplum izleme raporu* (Rapor No: 58). İstanbul: Yazar.

Denstad, F. Y. (2014). *Ulusal gençlik stratejisi nasıl geliştirilir? Gençlik Politikaları Kılavuzu* (çev. H. Akay). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kurtaran, Y. ve Yurttagüler, L. (2014). *Gençlik çalışmaları tarihi* (Şebeke Gençlerin Katılımı Projesi Rapor No: 4). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Yılmaz, V. ve Bahçeci, D. (2014). *Gençlerin siyasi katılımı* (Şebeke Gençlerin Katılımı Projesi Rapor No: 6). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Yılmaz, V. ve Oy, B. (2014). *Türkiye’de gençler ve siyasi katılım: Sosyo-ekonomik statü fark yaratıyor mu?* (Şebeke Gençlerin Katılımı Projesi Rapor No: 5). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Türkiye’de Gençlik ve Gönüllülük ile İlgili Yapılan Çalışmalarda Öne Çıkan Temalar

Bu bölümde gençlik ve gönüllülük ile ilgili yukarıda detaylı künyelerine yer verilen kitap, araştırma raporu, makale, tez vb. çalışmalarda öne çıkan temalar üzerinde durulacaktır. Bu temalar sırasıyla “Türkiye’de sivil toplum”, “gönüllülük ve genç gönüllülüğün tarihsel gelişimi”, “gençlerin gönüllü faaliyetlerde bulunmasını etkileyen faktörler”, “gençlerin gönüllü faaliyetlerden edindikleri kazanımlar”, “gençlerin gönüllü faaliyetlerde bulunmamalarının nedenleri” ve “gençleri gönüllü faaliyetlere teşvik etmek amacıyla yapılması gerekenler” başlıkları altında verilecektir.

Türkiye’de Sivil Toplum, Gönüllülük ve Genç Gönüllülüğünün Tarihsel Gelişimi: Sivil toplum ve sivil toplum kuruluşu tanımlamaları Osmanlı-Türk siyasal ve toplumsal yapısında vakıf geleneği üzerinden ele alınmıştır. Bu noktadaki temel tartışma da vakıfların sivil toplum ve sivil toplum kuruluşu olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğidir. Yediyıldız (2006, s. 7), Osmanlı-Türk siyasal ve toplumsal yapısında vakıfların ve genel olarak hayırseverlik faaliyetlerinin köklü geleneğinin bulunduğunu belirtirken sivil toplumun modern bir kavram olduğunu ve geçmişten günümüze intikal etmiş kurumlar olarak vakıfları bu kavramla ifade etmemizin mümkün olmadığını ifade eder. Vakıf kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında bireylerin hür iradeleri ile kurulmuş olmaları, belirli bir kaynağa sahip olmaları ve bu kaynağı harekete geçirerek çalışmaları ve belirli bir hedefe yönelik olarak kurulmaları bakımından önemli benzerlikler vardır. Lakin sivil toplum, devletten ve ekonomiden ayrılmış, üzerinde devlet denetimi olmayan, gönüllü bir temelde katılımcılığı ve demokratikleşmeyi hedefleyen örgütsel bir yaşam biçimi olarak düşünülürse Türkiye’de sivil toplumun geleneksel vakıf sisteminden ayrı ve bu sisteme oranla çok daha genç ve olgunlaşmamış olduğu görülmektedir (Yeğen, Keyman, Çalışkan ve Tol, 2010).

Sivil toplum kavramı Cumhuriyet döneminde ilk olarak 1939 yılında Erzincan depremi sonrası doğal afetlere karşı sivil savunma şeklinde gelişmeye başlamış olup 1959 yılında çıkarılan 7269 sayılı “Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun” ile konuyla ilgili yasal boşluk giderilmeye çalışılmıştır (AFAD, 2014). Görüldüğü üzere Cumhuriyet’in ilk yıllarında sivil toplum alanında oluşan bu boşluk yine devlet eliyle doldurulmaya çalışılmıştır. Sivil savunma olarak adlandırılan ve bugünkü

anlamıyla sivil toplum kuruluşunu tam olarak karşılamayan bu kavram, uzun bir süre kullanılmıştır. Türkiye’de 1950’li yıllardan itibaren çeşitli dernekler farklı uzmanlık alanlarıyla kurulmuş olup sivil toplum ve gönüllülük faaliyetleri hareketlenmeye başlamıştır. Ülkemizde sivil toplum kuruluşları ile ilgili önemli bir tarih de 1982 yılıdır. 1980 askerî darbesi sonrasında yapılan 1982 Anayasası ile Türkiye’de sivil örgütlenmeler kapatılmış ya da sivil örgütlenmelerin faaliyetleri kısıtlanmıştır. 1982 Anayasası ile sendikalara ve derneklere siyaset yasağı getirilmiş; 23,700 derneğin çalışmaları durdurulmuştur (UNV ve GSM, 2013). 1983 yılında yürürlüğe giren 2908 sayılı Dernekler Kanunu ile pek çok devlet memurunun derneklere üyeliği kısıtlanmış, derneklerin çalışmalarını denetleme ve durdurma yetkisi İçişleri Bakanlığı’na bağlı kolluk kuvvetlerine bırakılmıştır. 1980’ler sivil alana ilişkin tartışmaların süregeldiği, yavaş yavaş hareketlenmeye başladığı ancak darbenin siyasal ortamından ve yasal düzenlemelerden etkilenen bir dönem olarak kapanmıştır. 1980’lerin sonunda başlayan hareketlilikle birlikte bu dönemde ve 1990’ların başında, bugün de faaliyetlerini sürdüren ve farklı alanlarda çalışan STÖ’lerin kuruluşu, sivil alanın hareketlenmesine neden olmuştur. 1995 yılında dernek kurma özgürlüğünü düzenleyen Anayasanın 33. maddesindeki değişiklik, sivil alanın zenginleşmesine katkı sağlamıştır. 1990’lar Türkiye’de bir yandan sivil toplum kuruluşlarının sayısı ve kapsadıkları alanın arttığı, diğer yandan sivil topluma ilişkin terminolojinin, diğer bir deyişle; sivil alanın dilinin oluştuğu, sivil alanın aktörleri tarafından oluşturulduğu dönem olmuştur (UNV ve GSM, 2013).

Birleşmiş Milletler Raporuna (2013) göre 1990’larda sivil alanın dilinin oluşumunda ve sivil toplum örgütlerinin görünürlüklerinin artmasında yapı taşı sayılabilecek gelişmeler söz konusudur. Bunlardan ilki Tarih Vakfı tarafından düzenlenen Sivil Toplum Kuruluşları Sempozyumları serisiydi. 1994’te başlayıp 2004 yılına kadar devam eden Tarih Vakfı STK Sempozyumları hem sivil alanda bulunan aktörlerin yan yana gelip iletişim içinde olmasına önemli katkıda bulunmuş hem de sivil alana ilişkin kavramların tartışılmasını sağlamıştır. Dönemin ikinci büyük gelişmesi, 1996 yılında Habitat-II’nin İstanbul’da yapılmasıydı. Habitat-II hem Türkiye’de yeni yeni faaliyet göstermeye başlayan pek çok sivil toplum kuruluşuna dünyadan pek çok farklı sivil toplum kuruluşu ile yan yana gelme hem de sivil alana ilişkin yeni tartışmalar açma ve sivil alana ilişkin kavramları birlikte düşünme fırsatını verdi (UNV ve GSM, 2013). Yine aynı rapora göre 1990’ların en önemli kırılması 1999 depremi ile yaşandı. 1999

depremi hem dünyanın çeşitli ülkelerinden gelen sivil toplum kuruluşlarıyla Türkiye’deki sivil toplum kuruluşlarının birlikte çalışmalarına, hem de STK’lar tarafından kullanabilecek kaynakların Türkiye’ye gelmesine neden oldu. Öte yandan deprem, aynı zamanda sivil alana ilişkin dili de etkiledi. Yabancı kuruluşların kullandıkları terminoloji, alandaki STK’lar tarafından duyulup değerlendirildi ve kullanılmaya başlandı.

Marmara bölgesinde yaşanan bu doğal afet ve sonrasında yaraları sarmaya yönelik gerçekleştirilen çalışmalar gönüllülük açısından önem arz etmektedir. O tarihe kadar görülmemiş sayıda kişi bu süreç içerisinde gönüllü bir şekilde mobilize olmuştur. Türkiye’de toplumsal gönüllülük bilincinin en belirgin şekilde ortaya çıkmasına zemin hazırlayan 1999 yılındaki büyük depremin yanı sıra (Aytaç, 2008), gönüllü bireylerin sivil inisiyatifler ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla sahada bulunmak amacıyla örgütlenip bir inisiyatif oluşturma ya da bir STK ile iletişim kurma çabaları göze çarpmaktadır. Bireyleri derinden sarsan bu doğal afet süreci gönüllülerin örgütlenmesi yönünde önemli bir farkındalık oluşturmaya ve örgütlü bir yapı içinde gönüllü olmanın daha fazla katkı sağlayabileceğine ilişkin fikirlerin öne çıkmasına vesile olmuştur.

Yaşanan bu gelişmelerle birlikte gönüllülük, daha fazla insanın sivil alana girmesiyle birlikte görünür ve tartışılan bir kurum hâline gelmiş, ayrıca bu dönemde farklı alanlarda çalışan sivil toplum kuruluşlarında faaliyet gösteren gönüllülerin sayısı da artmıştır (UNV ve GSM, 2013). Gönüllülüğün hem görünürlüğünde hem de niceliksel miktarında meydana gelen artışla beraber, gönüllülüğü tanımlama ve açıklama ihtiyacı giderek belirgin hâle gelmiştir.

2000’li yıllarla yaşanan toplumsal olaylar ve gönüllülük açısından meydana gelen gelişmeler bu alanda yapılan çalışmalarda artışa neden olmuştur. 2000’lerin ilk yarısında kime gönüllü denilmesi gerektiği önemli bir tartışma konusu olmuştur. STK’ların sayıca artmasının yanı sıra, kurumsal yapılarının da çeşitlenmesi bu kavramsal tartışmanın karmaşıklık düzeyinde artışına neden olmuştur. “Bu dönem kaynaklarında ve seminerlerinde gönüllülük kavramı etrafında gelişen bir inisiyatifin faaliyetlerini desteklemek gönüllülük sayılabilir mi yoksa kurumun tüzel kişiliği olmadığı için gönüllülük demek sorun teşkil eder mi?” ya da “Derneklerin üyelerinin yanı sıra, derneğe üye olmayıp faaliyetlerini destekleyen bireylere gönüllü denilmeli mi?” şeklindeki sorular o dönemin çalışma konularına temel oluşturmaktadır. Yine aynı dönem içerisinde göze çarpan en önemli konu-

lardan bir tanesi de gönüllülük ve karşılığında ücret alıp almama hususu olmuştur. Günümüzde hemen hemen bütün çalışmalarda kabul edilen gönüllülerin ücret alıp almaması hususu, o dönemdeki çalışmalara göre arafta kalan bir konudur.

2000’li yıllarda bir yandan sivil toplum kuruluşlarının ve bu kuruluşlarda gönüllülük yapan kişilerin sayısında artış yaşanırken hem sivil alanın, hem de sivil toplum kuruluşlarının kapsamında meydana gelen gelişmeler göze çarpmaktadır. Bu gelişmeleri sivil toplum kuruluşlarının uzmanlık alanında meydana gelen çeşitlenme ve faaliyetlerini gerçekleştirmelerine yardımcı olan gönüllülerin niteliğinde meydana gelen çeşitlenmedir. Kadın-erkek, genç-yaşlı birçok kişi, sivil toplum çatısı altında faaliyet göstermeye başlamıştır. Pratik hayat içerisinde meydana gelen bu gelişmelere paralel olarak literatürde de bir çeşitlenme söz konusu olmuştur. Bu çalışmanın temelini oluşturan gençlik ve gönüllülük konusunda yapılan çalışmalarda giderek artış gözlenmiştir. Yine bu yıllarda kurulan iki kuruluşun düzenlediği eğitimler, seminerler ve araştırmalar gençlik ve gönüllülük literatüründe önemli bir yer tutmaktadır. Bu kuruluşlardan biri, 2002 yılında Avrupa Birliği tarafından desteklenerek kurulan ve daha sonra 2004 yılında Sivil Toplum Geliştirme Merkezi’ne dönüşerek faaliyet gösteren STGM’dir. Diğer ise 2003 yılında sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerini geliştirerek sivil alanı güçlendirmeyi amaçlayan İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi’dir. Gönüllülük kavramının sınırlarının çizildiği ve sivil toplum kuruluşları arasında kavram hakkında uzlaşmaya varıldığı alan bu eğitimler oldu. Alan yazındaki gelişmelere katkıda bulunan bu eğitimlerdeki tartışmalardan beslenen ve ilgili tartışmaların yansıması olan yayınlar, Türkiye genelinde sivil alanın ve gönüllülük ile genç gönüllülük kavramlarıyla ilgili öncü yazılı malzemeleri arasına girmiştir (UNV ve GSM, 2013).

Bu yıllarda gönüllülük konusunda meydana gelen olaylara paralel gelişen bir diğer konu da sivil toplum kuruluşlarında faaliyet gösteren gönüllülerin kendilerinden farklı olanla karşılaştıklarında yaşadıkları değişimdi. Her ne kadar bireylerin kendilerine benzer insanlarla, hâlihazırda benimsedikleri amaçlar için gönüllü olduklarını iddia eden bir alanyazın olsa da, çalıştıkları “hedef grupla” bile karşılaşmaları gönüllülerde önemli bir değişime neden olmaktadır (Toplum Gönüllüleri Vakfı, 2010). Avrupa Gönüllü Hizmeti Programı gönüllünün, kendisinden farklı olanla karşılaştığı durumda yaşadığı kültürler arası öğrenmeye en belirgin örnek olarak gösterilebilir. 2002 yılında Ulusal Ajans tarafın-

dan yürütülmeye başlanan Avrupa Gönüllü Hizmeti, gençlerin hareketliğini sağlayarak Avrupa’nın farklı ülkelerinde gönüllülük aracılığıyla, farklı kültürlerle tanışmayı amaçlayan bir programdı(r). Hareketliliğin, ötekini tanımada ve farklı kültürler arasında öğrenme yaratmadaki rolü, toplumsal katılımın artmasında (Avrupa düzeyinde de) da önemli bir yer tuttu (UNV ve GSM, 2013). Avrupa Gönüllü Hizmeti, kamu aracılığıyla gönüllülük teşvik edildiği öncül örneklerden biri olarak yerini aldı. Gönüllüğün kendisinden farklı olanla tanışma için bir araç olması, elbette uluslararası boyutta yapılmasına bağlı kalmadı. Gönüllünün kendi deneyimlerinden farklı deneyimler yaşayanlarla tanışma hâli de kültürler arası öğrenme ve toplumsal katılım için önemli bir araç olarak ele alındı ve alınabilir. Kendilerinden farklı toplumsal arka plana sahip kişilerle ve yoksun/dezavantajlı gruplarla çalışan gönüllüler, ilgili kişilerin ve/veya grupların toplumsal yaşama ilişkin deneyimlerini, normlarını/değer kodlarını ve ihtiyaçlarını öğrendiler. Özellikle yoksullukla mücadelede hizmet sağlayarak çalışan sivil toplum kuruluşlarının, olumlu toplumsal gelişmeler doğrultusunda hareket alanlarının 2000’lerin ortasına doğru genişlemesi (Bu dönemde Deniz Feneri, Can Suyu Derneği gibi tamamen bu alanda faaliyet gösteren kuruluşların görünürlükleri ve kapsamlarında artış yaşandığı gözlenmektedir.), daha fazla gönüllünün yoksullukla tanışmasına neden oldu.

Gönüllülük ve hedef grup ilişkisi 2010’lu yıllara gelirken daha yaygın bir şekilde tartışılmaya başlanmıştır. Bu tartışmalar neticesinde hizmet alan yani daha önce hedef grup konumunda bulunan bu kişilerin güçlendirilmesi ve dezavantajlı yönlerinin giderilmesi ile gönüllü olması önemli bir hedef hâline geldi. Genel olarak gençlikle ilgili çalışmalarda bulunan kuruluşlarda burs veya eğitim gibi hizmetleri alan gençler, bir yandan da gönüllülük sürecine hazırlandılar. Bu süreç içerisinde güçlendirilen gençler, toplumsal yapı içerisinde faaliyet gösteren bireyler hâline dönüşmeye başladılar. Özellikle sosyal hizmet ve psikoloji alanında hedef kitle konumundan gönüllü faaliyet gösteren bireylere yönelik uzmanlık ya da dezavantajlı grupların zarar görebilirliği başlığı kapsamında yer almıştır. Gönüllülük ile ilgili kapsam genişliği ve gönüllü sayısında meydana gelen artış ve gönüllü kişilerdeki çeşitlilik ile gönüllülerin organize edilmesi konusu da tartışılmaya başlanmıştır. Bu konuda ilk başvuru yöntem işletme literatüründeki kavramsallaştırma olmuştur. Niceliksel artışa vurgu yapan “kapasite geliştirme” ve gönüllüler arasında koordinasyona vurgu yapan “gönüllüleri yönetmek” kavramları bu alanda yapılan bu türden çalışmaların konusunu

oluşturmaktadır. Ayrıca alanyazında gönüllülerin yönetimi kavramı etrafında gelişen gönüllülerin insan kaynağı olarak görülmesi ve buna yönelik eleştirel çalışmalar da bulunmaktadır.

Gençlerin Gönüllü Faaliyetlerde Bulunma Nedenleri: Gençlik ve gönüllülük literatüründeki çalışmalarda sıkça değinilen ve yer bulan temalardan birisi genç bireylerin, gönüllü faaliyetlere katılma nedenleri/motivasyonlarıdır. Bireyleri gönüllü faaliyet yapmaya sevk eden nedenler kişiden kişiye değişmektedir. Her birey farklı kişisel motivasyonlardan hareketle gönüllü faaliyetlerde bulunur. Gençlerin gönüllü faaliyetlere katılım nedenleri/motivasyonları aşağıda maddeler hâlinde ele alınmıştır.

*Gençler, toplumsal bir ihtiyacı gidermek amacıyla ve kendilerinde var olan birtakım uzmanlık, bilgi, yetenek vb. özellikleri başkalarıyla paylaşmak istemeleri sebebiyle gönüllü faaliyette bulunmak isteyebilirler. Gençlerin gönüllü faaliyetlere katılmalarına neden olan bu istek, gençleri toplumsal bilinç ve duyarlılığa bağlı olarak bu faaliyetlere yönlendirir. Gençler, inançlarının ve sahip oldukları değerler sisteminin yönlendirici ve yöneltici etkisiyle inanış ve değer anlayışlarına yakın buldukları kurumlarda gönüllü faaliyette bulunabilirler. İnsanın temel ihtiyaçlarından sayılan aidiyet duygusundan hareketle, bir sosyal çevre içerisinde yer edinmek amacıyla katılırlar.

*Yapılması durumunda insanlara ve topluma faydalı olacağını düşündükleri çalışmalara ve projelere katkı sağlamak ve destek vermek amacıyla katılırlar.

*Gönüllü faaliyetlerde bulunarak yeni insanlar ve toplumsal çevreler tanımak, farklı beceriler ve yetenekler kazanmak ya da var olan becerilerini ve yetenekleri kullanarak korumak ve geliştirmek amacıyla katılırlar.

*Bir kurum altında gönüllü faaliyetlere katılarak yeni bir çevre edinme ve aynı amaçla bir araya gelen kişilerle tanışıp arkadaşlık kurmak amacıyla gönüllü faaliyetlere katılırlar.

Gençlerin Gönüllü Faaliyetlerden Edindikleri Kazanımlar: Gençler ve gönüllülük ile ilgili yapılan çalışmalarda öne çıkan temalardan bir diğeri elde edilen kazanımlardır. Kişiler katılım amacı kazanım elde etmek olmasa da gönüllü faaliyetlerde bulunarak çeşitli kazanımlar elde etmektedirler. Bu alanda yapılan çalışmalara göre gençlerin gönüllü faaliyetlere katılımı toplumsal bilinç ve du-

yarlılık, sosyal sorumluluk, kişisel tatmin ve mutluluk gibi birçok yönden onların gelişimlerine olumlu katkı sağlamaktadır. Türkiye’de birçok vakıf ve dernek gençlere gönüllülük yoluyla katılımında bulunabilme, yeni şeyler öğrenme ve öğrendiği şeyleri uygulayıp geliştirme olanağını sunmaktadır.

Gençlik Servisleri Merkezi ve Birleşmiş Milletler Gönüllüleri Türkiye Programı tarafından yapılan “Gönüllülüğün Rolü ve Katkıları” araştırmasına (UNV ve GSM, 2013) göre gönüllülük; gençlerin psikososyal gelişimine katkı sağlayan iki yönlü bir harekettir. Gönüllü çalışmalar sonucunda elde edilen toplumsal faydanın yanı sıra bu çalışmalar içerisinde yer alan gençlerin bireylerarası yetenekleri gelişir; gençler paylaşmanın anlamını kavrar; takım çalışmasını ve yardımlaşmayı öğrenir; yeni yaşam deneyimleri kazanır; değişik tecrübelere sahip insanlarla tanışma imkânı bulur; organizasyon yapmayı öğrenir; değişik kurumları tanır; toplumu ve dünyayı daha iyi kavrar; değer yargıları gelişir ve öz güveni artar.

Erdoğan tarafından gerçekleştirilen gönüllülük araştırmasında gönüllülük faaliyetlerinin bireye kazandırdıkları iki farklı boyutta toplanabilir. Birinci boyut “yakın çevrede danışılan bir insan olmak”, “aileyle ilişkinin değiştiğini görmek”, “toplumda saygı görmek” ve “iş hayatında olumlu etkilerini görmek” gibi dışarıdan içeriye yönelik kazanımları içermektedir. İkinci boyuttaki kazanımlarsa “kendini işe yarar hissetmek”, “sürekli yeni şeyler öğrenmek” ve “çocuklar tarafından sevilme” gibi iç değerlendirmelere dayanmaktadır (Erdoğan, 2012).

Bu sayılan kazanımların yanı sıra yapılan araştırmalara göre gönüllü faaliyetlere katılan gençler kendilerini daha mutlu hissetmektedirler. Bu faaliyetler sonucunda kendisinden başkaları adına bir şeyler yapan genç gönüllüler kişisel güven ve tatmin yaşarlar. Gönüllü faaliyetlerin gönüllülerle maddi olmayan kişisel getirilerinin değeri, maddi değerinden çok daha fazla katkıları bulunmaktadır.

Gençlerin Gönüllü Faaliyetlerde Bulunmamalarının Nedenleri: Gençlik ve gönüllülük ile ilgili yapılan çalışmalarda öne çıkan temalardan bir diğeri gençlerin gönüllü faaliyetlerde bulunmamalarının nedenleridir. Türkiye’de 1980’lerin sonundan itibaren gelişen bir sivil toplum ve gönüllülük görülmektedir. Ancak toplum olarak henüz arzu edilen gönüllülük düzeyine gelindiği söylenemez. Yapılan araştırmalarda 15-24 yaş aralığındaki gençlerin gönüllü faaliyetlere katılma oranı toplum ortalamasının altındadır. 2007 yılında Birleşmiş

Milletler Kalkınma Programı tarafından 12 ayrı bölgede 15-24 yaş arasındaki 3.322 gençle yapılan “Gençliğin Durumu Araştırması”nın sonuçlarına göre, araştırmaya katılan gençlerden sadece %4’ü bir sivil toplum örgütü üyesidir. Bu gençlerin ise yaklaşık %46’sı ya üniversite mezunu ya da üniversite öğrencisidir. Bahsedilen araştırmanın raporunda da belirtildiği gibi çeşitli öğrenci kulüplerini ve gönüllü çalışmalarını tanımak çoğunlukla üniversite ortamında gerçekleşmektedir. Üniversiteler, sosyal katılımı bizzat uygulayarak ve tecrübe ederek öğrenme fırsatı sunmaktadır. Bu nedenle gençlerin gençlik örgütlerine katılımı da genellikle üniversitede okudukları dönem olan 18-25 yaşları arasında yoğun olarak görülmektedir (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Temsilciliği, 2008). Görülüşüne göre gençlik 15 yaştan başlamasına rağmen gönüllülük yaşı 18’den başlamaktadır. Bunun temel nedeni ise 15-18 yaş aralığında gönüllü olabilecek gençlerden hem ailelerinin hem de toplumun öncelikli beklentisinin üniversiteye giriş sınavlarında başarı sağlamalarıdır. Yine gençler ve gönüllülük konusunda Bilgi Üniversitesi tarafından yapılan bir niceliksel çalışmada 15-24 yaş arası 1014 kişiden anket yöntemiyle elde edilen verilere göre bu gençlerin yalnızca %13,8’i bir STK’ya üyedir (Akyüz ve Yurttagüler, 2006, s. 2-3).

Gençlerin gönüllü faaliyette bulunmamasının en önemli sebepleri olarak, kaynak yetersizliği başlığı altında toplanabilecek zaman yokluğu ya da maddi yetersizlik belirtilmiştir. Bireyler gönüllülük yapmamasının nedeni olarak zaman ve para yokluğunu öne sürmüşlerdir. Bu anlamda “Bir insanın gönüllülük yapabilmesi için nelere sahip olması gerekir?” sorusuna verilen yanıtlar da kaynaklarda yoğunlaşmaktadır (Erdoğan, 2012). Bu konuda yapılan bir başka araştırmaya göre tüm genç gönüllülerin bu faaliyetlere katılmamalarının önde gelen sebebi olarak algısal engeller öne çıkmaktadır. Türk Gençlerinde Gönüllülük ve Sosyal Sermaye (Güçlü, Erdoğan, Günim ve Güveli, 2008) başlıklı bu çalışmaya göre son bir yıl içerisinde herhangi bir gönüllülük faaliyetine katılmadığını söyleyen gençlerin öne sürdükleri en önemli faktörler maddi olanaksızlık ve zaman yokluğu olmuştur. Birden fazla seçeneğin işaretlenebileceği anket sonuçlarına göre zamanım yok diyenlerin oranı %66,4 iken maddi olanaklara sahip değilim diyenlerin oranı %65,8’dir. Düşük eğitilmiş, düşük gelirli gençler daha çok maddi olanak eksikliğini öne sürerken yüksek eğitilmiş ve yüksek gelirli gençler ise zaman yokluğu nedeniyle gönüllü faaliyetlere katılmadıklarını belirtmişlerdir. Gençlerin gönüllülük faaliyetinde bulunmamasının başka önemli sebeplerinden biri ise yakınlarında bu tür faaliyet gösteren kurumların

varlığından haberdar olmamalarıdır (Güçlü ve ark., 2008). Yukarıdaki araştırmanın maddi imkân yoksunluğunu Özmutaf (2007), gençler arasındaki yüksek işsizlik oranları (yaklaşık %19) ve iş gücüne katılımdaki düşük oranlar (%35'in altında) yoluyla açıklamıştır.

Gençleri Gönüllü Faaliyetlere Teşvik Etmek Amacıyla Yapılması Gerekenler: Gençler ve gönüllülük ile ilgili yapılan çalışmalarda öne çıkan temalardan bir diğeri ve bu çalışmada ele alınan sonuncu konu ise gençlerin gönüllü faaliyetlere katılımlarını teşvik etmek amacıyla yapılması gerekenlerdir. Gençlik ve gönüllülük konusunda yapılan çalışmalara göre gençleri gönüllü faaliyetlere teşvik etme konusunda iki boyutlu sınıflandırma yapmak mümkündür. Bunlardan birincisi boyut sivil toplum kuruluşlarının, gençleri gönüllü faaliyetlere teşvik etmek için yapmaları gerekenlerdir. Diğer boyut ise devletin, hükümetin ve yerel yönetimlerin bu konuda yapması gerekenler şeklinde ele alınmıştır.

Yapılan araştırmalara ve çalışmalara göre sivil toplum kuruluşlarının gönüllü olmayan gençleri teşvik etmek veya gönüllü gençlerin sürekliliğini sağlamak için yapması gerekenler aşağıdaki konular etrafında şekillenmektedir.

Gençlerin gönüllü olmalarına etki eden bir diğer faktör de bir araya gelme mekânlarıdır. Yentürk (2006) ile Yentürk ve arkadaşları (2006) tarafından yapılan çalışmaya göre gençlerin, ister STK üyesi olsun ister hiçbir derneğe üye olmasın, bir araya geldikleri mekânlar arasında gençlik merkezleri gibi yerlerin oranı yok denecek kadar azdır. Bu dezavantajı gidermek adına STK'lar ve gençlik kulüpleri çeşitli uygulamalarla buraları gençlerin bir araya geldikleri toplanma mekânlarına dönüştürmelidir.

Çeşitli STK ve araştırma merkezleri tarafından yapılan araştırmalara ve çalışmalara göre devlet, hükümet ve yerel yönetimler gönüllülüğü teşvik etmede önemli role sahiptir. Örneğin; eğitim ve gençlik hizmetleri bünyesinde gönüllülüğün teşvik edilmesi, gençler arasında gönüllülüğü teşvik etmeye yönelik özel programların geliştirilmesi, gönüllü çalışmaların önemli ve değerli olduğunu gösterecek sistemlerin geliştirilmesi ve daha çekici, daha güncel bir gönüllülük imajı oluşturmak için medyayla ve diğer paydaşlarla birlikte çalışılması bu rollerden bazılarıdır (Netto ve Manco, 2008).

Sonuç

Bu çalışmada, gönüllülük alanında yapılan niteliksel ve niceliksel çalışmalar ve araştırmalar bir arada dikkate alınmış, bulgulardan ve analizlerden elde edilen sonuçların temalara göre açıklanmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür. Literatürde öne çıkan konular hakkında özet bilgiler verilerek gençlik ve gönüllülük konusunda yapılacak tartışmalara zemin hazırlanmaya çalışılmıştır.

Gençlik ve gönüllülük alanında yapılan çalışmalarla gönüllülük faaliyetleri arasında iki yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişkinin ilk aşaması; toplumsal alanda meydana gelen gelişmeler bireyleri gönüllülüğe yönlendirirken gönüllülük düzeyindeki artış da araştırmacıları, akademisyenleri ve sivil toplum kuruluşlarını bu alanda çalışmaya ve araştırmaya yönlendirmesidir. Gönüllülük faaliyetleri ile gönüllülük alanında yapılan çalışmalar arasındaki ilişkinin ikinci aşaması ise sivil toplum kuruluşları ve araştırma merkezleri tarafından yapılan eğitim programlarının ve araştırmaların bireylerin gönüllülükle ilgili bilgi düzeylerini arttırarak gönüllü olmaları konusunda teşvik edici unsur hâline gelmesidir.

Gönüllü faaliyetlere katılım ile gençlik ve gönüllülük konusunda yapılan çalışmalar arasındaki ilişkinin literatüre yansımaları da şu şekilde olmuştur: 1980'lerin sonundan günümüze kadar toplumsal alanda gerçekleşen birtakım olaylar neticesinde 2000'li yıllara gelindiğinde gönüllülüğün görünürlüğünde, niceliğinde ve niteliğinde meydana gelen artışla beraber yapılan çalışmalarda ve araştırmalarda da artış gözlenmiştir. Gençlik ve gönüllülükle ilgili çalışmaların yaklaşık %75'i 2005 yılı sonrasında yapılmıştır. Bu gelişmeler, önümüzdeki yıllarda daha geniş katılımlı gönüllülük faaliyetlerinin ve bu alanda daha geniş kapsamlı ve nitelikli gönüllülük, gençlik ve gönüllülük çalışmalarının yapılacağına göstergeleridir.

Gençlik ve gönüllülük konusunun genellikle gönüllülük üst başlığı altında –gönüllülük konusuna bölüm ayrılarak- ve gönüllülük konusunun da sivil toplum kuruluşları üst başlığı altında incelenmesi spesifik olarak bu konuda yapılan çalışmaların sayısının azlığının sebeplerindedir. Çalışmanın ikinci bölümünde künyelenen 74 çalışmada gençlik ve gönüllülük ile ilgili spesifik çalışmalar ve araştırmalar olmakla birlikte, gençlik ve gönüllülüğü bir bölüm veya ayrı başlık altında inceleyen çalışmalara da yer verilmiştir. Bu çalışmaların yarıya yakınına da Gençlik ve Spor Bakanlığı, Gençlik Servisleri Merkezleri, Türkiye Eğitim Gönüllüleri

Vakfi, Toplum Gönüllüleri Vakfı, Birleşmiş Milleler Gönüllülük Programı gibi kurumlar ve kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Ayrıca belirtilmesi gereken bir nokta da Tarih Vakfı tarafından gerçekleştirilen sivil toplum kuruluşları ve gönüllülük sempozyumları ile üniversite bünyesinde açılarak gençlik ve gönüllülük alanında da çalışmalar gerçekleştiren Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Merkezi üyeleri tarafından yapılan makale, kitap ve araştırmalardır.

Literatürde yeni sayılabilecek bir kavram olan gönüllülüğün, gençlik gibi spesifik bir alana indirgenerek yapılan bibliyografik değerlendirme çalışmasında böyle bir literatür çalışmasının daha önce yapılmamış olması ve bu çalışmanın makale olma sınırlılıklarını taşıması; bu konuda sosyologlar, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar vb. diğer alanlardan uzmanlar ve akademisyenler tarafından tartışılmayı gerektirmektedir. Bu alanda yapılacak çalışmalarda sivil toplum kuruluşlarının ve devletin, genç gönüllülüğün sürdürülebilirliğine, gençlikte başlayan ve yaşam boyu devam eden bir süreç hâline getirilmesine katkı sağlayacak politikalara ve uygulamalara ağırlık verilebilir. Ayrıca toplumun tüm kesimlerine yönelik gönüllülük bilincini ve duyarlılığını arttıracak eğitim metinleri üzerinde çalışılması bu alandaki eksiklikleri gidermek açısından önem arz etmektedir. Ayrıca lisansüstü tez çalışmalarında gönüllülük, gençlik ve gönüllülük gibi alanlara yapılacak yönlendirmeler bu alanda kuşatıcı bir literatürün oluşumuna katkı sağlayacaktır.

Extended Abstract

An Assessment of the Literature on Youth and Volunteerism in Turkey

Ahmet Üzmez^a

Abstract

This article examines studies on volunteerism in Turkey conducted by CSOs under four headings both by performing a thematic analysis (a type of qualitative research method) and by using thematic bibliographic research and bibliography creation techniques to identify and categorize themes. The major themes identified by the thematic analysis method were as follows: (1) motivations of youth volunteers, (2) benefits that young people gain by becoming volunteers, (3) factors explaining the young people's lack of participation in voluntary activities, and (4) measures to be taken to encourage young people to participate in voluntary activities. The article also makes recommendations for future studies on youth and volunteerism.

Keywords: Civil society • Civil society organizations • Youth • Volunteerism • Literature review

a Correspondence

Ahmet Üzmez, Department of Business, Yıldız Technical University, Beşiktaş Merkez Yerleşkesi, Çukursaray Binası (F Blok), Beşiktaş İstanbul 34349 Turkey
Research areas: Management; Strategic management; Human resources management; Corporate social responsibility; NGOs; Volunteerism
Email: uzmezahmet@gmail.com

The concepts of civil society, civil society organization, and volunteerism are among those gaining increasing currency in the 21st century. This worldwide trend is also observed in Turkey. According to 2013 data, of the 76.667.864 people considered citizens in Turkey, 12,691,746 were in the “15-24” age group, with the youth making up 16.6% of the total population (TÜİK, 2014). This study examines books, book chapters, articles and other studies conducted by CSOs, which offer opportunities for young people to participate in voluntary activities, as well as provide access to master’s theses, doctoral dissertations, and symposium papers on youth. The importance of the concept of volunteerism and the impact of voluntary activities call for a literature review assessing the quality and the quantity of the studies in this field.

This article was motivated by a lack of studies in the literature classifying the different types of jobs and volunteerism taken on by youth, and aims not only to fill this gap in the literature, but also to contribute to further studies in the field.

This study uses thematic bibliographic research and bibliography creation methods to conduct a literature review (Ö. M. Yaman, 2013). Within this framework, the TÜBİTAK ULAKBİM Catalog, YÖK Thesis Search Catalog, Article Catalog of Turkey, Book Catalog of Turkey, Galatasaray University Library Summon Search Catalog, DergiPark Catalog, and Yaman’s Bibliography of Youth Studies in Turkey (1923-2010) were thoroughly researched. The studies that were found were subjected to a detailed classification. Then, the texts were examined using a thematic analysis, which is a qualitative research method that allows researchers to gather integrated information about the contexts (Braun & Clarke, 2006) so as to help them identify and categorize themes.

Providing a literature review of the studies on youth and volunteerism in Turkey, this article consists of three main sections. In the first section, the theoretical framework is established, the concepts of volunteerism and civil society are defined, and the historical development of volunteerism in Turkey is narrated. The second section provides a detailed list of all sources (books, book chapters, research reports, articles, and both master’s and PhD theses) collected from catalogs and databases in four parts. The last section categorizes the major themes found in these studies, identified by the thematic analysis method, as follows: (1) motivations of youth volunteers, (2) benefits that young people gain by becoming volunteers, (3) factors explaining young people’s lack of

participation in voluntary activities, and (4) measures to be taken to encourage young people to participate in voluntary activities.

The Concepts of Volunteerism and Civil Society

Not only has the concept of volunteerism acquired different meanings in different societies, but it also is subject to varying interpretations according to levels of development and by different societal groups in a single society. First of all, volunteerism can be said to be closely associated with the notions of charity and altruism (UNV & GSM, 2013). Even though there is no perfect agreement in the literature on the definition of the concept of volunteerism, a number of common characteristics identified are the absence of any expectation of material gain and activities being carried out by a civil society organization. According to Yurttagüler and Akyüz (2006), volunteer work is defined as work carried out as part of a civil society organization and without any financial compensation. This definition emphasizes, in addition to the current work being carried out, the participation of volunteers in the organization of CSOs. It also emphasizes, in an indirect manner, the decision making mechanisms which underlie social organization. According to another definition, volunteer work is the work of individuals who use, of their own free will, their knowledge, time, skills, experience or resources in line with the purposes of a CSO out of a sense of social responsibility and without expecting any personal benefits (Y. Yaman, 2003).

Volunteerism is not only the provision of necessary human resources for the activities of civil society organizations. Volunteerism is also characterized by such factors as social rights, feelings of solidarity, and helping those in need. Individual rights are those rights that are possessed by virtue of being human and that prioritize individual welfare. Possessed from birth, these rights enshrine the protection of an individual's welfare, and are sometimes justified on the basis of such sources as lineage or religion (Herbert, 2003). People who offer their time, efforts, or specialist knowledge to civil society organizations (as these are the common forms in Turkey) can be argued to volunteer with such motivations as helping those in need and altruism. Volunteering is a rather widespread practice in Turkey, and more often than not, takes the form of local charity work (Yurttagüler, 2006).

According to Clarly and Snyder's (1999) work on the motivations of volunteerism, one of the functions of volunteerism concerns values regarding how much an individual cares about the wellbeing of other individuals in his society. This function refers to the contribution of an individual to the solution of problems encountered in one's environment. A second function of volunteerism is understanding, which includes learning, how to implement one's ideas and gaining the necessary skills to do so. Young people participating in voluntary activities are expected to observe their own development. The third function of volunteerism is "societal." The society may exert pressure on individuals to volunteer, which may lead individuals to participate in voluntary activities. The fourth function is more individual in nature. This function emerges when volunteers focus on voluntary activities in order to deal with their own problems. The final function of volunteerism concerns individuals' self-evaluations. As they participate in voluntary activities, people will develop confidence and achieve personal growth (as cited in Erdoğan, 2012).

The historical development of the concept of civil society shows that it is not only related to democracy and legitimacy, but is also a part of discussions on good governance. Increasingly more widespread, civil society organizations have varying structures in different societies. Their fields of activity cover a wide spectrum from various voluntary organizations to think tanks, from social movements to citizen initiatives, and from non-governmental organization to unions and professional associations (Keyman, 2008). Considering this wide spectrum of activities, civil society can be defined as "a society organizing itself and its actions as a whole, through voluntary organizations that are not under government control or direction" (Keyman, 2008). In addition -considering the function it plays in the solution of social problems-, civil society is also defined as the common sphere outside government control, created by different voluntary organizations that actively participate in the process of finding effective and long term solutions to social problems and that try to pressure political actors to develop policies to implement those solutions (Taylor, 1990). Civil society organizations, on the other hand, emerge when a civil initiative is systematized and institutionalized in the form of an organization. Civil society organizations, the organized and institutionalized facet of civil society, are organizations established through the voluntary activities of citizens who join forces in order to provide for, among other things, their various political, social,

humanitarian, cultural needs and interests (Karakurt Tosun, 2007). Four basic features of civil society organizations are emphasized in these definitions:

1. Being based on volunteerism and sacrifices from the individual sphere,
2. Their ultimate goal being to offer something to society and contributing to societal wellbeing,
3. Emphasizing horizontal relationships, avoiding hierarchical relationships, and
4. Having a specialization on a particular issue (Tosun, 2005, p. 132 as cited in Karakurt Tosun, 2007).

A General Assessment of Studies on Volunteerism in Turkey

A general look at studies on youth and volunteerism in Turkey reveals that there is a close relationship between the historical development of the concept of volunteerism and studies conducted in this field. Although volunteerism was conceptualized and studies on it began at the end of the 1990s, its development paralleled that of civil society organizations' activities.

Among the events that contributed to the development of the concepts of civil society, volunteerism and youth volunteerism in Turkey, we can count the following: civil society activism that started in the late 1980s, symposia organized by the History Foundation from 1994 to 2004, and publications based upon these symposia, and the earthquake that hit the Marmara region of Turkey in 1999. The concept of youth volunteerism also started to be studied within the framework of volunteerism studies as a term that was conceptualized and examined in the literature as a result of these and similar developments. In this sense, 1999 should be seen as an important turning point, and from a chronological perspective youth and volunteerism studies should be divided into pre-2000 and post-2000 periods. In the period prior to 2000, the concepts of youth and volunteerism are seen in studies on civil society and volunteerism. The literature on "youth and volunteerism" started to emerge as an independent field of study only in 2000s, with numerous research reports, books and theses on the subject.

Major Themes in Studies on Youth and Volunteerism in Turkey

This section will examine the major themes in studies on youth and volunteerism, the detailed bibliography of which was provided in the previous section. These themes are “civil society in Turkey,” “the historical development of volunteerism and youth volunteerism,” “motivations of youth volunteers,” “benefits young people gain by becoming volunteers,” “factors explaining lack of participation by the youth in voluntary activities,” and “measures to be taken to encourage young people to participate in voluntary activities.”

Civil Society in Turkey, the Historical Development of Volunteerism and Youth Volunteerism: The concepts of civil society and civil society organizations were frequently discussed with reference to the tradition of charitable foundations in Ottoman-Turkish political and social structure. The main debate revolved around the question of whether these foundations can be described as civil society organizations or not. Some of the more prominent views include the following: civil society is a modern concept, and foundations (vaqf), with their roots in history, are not covered by this concept (Yediyıldız, 2006, p. 7); and civil society in Turkey is separate from the traditional system of foundations, and is younger and less mature compared to foundations (Yeğen, Keyman, Çalışkan, & Tol, 2010). In addition, the legal and social development of civil society during the Republican period is among the favorite subjects examined in a number of studies (AFAD, 2014; UNV and GSM, 2013). There are also studies that examine the major developments that led to the emergence of discourse on the civil sphere in the 1990s and the increasing visibility of civil society organizations (United Nations Report, 2013; UNV and GSM, 2013). Changes in the demographics of volunteers and increasing variation in voluntary activities are also among topics studied in depth (Community Volunteers Foundation, 2010; UNV and GSM, 2013).

Motivations of Youth Volunteers: One of the themes frequently mentioned and examined in the literature on youth and volunteerism is the reasons/motivations leading young individuals to become volunteers. The major reasons/motivations identified in the literature are as follows:

* Young people may want to participate in voluntary activities with the aim of contributing to their society and in order to share their expertise, knowledge,

and skills. This desire leads them to become volunteers and to participate in voluntary activities fitting their social consciousness and sensitivities. Guided by their beliefs and value systems, young people may participate voluntarily in the activities of organizations with which they share certain goals or ideals. They may also participate out of a desire for belonging to a social group, which is among the most primal human needs.

* Young people may volunteer in order to contribute to and support works and projects which they think are beneficial to other people or to the society as a whole.

* Another motivation for volunteering could be to the opportunity to meet new people and new social groups, to acquire new skills and talents, or to put existing skills into use and thus to preserve and improve those skills.

* Participation in voluntary activities can also be motivated by a desire to develop ties of friendship with people who come together for a common goal and to network with members of an organization.

Benefits Young People Gain by Becoming Volunteers: Another major theme in studies on youth and volunteerism is the benefits gained by the youth. Even when they have different motivations, volunteers benefit in various ways as a result of their participation in voluntary activities. Studies focusing on this aspect of volunteerism find that participation in voluntary activities provides many benefits to volunteers, such as developing social awareness and sensitivities and a sense of social responsibility, as well as leading to greater personal wellbeing and happiness (Erdoğan, 2012).

Factors Explaining Lack of Participation by the Youth in Voluntary Activities: Studies conducted show that the rates of participation in voluntary activities among young people aged 15 to 24 are lower compared to the general population. The United Nations' "World Youth Report," prepared in 2007 in 12 regions of the world with the participation of 3,322 young people aged 15 to 24 showed that only 4% of the participants were members of a civil society organization. Of those, 46% were either college graduates or college students (United Nations Development Programme in Turkey, 2008). In another quantitative study on youth and volunteerism, conducted by Bilgi University with the participation of 1,014 people aged 15 to 24, it was found that only 13.8% of the participants were members of a CSO (Youth Studies Division, 2006, pp. 2-3).

In a study titled *Volunteerism and Social Capital Among the Turkish Youth* (Güçlü, Erdoğan, Günim, & Güveli, 2008), it was found that among the young people who said they did not participate in any voluntary activity within the past year, the most important reasons cited for lack of participation were financial problems and lack of time. Özmutaf (2007) attributes financial problems to high youth unemployment rates (approximately 19%) and low rates of participation in the labor force (below 35%).

Measures to be taken to Encourage Young People to Participate in Voluntary Activities: Another major theme found in studies on youth and volunteerism in Turkey, also being the last one to be taken up in this article, concerns the measures to be taken in order to encourage young people to participate in voluntary activities. Studies on youth and volunteerism that examine measures to be taken to encourage young people to participate in voluntary activities can be classified in two dimensions: The first dimension concerns what civil society organizations can do to encourage young people to participate in voluntary activities. The second dimension concerns what local and national governments can do in this regard. According to Yentürk et al. (2006), whether they are members of a CSO or not, young people very rarely come together in places such as youth centers.

Major recommendations include encouraging volunteerism within the framework of youth and educational services, developing special programs to encourage participation of the youth in voluntary activities, developing projects emphasizing the importance and value of volunteer work, and cooperating with media outlets and other stakeholders in order to create a more contemporary image for volunteerism (Neto & Manco, 2008).

Conclusion

There is a two-way relationship between studies on youth volunteerism and voluntary activities. At the first stage of this relationship, while social developments lead people to participate in voluntary activities, such increases in volunteerism in turn lead researchers, academics, and civil society organizations to conduct more studies in this field. At the second stage of the relationship between volunteerism and volunteerism studies, studies and training programs

conducted by civil society organizations and research centers improve individuals' awareness and skills regarding volunteerism and thus encourage more voluntary activity.

The relationship between participation in voluntary activities on the one hand and studies on youth and volunteerism on the other is reflected in the literature as follows: parallel to the increase in the visibility, quality and quantity of voluntary activities observed in the 2000s as a result of social developments from the late 1980s onward, the number of studies on volunteerism has also increased. As much as 75% of all studies on youth and volunteerism were conducted after 2005.

Considering that volunteerism is a relatively new concept in the literature, this review, being the first of its kind and necessarily limited to the confines of an article, focuses on a specific sub-field within volunteerism studies, youth volunteerism. It is obvious that sociologists, social service experts, psychologists, and both experts and academics from related fields have a great deal to contribute to this debate. Future studies in this field should focus on policies and practices by civil society organizations and government agencies that would help make youth volunteerism a sustainable process, an activity that starts in youth and continues for life. In addition, to overcome the shortcomings in this field, it is important for more efforts to be made in designing educational texts to develop awareness and sensitivity about volunteerism among all segments of the society. Guiding graduate students to prepare theses on youth and volunteerism would also contribute to the creation of a more comprehensive literature base in this field.

Kaynakça/References

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2014). *AFAD Hakkında*. <https://www.afad.gov.tr/tr/IcerikDetay.aspx?ID=1> adresinden edinilmiştir

Aytaç, E. A. (2008). *İnsani gelişme raporu*. İstanbul: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Temsilciliği. (2008). *İnsani gelişme raporu: Türkiye'de gençlik*. Ankara: Yazar.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.

Erdoğan, E. (2012). *Gönüllülük araştırmaları*. İstanbul: TEGV.

Güçlü, A., Erdogan, E., Günim, E. ve Güveli, Z. (2008). *Türk gençlerinde gönüllülük ve sosyal sermaye*. İstanbul: TEGV.

Herbert, G. B. (2003). *A philosophical history of rights*. New Brunswick: Transaction Publishers.

Karakurt Tosun, E. (2007). Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde Türkiye'de yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları. *Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 3(2), 1-16. <http://kisi.deu.edu.tr//sedef.akgungor/Yerel%20ve%20Bölgesel%20Yonetimler/ekarakurt32.pdf> adresinden edinilmiştir.

Keyman, F. (2008). *Avrupa'da ve Türkiye'de sivil toplum*. <http://www.siviltoplumakademisi.org.tr/> adresinden edinilmiştir.

Netto, G. ve Manco, C. (2008). *Gönüllü programları uygulama rehberi*. Ankara: Türkiye Bölgesel Çevre Merkezi.

Özmutaf, N. M. (2007). *Sivil toplum kuruluşlarının misyonlarını gerçekleştirmede insan kaynaklarının rolünün gönüllü yönetimi yaklaşımları bağlamında incelenmesi* (Doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

Tarih Vakfı. (t.y.). *Tarih Vakfı STK Sempozyumları*. http://www.tarihvakfi.org.tr/cms/index.php/y_ayinlar/itemlist/tag/STK%20Sempozyumlar%C4%B1 adresinden edinilmiştir.

Taylor, C. (1990). Modes of civil society. *Public Culture*, 3(1), 95–118.

Toplum Gönüllüleri Vakfı. (2010). *TOG Etki araştırması; Sivil katılımın sosyal ve bireysel gelişime etkisi*. İstanbul: Yazar.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2014). *İstatistiklerle gençlik, 2013*. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16055> adresinden edinilmiştir.

United Nations Volunteers ve Türkiye & GSM Gençlik Servisleri Merkezi. (2013). *Türkiye'de gönüllülük: Gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi*. <http://www.undp.org/content/dam/turkey/docs/Publications/mdgs/Turkiyedegonulluluk.pdf> adresinden edinilmiştir.

Yaman, Ö. M. (2010). *Türkiye gençlik araştırmaları bibliyografyası 1923-2010*. Ankara: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı.

- Yaman, Ö. M. (2013). Türkiye’de gençlik sosyolojisi çalışmalarına dair bibliyografik bir değerlendirme. *Alternatif Politika*, 5(2), 114–138.
- Yaman, Y. (2003). Gönüllülük psikolojisi ve gönüllü yönetimi. *Sivil Toplum: Düşünce & Araştırma Dergisi*, 2, 99-107.
- Yediyıldız, B. (2006). Türk hayrat sistemi ve sivil toplum. *Sivil Toplum: Düşünce & Araştırma Dergisi*, 4(15), 7-14.
- Yeğen, M., Keyman, F., Çalışkan, M. A. ve Tol, U. (2010). *Türkiye’de gönüllü kuruluşlarda sivil toplum kültürü*. İstanbul: Yaşama Dair Vakıf.
- Yentürk, N. (2006). *Demokratik kitle örgütlerinden STK'lara: Konjonktürel bir inceleme istanbul bilgi üniversitesi, STK Eğitim ve Araştırma Birimi* (Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları No 11). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Merkezi.
- Yentürk, N., Kurtaran, Y., Uran, Ş., Yurttagüler, L., Akyüz, A. ve Gülesin, N. (2006). *İstanbul gençliği–STK üyeliği bir fark yaratıyor mu?* İstanbul: Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Birimi.
- Yurttagüler, L. (2006). Gönüllülerle işbirliği. L. Yurttagüler ve A. Akyüz (Ed.), *Gönüllülerle işbirliği içinde* (s. 53-99). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yurttagüler, L. ve Akyüz, A. (2006). *Gönüllülerle işbirliği*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Copyright © 2015 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı

<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>

Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2015 • 3(1) • 39-64

ISSN 2147-8473

Başvuru | 5 Mart 2015

Kabul | 27 Nisan 2015

OnlineFirst | 23 Mayıs 2015

Makale

Gençlikten Aileye: Gençlik Politikalarında ve Uygulamalarında Değişim

Bedrettin Kesgin^a

Öz

Sosyal politikanın önemli alanlarından birisi de gençlik hizmetleridir. Türkiye’de gençlik hizmetleri hem Gençlik ve Spor Bakanlığının hem de sosyal hizmet ve yardım boyutuyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının hizmet alanı içerisinde yer almaktadır. Bu açıdan iki Bakanlığın gençlik hizmetlerinde yakın işbirliği ve ortaklık içerisinde olması beklenmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurulması ve bu çerçevede sosyal hizmetin önemli çalışma alanlarından olan gençlik hizmetlerinde kapsamlı düzenlemeler yapılması söz konusudur. Mevcut düzenlemelerin gençlerin ihtiyaçlarını ne düzeyde karşıladığını tespit etmenin yolu öncelikli olarak gençlik ve sosyal politika mevzuatını incelemekten geçmektedir. Bu çalışmada sosyal politika ekseninde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın Türkiye’de gençlere yönelik politikaları ve hizmetleri değerlendirilmektedir. Mevzuatın dinamik yapısı da gençlik hizmetlerinde artan bir ivmeyi göstermektedir. Gelecekte bu eğilimin süreceği de görülmelidir.

Anahtar Kelimeler: Gençlik hizmetleri • Gençlik politikaları • Gençlik ve Spor Bakanlığı • Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı • Sosyal hizmet

^a Doç. Dr. Bedrettin Kesgin, Yalova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Safranyolu, Yalova
Çalışma alanları: Sosyal hizmet; Sosyal yardım; Sosyal belediyeçilik; Göç; Yoksullar; Mevzuat
Elektronik posta: bedrettink@gmail.com

Genç nesil ve gençlik Türkiye'nin en büyük değeri olarak görülmektedir. Yine gençler, ülkenin potansiyeli en büyük gücü olarak görülmekte, gençlere ciddi anlamlar yüklenmekte ve geleceğin taşıyıcısı olarak da kendilerine önemli yatırımlar yapılmaktadır. Gelecek yıllarda gençlerin toplam nüfus içindeki paylarının artacak olması da gençleri önemli çalışma gruplarından birisi yapmaktadır. Nüfuslarının artmasına paralel olarak, toplumsal olarak olaya yaklaşıldığında gençlerin yapısı ve toplumsal ilişkileri de değişime uğramaktadır. Bu durum gençlerin ve gençliğin hem farklılaşması hem de giderek bu kesime yönelik politikaların önem kazanması anlamına gelmektedir.

İster biyolojik isterse sosyolojik ve psikolojik olarak yaklaşılsın gençlik, bir gelişme dönemi olup, olgunlaşmaya doğru yol alma süreci olarak görülebilir. Çocukluk ile olgunluk arası "ara dönem" olarak ifade edilen gençlik, "bağımlı çocukluktan, bağımsız yetişkinliğe bir geçiş" olarak tanımlanmaktadır (Commission of the European Communities, 2009, s. 6). Gençlik dönemi ara bir dönem olmasına rağmen hızlı gelişen, devingenlik arz eden bir zaman dilimini ifade etmektedir. Aynı zamanda ideallerin, hayallerin, duyguların zirve yaptığı bir dönem olarak da görülebilir. Gençler bir toplumun psikososyal, siyasal olduğu kadar aynı zamanda ekonomik bir değeri olup bu toplumsal grup ekonominin motor gücü olarak da kabul edilmektedir. Gençler aynı zamanda kuşaklar arası özelliği gereği *değer taşıyıcısı*dır. Toplumun psikolojik, düşünsel, sosyal, ekonomik, siyasal ihtiyaçlarını ve değerlerini gençler yüklenmektedir. Bu açıardan gençlik dönemi özellikle iyi değerlendirmelere tabi tutulmalıdır. Gençliğe yönelik hizmetler özü itibarıyla geleceğe yapılan yatırımdır ve geleceği belirleme açısından bu hizmetler önem arz etmektedir.

Çocuğun ve gencin kişiliğinin oluşma evresi, ömrünün geri kalanı için de belirleyici olacaktır. Aile durumu, sosyal uyarmanın derecesi, güduları tatmin, başarılar ya da başarısızlıklar, yaşadığı ve karşılaştığı gerilimler, duygular gibi birçok faktör kişiliğin oluşmasında rol oynamaktadır (Luella ve Morgan, 1985, s. 396). Aile, okul, sosyal çevre çocuğun ve gencin kişiliğini oluşturmada büyük oranda etkili olabilmektedir. Bunun için çocukluk ve gençlik yıllarında kişiliğin oluşumu konusunda daha dikkatli davranılması gerekmektedir. Zira kişiliğin oluşum sürecinde geç kalınması ilerde çok daha büyük sorunlara yol açabilmektedir.

Gençlere yönelik önemli tehditlerin varlığından söz edilebilir. Sosyoekonomik eşitsizlikler, yoksulluk, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, erken evlilik, suça sürük-

lenme, şiddet ve cinsel istismar, aile yapısındaki çözümler, aidiyet ve dayanışma duygusunun zayıflaması, sigara, alkol ve uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıklar, internet bağımlılığı çocuklar ve gençler için önemli risk faktörleri olmaya devam etmektedir.

Gelişmiş ülkeler, gençlerin sahip oldukları yapıdan kaynaklı olarak gençlik hizmetlerini bu perspektiften değerlendirmeyi uygun bulmaktadır. Gençler de ülkeler için hem fırsat hem de tehdit olarak algılanabilmektedir. Gençlerin hangi toplumsal, siyasal ve ekonomik yapıda olduğu kadar, ülkelerin onlara kazandırdıkları “değerler” de önemlidir. Politikalar ve kazandırılan değerler gençlere yönelik fırsat ve tehdit algısını da değiştirebilmektedir. Tehdit olarak algılanan bir durum, izlenen politika ve uygulamalarla fırsata çevrilebilir. Fırsat olarak değerlendirilen bir husus ise gelecekte tehdit unsuruna dönüşebilir. Bu anlamda gençlik politikalarının ne olduğu kadar bunların uygulamaya nasıl yansıtılacağı da önem arz etmektedir. Bu açıdan gençlik politikalarının yerel, ulusal ve küresel düzeyde tartışılması ve iyi modellerin gündeme alınması gerekmektedir.

Genç, ilk yıllarında aile, arkadaş çevresi, eğitim ve okul, siyasal çevre, iş çevresi gibi farklı yapılarla karşılaşmaktadır. Aile ile birlikte sosyoekonomik ve siyasal çevresi ile akran grupları gencin hayatını etkilemektedir. Birçok ülkede ve toplumda görece olarak bu yıllar, ailenin biraz daha geri çekildiği, arkadaşlık, okul ve iş çevresinin daha aktif olduğu zaman dilimi olarak görülmektedir. Bu açıdan gençlerin siyasal, sosyal, ekonomik ve eğitim hayatına nitelikli bir biçimde hazırlanmaları gerekmektedir. Gençlerin yaşadıkları çevreye uyum sağlamaları anlamında gençleri hedef alan sosyal politikaların da bu açıdan önemi ortadadır. Bundan dolayı gençlik politikaları içinde gençlere yönelik sosyal politikaların özel bir önemi bulunmaktadır.

Bilhan’a göre (1996) gençlik, bilinçli bir şekilde yetişmenin yıllarıdır ve toplumsal olarak sorumluluk duygusunun olgunlaşmaya başladığı dönemdir. Bireyler bu dönem içinde toplum içerisinde yer edinmenin önemini hissederler ve kendilerini kanıtlama çağının geldiğinin farkına varırlar. Yine bilgi ile kültürel olgunluğa, beceriler elde etmeye bu çağlarda hazırlanmaktadırlar. Burada gençlerin neye hazır olduğu kadar neye hazırlanması gereği de önem arz etmektedir. Diğer bir ifadeyle genç bir taraftan içinde bulunduğu koşullara uyum sağlamaya çabalarken, diğer taraftan koşulları kendi lehine belirleme mücadelesine girmektedir. Kendi dışındaki sosyopolitik ve ekonomik koşullara, gençlerin gelecek beklen-

tileri karşılık vermektedir. Bu karşılık gençlik politikalarıdır. Gençlere yönelik sosyal politika tek başına genç bireye yönelik politikayı ifade etmemektedir. Bu politika, gencin özellikle aile içindeki sorunlarına, ailesine yönelik sosyal uygulamalarına da eşlik etmektedir. Dolayısıyla gençlere yönelik sosyal politikalar sadece gençleri içermemeli, onu çevreleyen sosyal ilişkileri de dikkate almalıdır. Çünkü sosyal hizmetlere bütüncül yaklaşım bunu gerektirmektedir.

Türkiye açısından gençlere yönelik sosyal politikalar ve hizmetler ayrıca özel önemdedir. Türkiye'nin en önemli demografik fırsat penceresinden biri olarak *genç nüfus* gösterilmektedir. Her ne kadar gençliğe biyolojik olarak değil de sosyolojik olarak yaklaşılması gereği üzerinde durulsa da bu onun biyolojik ve fizyolojik özelliklerini/önemini ortadan kaldırmaz.

Türkiye nüfusunun %46'sı 24 yaşın altında ve gelecek 20-30 yıl içinde de Türkiye'nin bu genç nüfusunu büyük oranda koruması beklenmektedir. 15-24 yaş aralığında yaklaşık 12 milyon genç bulunmakta, bu oran ülke nüfusunun yaklaşık %20'sini oluşturmaktadır. Dünyada bu yaş aralığındaki genç nüfus oranı %15'in üstüne çıktığında *demografik fırsat penceresinden* bahsedilmektedir. Birleşmiş Milletler (BM) İnsani Gelişme Raporu'na (2008) göre, Türkiye'nin önünde bugünün genç kuşağını 2023 yılı ve ötesinin mücadelesine hazırlamak için 15 yıllık bir demografik fırsat penceresi bulunmaktadır. Raporda, 2023 yılına ulaşıldığında Türkiye nüfusunun yaklaşık yüzde 70'inin çalışma çağına olacağı belirtilmektedir. Ayrıca azalan bir yapıda olsa da bu eğilimin yaklaşık 2050 yıllarına kadar devam edeceği belirtilmiştir. Böyle bir olgunun ise bir ülke tarihinde ancak nadir rastlanan bir durum olacağı ve bir defa yaşanacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla ilerleyen yıllarda genç ve dinamik nüfusa sahip olmak ülkeler için ekonomik ve sosyal bir avantaj olarak görülmektedir. Bu genç nüfus, yalnızca iş ve istihdam ile emek bağlamında değerlendirilmemekte, bu gençlerin ülke yönetiminde ve önemli mevkilerde olacağından hareketle gençlere yönelik sosyal politikaların ve hizmetlerin geliştirilmesi tavsiye edilmektedir.

Türkiye'nin Hükümet Programında gençlerin bugünün enerjisi, yarınların teminatı olduğundan hareketle, ülkenin bu hazineye diğer ülkelere kıyasla daha fazla sahip olduğunun altı çizilmektedir. Hükümetin gençlerin hem aile içinde ve yaşadıkları çevrede hem de okullarda ve sosyal mekânlarda iyi yetişmeleri, bilinçli birey olmaları, kültür ve spor ile hem ruhen hem de bedenlen güçlenme-

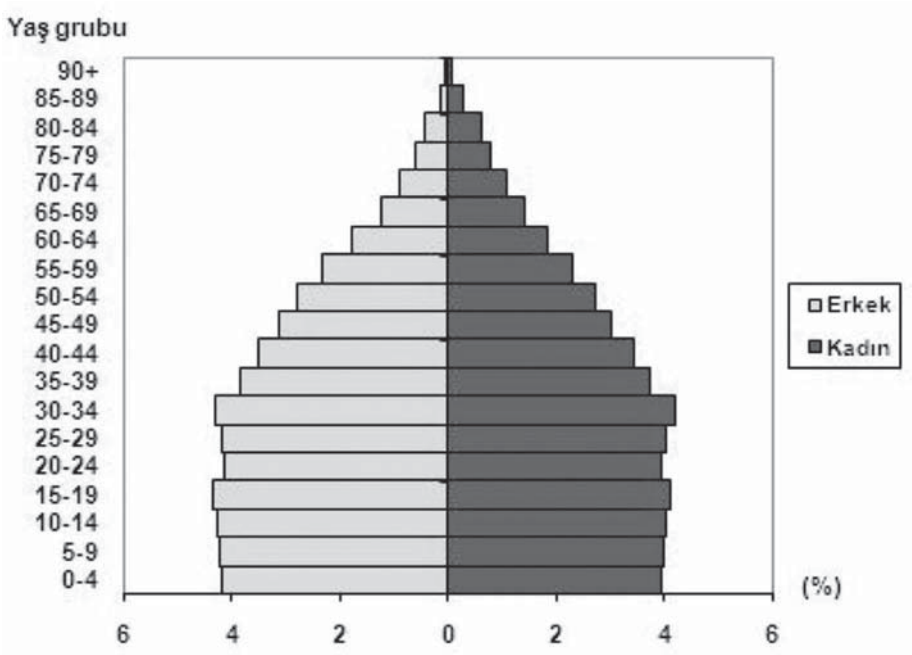
leri için pek çok önemli adımlar atıldığı belirtilmektedir. Gençlerin “günümüzün enerjik yapıları, gelecek açısından ise teminat” olarak görüldüğü, buna göre yatırım yapıldığı belirtilmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2014).

Gençlik hizmetleri hem Gençlik ve Spor Bakanlığının hem de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının (ASPB) birlikte hizmet alanını ifade ettiği oranda mevzuattan başlayarak, politikaların ve uygulamaların da birlikte değerlendirilmesi gereği açıktır. Yapılan bu çalışma iki bakanlığın mevzuatından hareketle, gençlere yönelik sosyal politika alanındaki gençlik mevzuatının değerlendirilmesini içermektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığından önce gençlik hizmetleri Başbakanlığa bağlı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmekteydi. Daha sonra SHÇEK'in tüm birimleri Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na devredildi (ASPB, 2015). Gençlik hizmetleri ise Gençlik ve Spor Bakanlığı'nda kaldı. Bundan dolayı ASPB mevzuatında doğrudan gençleri muhatap alan mevzuat yok denecek kadar azdır. Bu çalışma ile ASPB'nin sosyal hizmet ve yardım alanının gençler için ne anlama geldiği belirlenecektir. Yine çalışma ile gençlik politikalarının ne olduğundan hareketle, özellikle sosyal politika bağlamında gençlikle doğrudan ilgili mevzuat gözden geçirilmekte, ASPB'nin temel mevzuatı eksenli olarak gençlik hizmetleri değerlendirilmektedir. Özellikle sorun ortaya çıkmadan önce, önleyici, engelleyici ve koruyucu hizmetlerin mevzuat temelinde var olması gerektiği ifade edilmektedir.

Gençlik Politikaları ve Ulusal Gençlik Politikası

Gelişmiş ülkelerin gittikçe yaşlandığı göz önünde bulundurulursa gençliğin ve gençlere yönelik sosyal politikaların ve hizmetlerinin değeri ortaya çıkmaktadır. Gençlerin sayısı Türkiye'nin övündüğü ve üstünlük olarak gördüğü bir gerçekliktir. Gençlerin nüfus yapısında önemli bir yer tutması Türkiye'ye fırsat sunduğu gibi aynı zamanda ciddi olarak sorumluluk da yüklemektedir.

Nüfus Piramidi, 2013

Grafik 1: 2025 Yılına Kadar Yaş Aralıklarına Göre Tahmini Türkiye Nüfusu (Milyon) (TÜİK, 2015).

Tablo 1

2025 Yılına Kadar Yaş Aralıklarına Göre Tahmini Türkiye Nüfusu (Milyon)

Yaş Grubu/Yıllar	2009	2010	2015	2020	2025
0-14 yaş	18 951	18 902	18 728	18 559	18 355
15-24 yaş	12 393	12 425	12 606	12 595	12 451
15-30 yaş	18 854	18 829	18 750	18 803	18 782
15-39 yaş	30 101	30 320	31 203	31 292	31 005
15-49 yaş	39 167	39 570	41 387	42 555	43 264
50 yaş ve üstü	13 779	14 226	16 483	19 143	21 947
Toplam	71 897	72 698	76 598	80 257	83 566

(TÜİK, 2015)

Grafik 1'e ve Tablo 1'e bakıldığında gençliğin Türkiye açısından neden demografik fırsat penceresi olduğu açıkça görülebilmektedir. Yapılan çalışmalar, nüfus artış hızınının 2020 yıllarından sonra yavaş yavaş düşüş eğilimine gireceğini göstermektedir. 15-24 yaş aralığı genellikle %15 ile %20 arasında değişiklik göstermektedir. 2012 yılı verilerine göre Türkiye'de 15-29 yaş grubundakilerin %31,4'ü eğitimde, %47,1'i işgücü piyasasında yer almakta iken %28,1'i ise ne

işgücünde ne de eğitimde yer almaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2014). Bu veriler Türkiye’de gençlere yönelik sosyal politikaya neden ihtiyaç duyulduğunu ve bunun ne kadar önemli olduğunu açıkça göstermektedir.

Gençlik politikası “genç insanların yaşadıkları toplumda aktif yurttaşlar olabilmeleri için bilgi, beceri ve yetenek geliştirmelerini sağlayacak eğitim ve deneyim fırsatları sunan uzun dönemli çözümler” olarak görülmektedir (Siurala, 2007). Gençlik politikası, gençleri ve toplumdaki diğer grupları etkileyen sosyal, kültürel ve politik tüm konuları kuşatarak, gençlerin yaşam koşullarını geliştirmek ve katılımlarını sağlamak amacını taşımaktadır (European Youth Forum, 1998).

Sosyal politika bir gencin eğitiminden sağlığına, toplumsallaşmasından siyasal sisteme entegre olmasına ve istihdam piyasasına girmesine kadar bir dizi gerçekliği belirlemede etkilidir. Sosyal hizmet alanlarından birisini oluşturan gençlik hizmetleri, esas itibarıyla stratejik bir hizmet alanını da ifade etmektedir. Bundan dolayı birçok ülke gençlere yönelik hizmet sunumunu stratejik bir hedef olarak belirlemektedir. Gençlik hizmetlerini yerine getirirken gencin ayırıcı özelliklerini göz önünde bulundurmamak gerekmektedir. Genç; heyecanın, sabırsızlığın, özgürlüğün, hareketliliğin, kişisel bağımsızlığın birleştiği bir karakteri ifade etmektedir (Yaman, 2013, s. 36). Gençlerin idealleri, hayalleri, coşkulu ve enerjik yapıları onları diğer toplumsal gruplardan farklılaştırmaktadır. Bu özellikler iyi değerlendirilmediği zaman ortaya sorunlar çıkmakta, bunlar ise hem gençlere hem de toplumun geneline olumsuzluklar olarak yansıma potansiyelini taşımaktadır. Söz konusu özellikler üretkenliğe, verime, uyuma ve değer taşımaya yatkın boyutuyla değerlendirilebilirse gençlik büyük bir fırsat olmaktadır. Gençlik yılları kültür ediniminin, kimlik sahibi olmanın daha verimli bir şekilde ortaya çıktığı yıllardır. Bu yılların “değer”leri göz ardı edilirse gelecekte toplumsal olarak daha büyük sorunlar yaşanabilir. Gençliğe yapılan yatırım, başta gencin kendisine, ailesine, çevresine ve tüm topluma yönelik yatırım ve hizmet olarak değerlendirilmelidir. Bu gerçekler, gençlere yönelik sosyal politikanın gereğini açıkça ortaya koymaktadır.

Türkiye’de gençlere yönelik sosyal politikaların oluşturulmasında son dönemde önemli kurumsal girişimler söz konusu olmuştur. Gençlere ve çocuklara yönelik hizmetlerin bütüncül bir yaklaşımla sunulması ve yaygınlaştırılması amacıyla yeni bakanlıklar kurulmuş ve strateji belgeleri hazırlanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2014). Türkiye’de, Gençlik ve Spor Bakanlığının (GSB) varlığı devletin

gençlere yönelik yaklaşımını ifade etmektedir. Ayrıca sosyal politika alanı açısından da gençlik döneminin önemine istinaden Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı da (ASPB) sosyal politikadan sorumlu bakanlık olarak gençlere yönelik politikalar ve hizmetler geliştirmektedir. Bu iki Bakanlığın gençlik hizmetleri bağlamında aralarında yakın iş birliği ve ortaklıkların olması gençlik hizmetlerini daha sürdürülebilir kılabilir. Ayrıca bu iş birliği bahse konu edilen hizmetlerin daha etkin ve verimli olarak uygulamaya konulmasına katkıda bulunabilir.

Gençlere yönelik her ülke kendi içinde yerel, ulusal ve uluslararası gençlik stratejilerini ve politikalarını belirlemektedir. Türkiye, gençlere yönelik stratejileri, politikaları, hedefleri ve amaçları *ulusal gençlik politikası* ile belirlemektedir. Ulusal gençlik politikası GSB tarafından oluşturulmaktadır. *Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi*, 638 sayılı Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 18 inci maddesinde ifade edilen "gençleri ve sporu doğrudan veya dolaylı etkileyen politika ve faaliyetleri yürüten kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması amacıyla, Bakanlık tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulunun onayına sunulan" oldukça kapsayıcı bir belgedir. *Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi* azami dört yıllık dönemler itibarıyla gözden geçirilmekte ve güncellenmektedir. *Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesinin* güncellenmesinde ilgili kamu kurum ve kuruluşları, spor federasyonları ile sivil toplum kuruluşlarından gelen öneriler dikkate alınmaktadır. Ulusal gençlik politikası hem kültürü destekleyecek, sporu, katılımı sağlayacak hem de ekonomik ve sosyal uyum gibi konuları kapsayacak şekilde çok yönlü ve çok boyutlu hazırlanmaktadır. Burada daha çok ulusal gençlik ve spor politikası sosyal boyutuyla incelenecek olursa bunun şu tespitleri, çözümleri ve boyutları ifade ettiği görülmektedir.

- Sokakta yaşayan gençlere yönelik araştırmaların yapılmasını teşvik etmek ve yürütülen araştırmaları desteklemek,
- Sokakta yaşamaya itilen gençlerin sosyal içerilmeleri konusunda çalışmalar yapmak,
- Gençleri sokakta yaşamaya iten nedenleri ortadan kaldıracak projeler üretmek,
- Sokakta yaşayan veya çalışan gençlerin ailelerinin bilinçlenmelerini sağlamak,
- Sokakta yaşayan gençlerin eğitim imkânlarına erişimini kolaylaştırmak,

- Toplumun sokakta yaşayan gençlere yönelik farkındalığının artması konusunda çalışmalar yapmak,
- Sokakta yaşayan gençlere yönelik olarak psikolojik sosyal gelişmeyi ve uyumu sağlayıcı ve suça yönelimden koruyucu tedbirleri arttırmak,
- Engelli gençlerin toplumsal yaşama kazandırılmasıyla ilgili projelerin üretilmesini desteklemek,
- Engellilere yönelik toplumsal duyarlılığın artırılması amacıyla kitle iletişim araçlarını kullanmak, eğitim kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliğini geliştirmek,
- Engelli gençlerin sahip olduğu yasal haklar konusunda bilinçlenmelerini esas alan çalışmaların sayısını arttırmak,
- Uzmanlar tarafından engelli gençlerin ailelerine gerektiğinde psikososyal destek hizmeti sunmak,
- Engelli gençlerin kişisel, sosyal ve kültürel gelişimlerine yönelik çalışmalar yapmak,
- Engelli gençlerin spor faaliyetlerini yürütebilmeleri ile ilgili olarak nitelikli spor uzmanları yetiştirmek,
- Engelli gençlerin ebeveynlerinin veya kendileriyle ilgilenebilecek kimselerinin olmaması hâlinde barınabilecekleri tesislerin sayısını arttırmak ve geliştirmek,
- Sosyal içerme politikalarının oluşturulma sürecinde gençler ile politika yapımcıları arasında etkin işbirliğini kurmak.
- Yurtlarda barınan ve aile ilgisinden yoksun büyüyen gençlerin yurt yaşamı sonrasında sosyal hayata uyumu konusunda, gençlerin ve toplumdaki diğer kesimlerin farkındalıklarını arttırmak ve sosyal hayata etkin olarak katılmalarını sağlamak
- Dezavantajlı gençlerin zorluklarla mücadele azmini arttırmak amacıyla toplumdaki başarılı dezavantajlı gençleri ödüllendirme mekanizmaları geliştirmek,
- Kente göç etmiş genç bireylerin psikososyal ihtiyaçlarını gidermek,

- Geçici göçle kente gelen sosyoekonomik olarak dezavantajlı olan ailelere mensup genç bireylerin eğitimlerine öncelik vermek,
- Doğal afetler sonucunda göç etmiş; psikolojik, sosyal ve ekonomik olarak zarar görmüş genç bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda hizmetler sunmak,
- Göçle gelmiş gençlerin kente uyumunu sağlamak ve yabancılaşmalarını önlemek için gençlik merkezlerini aktif olarak kullanmak,
- Gençlerin gönüllülük faaliyetlerine olan katılımlarının artırılması ve gönüllü olma önündeki engellerin kaldırılmasını desteklemektir.

Bu politikaların önceliği dezavantajlı ve sorun yaşayan gençler olmaktadır. Bunlara yönelik hizmet üretiminde farkındalığı artırmak, gençlerin sosyal uyumlarını sağlamak, temel hizmetleri bu kesime ulaştırmak, gençlerin eğitim, uyum sorunlarına odaklanmak öncelenmektedir. Kısaca gençlik hizmetlerinin sosyal yönüne olan vurgu burada açıkça göze çarpmaktadır.

Sosyal Politikada Gençlik Hizmetleri Ne Anlama Gelmektedir?

Gençlik yılları bilişsel, bedensel, ruhsal ve toplumsal değişimi ifade eder. Dolayısıyla gençlik yılları kendine özgü yenilikleri ifade ettiği gibi farklı ve çeşitli sorunları da içinde barındırır. Gençlerin içinde buldukları koşullara uyum sağlamalarında ya da uyumsuzluk göstermelerinde toplumsal çevre, bireyin içinde bulunduğu bireysel ve sosyolojik koşullar yanında kurumsal yapıların desteğinin olup olmaması da önemli rol oynar.

Gençlik yıllarının gereği gibi verimli geçirilmesi, toplumsal değer ve güçlü birey denklemi için devletin gençlere yönlendirmede bulunması, teşvikler vermesi, maddi ve manevi destekler sağlaması, eğitim, sağlık, spor gibi alanlarda yatırımlar yapması, sosyalleşme, sorunlarla baş etme gibi konularda eğitimler düzenlenmesi vb. katkılar sağlaması günümüz devletlerinin temel görevlerinden biri olarak görülmektedir. Gençlere yönelik sorumluluklar, devletin sosyal devlet içeriğine uygun bir davranışı olacaktır. Gençlerin sorunlarının üstesinden gelmesi ve güçlendirilmesi kadar olumsuz ve zarar verici davranışlardan uzak durması da devletin sorumluluğu olarak kabul edilmektedir.

Günümüz dünyasında gençler bazen olumlu yansımalarla bazen de olumsuzluklarla anılmaktadır. Yakın zamana kadar Avrupa ülkelerinde dahi gençler genellikle şiddet yanlısı, madde bağımlısı, suça eğilimli vb. kişiler olarak görülmüştür (Siurala, 2007). Bundan dolayı gençlik kötü arkadaşlıklardan ve kötü alışkanlıklardan arındırılması gereken bir grup olarak değerlendirilmiştir. Günümüzde daha çok yaşadıkları topluma fayda sağlayabilecek dinamik topluluklar olarak algılanmaktadır.

Geçlere yönelik algı, Türkiye’de de değişmeye başlamıştır. Temel hukuki metinlerde önceki dönemin algılarını destekleyecek yargılar yer almakla birlikte uygulamada artık gençler, hayatın olumsuz yansımalarından korunması gereken bir kitle olmaktan ziyade toplumun temel dinamiğinde bir unsur olarak tanımlanmaya başlamıştır. Önceki dönemlerin ağırlıklı olarak sorunlu gençler üzerine yoğunlaşan gençlik politikası da değişmektedir.

Avrupa Konseyi, imkân odaklı gençlik politikasıyla, gençleri sorun olmaktan çok, kaynak olarak görmeyi teşvik ederek gençlere karşı var olan bu önyargıyla savaşılmaya çalışmaktadır. Yine Avrupa Konseyi, problemlili olan gençler de dâhil olmak üzere, kendileriyle ilgili konularda gençlerin uzmanlıklarını, girişimlerini, enerjilerini kullanmayı öğütlemektedir. Gençlik toplumsal değişme ve gelişme boyutuyla, gittikçe daha fazla olmak üzere, genellikle olumlu kullanılmaya başlanmıştır. Oysa birçok ülkenin anayasa metninde gençleri koruma amaçlanırken, öz itibarıyla gençlerin zararlı unsurlara meyyal olarak tasvir edildiği görülmektedir. Bu durum belki zihniyetin ve politikaların anayasalardan daha hızlı değiştiği gerçeğine bağlanabilir. Günümüzde uygulamada bu *koruyucu* politikalar yerine *teşvik edici, cesaretlendirici* politikalar gündeme gelmektedir.

Bununla birlikte gençlerin yüzleştiği birçok sorun da varlığını hissettirmektedir. *Birleşmiş Milletler İnsani Gelişme Raporu*’nda (2008), Türkiye’deki gençlerin yaklaşık %40’ının atıl durumda bulunduğu belirtilmekte işsizliğin gençler için bir numaralı sorun hâline geldiği ve eğitimle ilgili problemlerin de acil çözüm beklediği vurgulanmaktadır. Yine raporda, Türkiye’de nasıl bir gençlik politikasının uygulanması gerektiği konusunda da bilgiler sunulmaktadır. Türkiye’de sorun odaklı bir yaklaşımın sergilendiği ve bu yaklaşımın sorunları çözmede sektörel temele dayalı bir yaklaşım getirdiği tespitinden hareketle bundan vazgeçilerek kapsamlı bir gençlik politikası benimsenmesi ve bu politikaların izlenmesi için kurumsal alt yapının oluşturulması ve bu politikaların desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Gençlik yeniliği, değişimi ve gelişmeyi sembolize etmektedir. Bu yeniliğin anlaşılması ve gençlere rehberlik edilmesi gençliğe yönelik sosyal uygulamaların niteliğine bağlı olarak değişmektedir. Gençlerin sorunlarının üstesinden gelme konusunda devletin teşvik edici, yönlendirici ve rehberlik edici hizmetleri olabilmektedir. Bununla birlikte gençlerin yaşadığı sorunlar diğer gruplarla karşılaştırıldığında farklılık arz etmektedir. Genç kuşakların, bir önceki kuşaktan farklı özellikler gösterdiği, ancak bu farklı özelliklerin büyük oranda toplumsal, sosyoekonomik kategorilerle bağlantılı olarak geliştiği görülmektedir (Kentel, 2005). Özellikle gelişmekte olan ülkelerde gençlerin yaşadığı sorunlar, gelişmiş ülkedekilerden farklılık göstermektedir. Gelişmekte olan ülkelerde toplumsal, ekonomik ve politik değişim daha hızlı yaşanmaktadır. Teknolojik gelişmeler, nüfus hareketleri, göç, şehirleşme, gecekondulaşma, enformel ilişki ağları gibi birçok olgu bu ülkeleri diğerlerinden farklı olarak değerlendirmeyi gerektirmektedir. Bu ülkelerde genç nüfus daha yoğun olsa da bu gruba yönelik hizmetler yok denecek kadar azdır. Toplumsal değişimin hızına rağmen, gençleri bu sürece hazırlayacak politika ve araçlar oldukça sınırlıdır. Türkiye’de tarihsel süreçte benzer nüfus değişimleriyle ve gençlik sorunlarıyla karşılaşmıştır.

Cumhuriyet tarihi süresince gençlik genellikle “eğitim” ve “spor” ile birlikte düşünülmüştür. Ağırlıklı olarak spor ve serbest zaman faaliyetleri olarak algılanan gençlik hizmetleri, başlangıcından günümüze farklı kurumların yetki alanında değerlendirilmiştir. Gençlik hizmetleri, *Başbakanlık, Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Devlet Bakanlığı*’na bağlı *Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü*- GSGM sorumluluğunda gerçekleştirilmiştir (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2015). Günümüzde ise Gençlik ve Spor Bakanlığı yanında gençlik hizmetleri ve sosyal politika alanında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, eğitim alanında Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK), çalışma ve iş hayatı bağlamında ise Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı gençlik hizmetleriyle ve gençlere yönelik politikalarla doğrudan ilgilidir. Dolayısıyla gençlik faaliyetleri üzerinde yalnızca kamu kurum ve kuruluşları olarak bile birden fazla kurumun yetkili olduğu görülmektedir. Bu durum gençlere yönelik devletin ürettiği hizmetleri ve uygulamaları tek elden ve kapsamlı bir şekilde analiz edebilmeyi güçleştirmekte ayrıca üretilen ve sürdürülen politikaların etkinliğini de zayıflatabilmektedir.

1969 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kurulması ile gençlik hizmetleri bakanlık yetkisine alınmış, devletin ilgisi bakanlık düzeyine çıkartılarak gençlere verilen önem gösterilmiştir. Gençliğe yönelik hizmetlerde iyi koordinasyon sağlanmaya başlanmış, gençlikle ilgili araştırmalar ve diğer çalışmalar yapılmış ve boş zaman faaliyetlerinin gençler için geniş bir alana yayılması hedeflenmiştir. 1983'te eğitim, gençlik ve sporu tek çatı altında toplayan Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı (MEGSB) kurularak gençliğe yönelik hizmetler genel müdürlük düzeyinde yürütülmüştür (Fişek, 1998). 1986 ve 1989 yıllarında yapılan düzenlemeler sonucunda gençliğe yönelik hizmetlerle ilgili görevler, Başbakanlığa bağlı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (GSGM) bünyesinde kurulan Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'na verilmiştir. 3289 sayılı "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ile gençlik ve spor alanlarında hizmet ve faaliyetlerin yaygınlaştırılması, geliştirilmesi ve teşvik edilmesi için gerekli tedbirleri alma ve söz konusu alanlarda ilgili kamu kurum-kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapma görevi Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. GSGM, gençlik hizmetlerini ve politikasını belirlemede önemli bir aktördür.

Gençlere Yönelik Sosyal Politikalarda Yaklaşımın Değişimi

Gençlere yönelik hizmetleri belirlemede mevzuatın emredici hükümleri önem arz etmektedir. Sosyal politika anlamında birçok hizmete ulaşan gençlik, bu hizmetlere hem ASPB hem de GSB mevzuatıyla muhatap olmaktadır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının mevzuatında doğrudan gençleri hedef alan bir madde bulunmamaktadır. Daha önceleri SHÇEK içinde gençleri doğrudan muhatap alan maddeler yer almaktaydı. Oysa Haziran 2011 tarihinde yayınlanan 633 sayılı KHK ile "Aile ve Sosyal Politika Bakanlığı"nın kurulması ile SHÇEK kapatılmıştır. ASPB kurulmadan önce sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında hizmet sunan kurum ve kuruluşların dağınık oluşu, parçacı nitelik göstermesi ve bu kurumlar arasında koordinasyon eksikliği ile hizmet standartlarının olmayışı her zaman eleştirilmiştir. İcracı bakanlığın kurulmasının bu eksikliği ve boşluğu doldurma amacına hizmet ettiği düşünülmektedir. Kapatılan SHÇEK'in işlevleri, önceki yapıda mevcut olan daire başkanlıklarının genel müdürlük olarak yeniden yapılandırılmasıyla, Bakanlığa bağlanarak

sürdürülmesi öngörülmüştür. Kurumun ana hizmet alanlarından sadece gençlik hizmetleri yeni düzenlemede yer almayarak Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlanmıştır. Gençlik hizmetlerinden sosyal boyuta sahip olanların bir kısmı ASPB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak yürütülmektedir.

Engelli gençler, yoksul gençler, gençlerin aile yanında değerlendirilmesi ve desteklenmesi, çocukların kurum bakımından sonra gençlik evresinde uygun işlere yerleştirilmesine yardımcı olma gibi belli başlı sosyal nitelikli hizmetleri ASPB sürdürmektedir.

Gençlik alanında ASPB ile GSB arasında hizmet keşişmesi söz konusudur. Bu gerçekten dolayı iki bakanlık arasında işbirliği protokolleri yapılmaktadır. Gençlere ve çocuklara yönelik hizmetlerin bütüncül bir yaklaşımla sunulması ve yaygınlaştırılması amacıyla bu işbirlikleri yapılmaktadır. Ayrıca gençlere yönelik burs, kredi ve barınma imkânları iyileştirilmiş, gençlik merkezleri ve kampları ile hareketlilik programları yaygınlaştırılmıştır. Dezavantajlı çocuk ve gençler başta olmak üzere SODES programı (Sosyal Destek Programı) yürütülmektedir. Gençlerin işgücüne katılımının düşüklüğü, genç işsizliğinin yüksek olması ve gençlerin temel becerilerindeki eksiklik ise önemini korumaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2014).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığının mevzuatları incelendiğinde gençlerin sosyal hizmet alanında, daha çok sosyal politika uygulamalarına ilişkin olarak ASPB; gençlerin kültürel, sportif, katılımçılık, bilgi, beceri vb. alanlarında ise GSB sorumlu görülmektedir. Esas olarak bu hizmet kalemleri birbirlerinden ayrılamaz hizmetler olarak görülmelidir. Diğer bir deyişle ekonomik, kültürel ve psikolojik olan sosyal olandan ayrılmamalıdır. Bundan dolayı bu iki bakanlığın gençlik alanında daima aktif, katılımcı olarak ve birlikte yönetim mantığında hareket etmeleri gerekmektedir.

ASPB hizmetleri sunarken, her ne kadar yaşlı, engelli, çocuk, kadın gibi sosyal hizmet alanları belirtse de esas olarak aileyi merkeze almaktadır. Toplumda artan aile sorunlarına, ailenin çözülmesine ve parçalanmasına karşı bir önlem olarak Bakanlık aileyi bütün olarak değerlendirmiştir. Daha önce kadın ve aileden sorumlu olan devlet bakanlığı, yeni Bakanlıkta aileyi merkeze alarak sorunlara yaklaşmış çocukları, gençleri, kadınları, yaşlıları ve engellileri de bu kapsamda değerlendirmiştir. Bu durum eleştirilere konu olmuşsa da sosyal hizmete bü-

tüncül ve aile temelli yaklaşım kendini göstermiştir. Böylece bu düzenlemeyle tek tek bu bireylere yaklaşmak yerine bu kişilerin bir ailenin parçası oldukları noktasından hareketle politika geliştirmeye çalışılmaktadır. Bu da muhafazakar anlayış için tutarlı bir durumdur (Kesgin, 2012b, s. 85). Gençlik hizmetleri de aile hizmetlerinin tamamlayıcı bir cüz'ü olarak görülmektedir.

Aile değerlerinin, kültürünün taşınmasında önemli bir toplumsal grubu da gençler oluşturmaktadır. Gençlerin aile içinde desteklenmesi, genel mevzuat yanında 62. Hükümet politikasında da esaslı bir vurguya sahiptir.

Sosyal destek ve hizmet alanında “Aile Sosyal Destek Programı” (ASDEP) modeli çerçevesinde sağlık, istihdam ve eğitim hizmetleri aile odaklı bir sistemle ele alınmaktadır. ASDEP modeli ile hizmete ulaşamayan vatandaşların sorunlarının hane ziyaretleri ile tespit edileceği ve çözüleceği belirtilmiştir. Aile yapısının, diğer toplumlardan en büyük farkımız ve üstünlüğümüz olduğu ifade edilmiştir. Önümüzdeki dönemde ailenin korunmasının ve güçlendirilmesinin sosyal politikaların merkezinde olacağı açıklanmıştır. Bu kapsamda, genç nüfus yapısının korunmasının, aile kurumunun güçlendirilmesinin ve aile refahının artırılmasına yönelik eylemlerin hayata geçirilmesinin önemi üzerinde durulmuştur (T.C. Başbakanlık, 2014, s. 74). Hükümet Programına göre genç, dinamik, iyi yetişmiş, yenilikçi ve girişimci bir nüfus ülkenin en büyük teminatıdır. Bir yandan nüfustaki artış eğilimi sürdürülmeye çalışılırken, diğer yandan artan nüfusun daha donanımlı olarak sosyal ve ekonomik hayata katılmasının sağlanması ifade edilmektedir (T.C. Başbakanlık, 2014, s. 53).

Gerek mevzuat gerekse Kalkınma Planları ve Hükümet Programlarında gençlik üzerine özel bir vurgu olduğu görülmektedir. Bahsedilen bu gençlik vurgusunun karşılığının olması için gençlerin sosyal politika uygulamalarına aktif bir şekilde katılması gerekmektedir. Aynı zamanda gerek istihdam, sağlık, eğitim gerekse sosyal hizmet ve sosyal yardım programlarının koordineli bir şekilde gerçekleşmesi gerekir. Aksi takdirde istenilen sonuçlara ulaşılması zorlaşır.

Sonuç

Dünyada gençlere yönelik sosyal politika uygulamalarına bakıldığında bazı hizmetler sorun oluşuktan sonra tasarlanıp uygulamaya konulurken bazıları ise önleyicidir, koruyucu olarak yürütülmektedir. Gençlik sorunlarına odaklanan ülkelerde gençlerin yaşayabilecekleri muhtemel sorunları öncesinde “engelleme” amacı vardır. Engelleyici, koruyucu ve önleyici sosyal hizmetler bugünün dünyasında daha rasyonel, verimli ve tercih edilen yöntem olarak kabul edilmektedir. Bu yolla sorunların kişilerde ve toplumda oluşturduğu, sosyoekonomik ve psikolojik maliyet en aza indirilmiş olmaktadır. Sorunlar ortaya çıktıktan sonra çözüme odaklanmak hem daha az verimli, çok maliyetli ve hem de yıpratıcı olabilmektedir. Türkiye açısından meseleye yaklaşıldığında önleyici-koruyucu hizmetlerin göz ardı edildiği söylenebilir. Son yıllarda ise koruyucu-engelleyici hizmetlere de özel bir vurgu yapılmaktadır ki bu da sevindirici bir durumdur. Bakanlıkların, özellikle Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının varlığı, aralarındaki iş birliği imkânı ve isteği ile bu alanda yıllardır oluşan ihmalin de ortadan kaldırılma potansiyeli açığa çıkabilmektedir. Eskiye nazaran bakanlıkların mevzuatlarında ve özellikle temel teşkilat mevzuatlarında önleyici-koruyucu ve engelleyici hizmetlere de önem verildiği görülmektedir.

Dünyanın birçok ülkesinde ve bölgesinde gençler daha çok spor etkinlikleri ile gündeme gelmektedir. Oysa gençlik hizmetleri açısından spor organizasyonları gerekli lakin yeterli görülmemeli, gençlerin kültürel ve değer eğitimlerinin de önemli olduğu görülmelidir. Kültürel gelişimleri ve değer kazanımları, gençlerin kuşak çatışmasını azaltmakta ve toplumsal değerlerin kuşaklara aktarılmasını kolaylaştırmaktadır.

Gençlik hizmetleri ile ilgili kamu kurum ile kuruluşlarının, bu alanda faaliyet yapan ilgili sivil toplum örgütlerinin düşünceleri, kendi deneyimleri ve işbirlikleri gençlere yönelik politikaların ne olduğundan, onun nasıl uygulanacağına kadar bir dizi gelişimi ve uygunluğu ortak akılla ve birlikte yürütme imkânı vermektedir. Ayrıca gençlik politikasını belirlerken ve uygulamaya konulurken gençlerin katılımı gerekmektedir. Gençlik politikası, gençlerin çocukluktan yetişkinliğe geçişte karşılaştıkları fırsatları ve zorlukları yansıtmalı, gençlik çalışmalarını, yaygın eğitim, bilgi, hareketlilik, gönüllülük ve sivil toplum örgütü alanlarında somut adımları hedeflemelidir (Siurala, 2007). Politikalar, gençlik alanında tüm paydaşların etkin katılımı ile belirlenmeli ve sürdürülmelidir.

Türkiye açısından gençlere yönelik hedeflenenlerin gerçekleştirilmesi için devlet, özel sektör, sivil toplum, aileler gibi tüm kurum ve kuruluşlara görev ve sorumluluk yüklenmelidir. Gençlerin kendileri sorunlarla muhatap olmadan önce, bu kesimin öncelikli olarak ekonomik ve sosyal hayata tam ve eksiksiz olarak katılmaları sağlanmalıdır.

Toplumsal gönüllülük bilincinin artırılması da gençlik hizmetleri için özel önemdedir. Bu gönüllülük gençlik politikasını belirlemeye katkı sağlarken, bu katılımcı anlayış gençlerin topluma katkıda bulunmalarını teşvik etmeli, onların değişen beklentilerini karşılamayı da amaçlamalıdır. Gençlik politikası vatandaşlık duygusunu artırırken, tam katılımcı anlayışla hareket ederek, gençlerin seslerini duyurmalarına hizmet etmeli, ayrıca bu politika gençlerin ihtiyaç duyduğu her alanda özellikle sosyal, ekonomik ve kültürel alanda onları desteklemeyi içermelidir. Gençler toplumsal katılım konusunda yeterli katılım gösteremedikleri zaman buna eşlik eden daha birçok sorunla karşılaşmaktadır. Bunun için gençlerin aktif vatandaşlar olabilmeleri için gerekli koşulları sağlamak, bunun için özellikle sivil toplumu ve gönüllü çalışmalarını güçlendirmek gerekmektedir.

Gençlik alanında yapılacak yatırımlar, toplumun kalkınması için büyük bir önem taşımaktadır. Gençlerin istek ve kapasitelerini arttırmak temel bir politika olmalı, bu alanda hizmet sunan başta GSB ile ASPB, merkezi yönetimin diğer kurum ve kuruluşlarıyla yerel yönetimler, özel sektör, sivil toplum ve aileler arasında güçlü bir iş birliği kurulmalı ve bunun yasal zemini sağlanmalıdır. Bu birliktelik sosyal politika alanında da kendini göstermelidir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının faaliyetlerinde ve sosyal hizmet alanlarında çocuklar, kadınlar, yaşlılar, engelliler, yoksullar gibi farklı kategoriler olmasına rağmen gençlik faaliyet alanının, sosyal hizmet alanı olarak, Bakanlığın mevzuatında karşılığının olmadığı görülmektedir. Gençlik hizmetlerinin ayrı bir bakanlık altında (GSB) örgütlenmiş olması gençlere verilen değeri göstermektedir. Bununla birlikte gençlerin sosyal ihtiyaçlarının ya da sosyal hizmet ve sosyal yardım alanında taleplerini karşılamaları için iki bakanlık arasında işbirliğinin en üst düzeyde olması gerekmektedir. Bunun için protokoller, yönetmelikler vb. düzenlemeler yapılabilir. 633 sayılı KHK'de icracı genel müdürlüklerin görevleri belirlenirken, önleyici hizmetlerin de vurgulandığı görülmektedir. Bu sosyal hizmetler için olmazsa olmazlardandır. Bu önleyici hizmetlerin nasıl uygulanacağına yönelik bir ifade yer almamaktadır. Önleyici hizmetlerin

zaman kaybedilmeden acilen devreye sokulması ve yetişmiş personel ile bu hizmetlerin sürdürülmesi zorunluluk arz etmektedir (Kesgin, 2012a, s. 52-53). Engelleyici hizmetlere yönelik mevzuatta vurgu yapılmasına rağmen bunun nasıl yapılacağı belirsizdir. Önleyici hizmetlere vurgu yanında bunun parametreleri, aşamaları, stratejileri de belirlenmelidir.

Gençler ara bir form olarak görüldüğü için bu kesime yapılan yatırımlar da kısa vadeli düşünülebilmekte ve gençlere hizmet daha çok ailenin ve sosyal çevrenin inisiyatifine bırakılmaktadır. Oysa sosyal çevre her zaman güven vermemekte, aile ise yorgun ve güçsüz bir kurum olarak daha fazla gündeme gelmektedir. Günümüzde bu durum gittikçe iki bakanlığın aktif politikaları ve tüm gençleri içerek hizmetleri ile aşmaya çalışılmaktadır. Bununla birlikte mevzuat bağlamında belli başlı ilke ve prensipler önerilebilir.

- Sosyal politika ve gençlik hizmetleri mevzuatı sade, anlaşılabilir ve güncel olmalı,
- Torba yasalarla mevzuatlara sürekli eklemeler yapılmaktadır. Bunun için güncel düzenlemeler yapılırken, mevzuatta da sürekli oynamalar olmaktadır bu da mevzuatın takibini güçleştirmekte, mevzuat bağlamında oluşturulan kurumların da işleyişi zorlaşabilmektedir,
- Mevzuatla özellikle koruyucu ve önleyici hizmetler vurgulanmalı, bu hizmetlerde kurumsallaşma sağlanmalı ve hizmetlerde önleyici çalışmalara odaklanılmalıdır,
- Sosyal hizmet merkezleri ve gençlik hizmetleri merkezi birlikte tasarlanmalı, ortak çalışmalar için sözleşmeler, protokoller ve yönergeler hazırlanmalıdır.

Gençlik fırsatını geliştirmek ve toplumsal değer olarak sürdürmek elimizdedir. Bu değeri ortaya çıkarma konusunda başta kurumlar olmak üzere, diğer kesimlere, aileye ve topluma şüphesiz büyük sorumluluklar ve görevler düşmektedir. Gençlik yarını ifade ediyorsa, yarını kurmak ancak bugünden mümkündür.

Extended Abstract

From Youth to Family: Transformation and Implementation of Youth Policies

Bedrettin Kesgin^a

Abstract

In Turkey, youth services are considered as one of the most important fields of social policy. Youth services in the country are provided by the Ministry of Youth and Sports (MYS) and the Ministry of Family and Social Policies (MFSP) because of their social services and aid dimension. As a result, the two ministries are expected to work in close cooperation with and partnership in the provision of youth services. Following the establishment of the MFSP, comprehensive new regulations are expected regarding youth services. An examination of existing youth and social policy regulations would seem the best starting point for identifying the extent to which the current regulations meet the needs of the youth. Therefore, this study examines the youth policies and services of the MFSP and MYS in Turkey from the perspective of social policy. The dynamic nature of recent and expected changes to the regulations indicate the increased momentum behind the development of youth services, which is only expected to escalate in the future in response to Turkey's growing youth population.

Keywords: Youth services • Youth policies • Ministry of Youth and Sports • Ministry of Family and Social Policies • Social services

a Correspondence

Assoc. Prof. Bedrettin Kesgin (PhD), Department of Social Policy, Faculty of Economics and Administration Science, Yalova University, Safranyolu, Yalova Turkey

Research areas: Social policy; Social welfare; Municipal welfare; Migration; Poverty; Regulations

Email: bedrettink@gmail.com

Described as an “interim period” between childhood and adulthood, youth is defined as “a transition from dependent childhood to independent adulthood” (Commission of the European Communities, 2009, p. 6). Although it is an interim period, it has undergone rapid development and change. The youth are an economic asset of any society as well as being psychosocial and political assets, and this societal group is considered the engine of the economy. The youth is also critical to for transmitting values as they fall between the two abovementioned generations. For these collective reasons, the period of youth needs to be handled carefully.

Many factors such as family environment, level of social stimulation, satisfaction of drives, emotions, failures and achievements, and many other tensions play a role in shaping personality (Luella & Morgan, 1985, p. 396). As a result, special care needs to be exercised through a wide range of interactions to support personality development during the years of childhood and youth. According to Bilhan (1996), youth is a period when conscious development occurs and a sense of social responsibility emerges. It is during this period that individuals appreciate the importance of participating in society and proving themselves through self-achievement. Preparations for acquiring education, cultural maturity, and skills also begin during this period. On the other hand, the youth may try to adapt to their conditions and struggle to make these conditions work in their favor. The youth responds to external sociopolitical and economic conditions by forming expectations about the future. This response can also be shaped by youth policies. As a result, the youth social policies do not have an exclusive focus on the youth in isolation, but target family issues such as social welfare. A holistic approach to social services thus requires youth social policies not to consider and incorporate the web of social relations surrounding young people.

Forty six percent of Turkey’s population is under the age of 24, and this figure is expected to remain the same over the next 20 to 30 years. There are about 12 million young people in the 15–24 age group, which makes up roughly 20% of the country’s total population. According to 2012 data, 31.4% of people in the age group 15–29 are in education, 47.1% are in the labor force, and 28.1% are neither in education nor in the labor force (Ministry of Development, 2014). A population pyramid prepared in 2013 shows that by the year 2025, the lower half of the pyramid would consist of children and the youth (TÜİK, 2015).

These data clearly show why we need social policies designed specifically for young people and how important this undertaking is.

Furthermore, according to the *United Nations Human Development Report* (2008), which focuses on climate change, Turkey has a 15-year window of demographic opportunity within which to prepare its current youth population for the challenges of 2023 and beyond.

Turkey's Government Program focuses on the fact that its youth are the energy of today and the guarantee of tomorrow and that the country has more of this important asset than many other countries (Ministry of Development, 2014). As youth services are provided by both the Ministry of Youth and Sports (MYS) and the Ministry of Family and Social Policies (MFSP), it seems appropriate to evaluate their regulations, policies, and practices together. This study offers an examination of the rules and regulations governing youth services as part of the youth social policies of both ministries.

Youth Policies from a Social Policy Perspective, and Turkey's New National Youth Policy

In the past, there has been a generalized, widespread view, even in Europe, that young people have a tendency to be violent and inclined to drug abuse and crime (Siurala, 2007). As a result, the youth were viewed as a troublesome group that needed to be purged of bad influences and bad habits. However, contemporary approaches view the youth as a dynamic group offering many potential benefits to society.

Youth policies are defined as a long-term solution that provides "young people with the education and experiences to equip themselves with the knowledge, competencies, and skills required to become active citizens of their societies" (Siurala, 2007). Youth policies aim to cover all social, cultural, and political issues affecting the youth and aim to improve their living conditions as well as encourage their participation in society (European Youth Forum, 1998). The characteristics of youth include excitement, impatience, freedom, mobility, and personal independence in many diverse combinations (Yaman, 2013, p. 36). The problems faced by young people can vary compared with the problems faced

by other groups, and today's younger generation has different characteristics to earlier generations. These different characteristics are also associated largely with their societal and socioeconomic context (Kentel, 2005). In particular, problems faced by the youth of developing countries are different from those in developed countries. Thus, the provision of youth services needs to take into consideration youth-specific characteristics and problems.

The *United Nations Human Development Report* (2008) finds that about 40% of young people in Turkey are unproductive and identifies unemployment as the number one youth problem arguing further that problems with education require an immediate solution. Governments, through their services, can provide encouragement, guidance, and support to help young people to overcome their problems.

Recently, there have been important institutional initiatives in Turkey concerning the design of youth social policies. New ministries have been established and new strategy documents prepared for adopting a holistic approach to the provision of youth services and extending their reach (Ministry of Development, 2014). A new national youth policy forms the overall framework for Turkey's youth strategies, policies, aims, and targets.

Responsibility for Youth Services

Youth services have been offered in the past by various government agencies such as the Prime Minister's Office; Ministry of National Education (MONE); Ministry of Youth and Sports (MYS); Ministry of National Education, Youth and Sports; and the General Directorate of Youth and Sports (GDYS) under the auspices of the Ministry of State (Ministry of Youth and Sports, 2015). Today, the agencies directly involved in youth policies and services, in addition to the MYS and the MFSP are the Ministry of National Education and the Board of Higher Education, in the field of education and the Ministry of Labor and Social Security in the field of labor and working life.

With the establishment of the MYFS in 1969, youth services became the direct responsibility of a ministry-level agency, which was an indication of the increased level of attention paid to them by the government. In 1983, the Ministry of

National Education, Youth and Sports was established and youth services were provided at the general directorate level (Fişel, 1998). Following the changes witnessed in 1986 and 1989, youth services became the responsibility of the Youth Services Department of the GDYS, serving under the Prime Minister's Office. Law no. 3289 on "The Organization and Duties of the GDYS" tasks the GDYS with the responsibility of taking necessary measures to develop, extend, and encourage youth and sports services and cooperating with relevant public agencies and civil society organizations active in the field.

Transformation of Youth Service Strategy and Social Policies

Today, the MFSP and MYS have overlapping duties with regard to the provision of youth services. As a result, the two ministries sign cooperation protocols. These protocols are outlined with the purpose of developing a holistic approach and extend their reach to youth and child services. Previously organized as a ministry of state responsible for women and families, the MFSP targets groups such as children, women, the youth, the elderly, and the disabled within its framework of service provision, ultimately focusing on family. This reorganization, coupled with a response to a widespread rise of family problems and the dissolution and disintegration of the family, has helped the MFSP develop a holistic approach to family. Therefore, policies today are not developed for specific target groups in isolation but for families of which everyone is a member, which is a position consistent with conservative politics (Kesgin, 2012b, p. 85). Youth services are thus seen as a component of family policies. Within the framework of the "Family Social Support Program", emphasis is placed on taking action to preserve the structure of the young population, for instance, by strengthening the institution of family and improving family welfare (T.R. Prime Minister's Office, 2014, p. 74).

Conclusion

Youth social policies around the world can be divided into two categories: services designed and implemented after a problem has been identified, and those that are preventive–protective in nature. In Turkey, it can be argued

that preventive–protective services have been relatively neglected in the past. However, recently, more attention has been paid to preventive–protective services, which is a promising development. In many countries and regions of the world, there is a strong association between youth and sports. Sports organizations are certainly a very important aspect of youth services, but not sufficient on their own, and need to be complemented with culture and values education. However, the collaboration between dedicated ministries in the form of the MYS and the MFSP has the potential to address years of accumulated neglect in this respect.

Youth policy should reflect both the opportunities and the challenges presented by the transition from childhood to adulthood, and youth services should aim to take concrete steps in the fields of education, job training, mobility, voluntary activities, and civil society organizations (Siurala, 2007). Policies should be designed and implemented with the participation of all stakeholders (public, private, civil society, family, etc.) in youth services.

For instance, encouraging voluntary activities is a particularly important aspect of youth services. Volunteers should thus be encouraged to contribute to the making of youth policies, and this participatory approach should in turn encourage young people to contribute to society and at the same time help to meet their changing expectations.

The MFSP includes various target groups such as children, women, the elderly, the disabled, and the poor in its activities and identification of fields of social services, but the ministry's holistic approach does not offer specific focus of attention on the youth. However, youth services are organized under their dedicated ministry (MYS), which is an indicator of the importance given to the youth. However, for the youth to be able to access social services and social support programs to meet their needs, the MFSP and MYS need work in closer cooperation. Various new protocols, ordinances, etc., should be prepared to this end. Decree Law no. 633, which delineates the duties of executive general directorates, also mentions preventive services, which is a *sine-qua-non* for social services. However, the said law does not include a detailed statement on how these preventive services should be provided. It is important for preventive services to commence at the earliest possible time and maintained with qualified personnel (Kesgin, 2012a, pp. 52–53). To reiterate, while preventive services are

mentioned in broad terms within the relevant regulations, it is left unclear as to how these services should be provided. Detailed strategies, parameters, and stages regarding their provision are therefore required.

Because the youth is an interim period, investment in this crucial demographic is not often seen as worthwhile, with most of the burden of support being left to families and from elsewhere within the social environment. However, the social environment is not always dependable, and family is an increasingly weaker and worn-out institution. The two ministries therefore need to try to ameliorate this situation through active policies and by extending the reach of their services to include and target the youth.

Kaynakça/References

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2015). *633 sayılı KHK*. <http://www.aile.gov.tr> adresinden 15.03.2015 tarihinde edinilmiştir.

Bilhan, S. (1996). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları.

Birleşmiş Milletler Türkiye. (2008). *Türkiye’de gençlik* (İnsani Gelişme Raporu). Ankara: Yazar.

Commission of the European Communities. (2009). *Commission staff working document accompanying document to the communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions* (Youth - Investing and Empowering EU Youth Report). Brussels: Author.

European Youth Forum. (1998). *Resolution on European youth policy* (Adopted by the Executive Committee). Vilnius, Lithuania: Author.

Fişek, K. (1998). *Spor yönetimi*. Ankara: Bağırhan Yayınları.

Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2015). *Ulusal gençlik ve spor politikası belgesi*. www.gsb.gov.tr adresinden 08.03.2015 tarihinde edinilmiştir.

Kalkınma Bakanlığı. (2014). *10. kalkınma planı 2014-2018*. <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Yaynlar/Attachments/518/Onuncu%20Kalk%C4%B1nma%20Plan%C4%B1.pdf> adresinden 25.03.2015 tarihinde edinilmiştir.

Kentel, F. (2005). Türkiye’de genç olmak: Konformizm ya da siyasetin yeniden inşası. *Birikim Dergisi*, 196, 11-17.

Kesgin, B. (2012a). Sosyal politikanın en önemli kurumu: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. *İnsan Hakları Yılığ*, 30, 41-54.

Kesgin, B. (2012b). *Kamu sorumluluğunda sosyal hizmet*. İstanbul: Açılım Kitap.

Luella, C. ve Morgan, J. B. (1985). *Çocukluk ve gençlik psikolojisi* (çev. B. Halim Vassaf, 3. basım). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi Devlet Kitapları.

Siurala, L. (2007). *European framework of youth policy*. Strasbourg: Directorate of Youth and Sport Council of Europe Publishing.

T.C. Başbakanlık. (2014). T.C. Başbakanlık, 62. *Hükümet Programı*. http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/_Global/_Government/pg_GovernmentProgram.aspx adresinden 27.03.2015 tarihinde edinilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2015). *Temel istatistikler*. <http://www.tuik.gov.tr> adresinden 01.03.2015 tarihinde edinilmiştir.

Yaman, Ö. M. (2013). *Apaçi gençlik* (4. basım). İstanbul: Türkiye Yeşilay Cemiyeti.

Copyright © 2015 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı

<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>

Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2015 • 3(1) • 65-79

ISSN 2147-8473

Başvuru | 1 Mart 2015

Kabul | 7 Nisan 2015

OnlineFirst | 10 Mayıs 2015

Makale

Gençlik Hizmetlerinin Arka Planı: Hak Söylemi Üzerinden Değerlendirmeler

Faruk Taşçı^a

Öz

Gençlik hizmetleri uygulamaları, az veya çok vakidir, ancak gençlik hizmetlerinin arka planı çok fazla yazılan, derinlemesine irdelenen, üzerinde tartışılan bir konu değildir. Oysaki gençlik hizmetlerinin arka planını bilmek, gençlik hizmeti uygulamalarının mahiyetini ve varsa problematiklerini daha makul bir şekilde kavrama anlamına gelmektedir. Bu makale, bu tarz bir kavrayış çabası olarak üç kısımda gençlik hizmetlerinin arka planını ele almaktadır. Makale, gençlik hizmetlerini “öldürücü-öldürücü hak söylem ikilemi” üzerinden değerlendirmektedir. Bu çerçevede öncelikle “öldürücü gençlik hakkı söyleminin kaynakları”, daha sonra bu söylemin “mahiyeti” ve nihayetinde öldürücülükten “oldurucu gençlik hakkı söylemine geçiş” tetkik edilmiştir. Böylece makalede, kaynağını “haz ahlakı ve aydınlanma felsefesinin kontrol etme güdüsü”nden alan ve mahiyetleri nihilizm, egoizm ve narsizm olan öldürücü gençlik hakkı söyleminden “hak ve sorumluluk” temeline dayalı olurucu gençlik hakkı söylemine geçiş ortaya konmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik • Haz ahlakı • Egoizm • Nihilizm • Narsizm • İsar • Adalet

^a Yrd. Doç. Dr. Faruk Taşçı, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Ek Bina II, Kat: 4, Beyazıt, Fatih, İstanbul
Çalışma alanları: Sosyal politika; Sosyal yardım; Aile; Yaşlılık; Engellilik; Gençlik; Göç; İş ahlakı
Elektronik posta: ftasci@istanbul.edu.tr

“Gençlik” dönemi bir ağacın fidan olduğu döneme benzetilebilir. Tabii fidanın/gençliğin tanımı söz konusu olduğunda daha çok biyolojik ve kronolojik açıklamalar yapılır. Türkiye’deki resmî kaynaklar açısından biyolojik bakımdan gençlik dönemi, 14-29 yaş aralığı olarak ele alınmaktadır (Şentuna, 2013, s. 115). Bunun yanında, olumlu ve olumsuz yargıları da içinde barındıran sosyoloji, iktisat, iktidar ilişkileri vb. bağlamların farklı açıklama alanları da göz önüne serilmektedir.¹

Gençliğe yönelik “gençlik hizmetleri”nin arka planı konusu çok fazla yazılmayan, derinlemesine irdelenmeyen, üzerinde tartışılmayan bir konudur. Hâlbuki gençlik hizmetlerinin arka planı önemlidir; zira bütün hizmetleri baştan aşağı etkileyen ve dolayısıyla varsa problematikleri çözmeye yardımcı olacak kaynağı/arka planı bilmeden mesele hakkında konuşmak noksan kalacaktır.

Bu bağlamda, bu makalede gençlik hizmetlerinin arka planındaki “mevcut hak söylemi”nin problematikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Hâlihazırda dünya ölçeğinde içkin bir şekilde kendisini gösteren bir “gençlik hakkı” söylemi bulunmaktadır ve bu söylem üzerinden çeşitli şekillerde gençlere yönelik politikalar ve hizmetler geliştirilmektedir. Oysa bu gençlik hakkı söyleminin gerek felsefik gerekse kurumsal mahiyeti ve içeriği net değildir. Bu nedenle makalede, mevcut gençlik hakkı söyleminin “öldürücü” olduğu ileri sürülmüş ve bu *öldürücü gençlik hakkı söyleminden* kurtulup yerine *oldurucu gençlik hakkı söylemi* ikame edilmediği sürece yapılacak çalışmaların yine öldürücü olacağı ifade edilmeye çalışılmıştır.

Makale üç genel çerçeve altında oluşturulmuştur. Öncelikle “öldürücü hak söyleminin kaynağı neresi?”, “Nereden geliyor bu söylem?” gibi soruların cevapları aranmaktadır. Zira bir şeyin kaynağı, o şeyin özüdür. Eğer o şey ile ilgili özden haberdar değilseniz, o şey ile ilgili sözleriniz boş olabilir. Yani “öz olmadan söz boş kalır”. İlk olarak mevcut öldürücü hak söyleminin kaynağı ortaya konulduktan sonra bu öldürücü hak söyleminin mahiyeti ve içeriği ele alınacaktır. Üçüncü olarak da öldürücü hak söyleminden *oldurucu hak söylemine* nasıl geçilebileceği ve *oldurucu hak söyleminin* ne olduğu ele alınacaktır. Özetle, öncelikle “öldürücü gençlik hakkı söylemi”nin kaynakları, daha sonra bu söylemin “mahiyeti” ve nihayetinde öldürücülükten “oldurucu gençlik hakkı söylemi”ne geçiş tetkik edilecektir.

1 Gençlik döneminin sosyolojik olarak değerlendirildiği Görgün-Baran’ın (2013) çalışması incelenebilir.

Öldürücü Hak Söyleminin Kaynakları

Öldürücü hak söyleminin kaynağı kendini iki noktada göstermektedir. Birinci nokta antik döneme kadar gider. Antik dönemde bir “haz ahlakı” bulunmaktadır. Haz ahlakı üzerinden söylenenleri genel hatlarıyla şu şekilde ifade etmek mümkündür: Bir şeyin doğru olduğunun göstergesi, bir şeyin ahlaklı olduğunun göstergesi, bir şeyin haklı olduğunun göstergesi, o şeyden alınan hazlardır. Ve o şeyden en az düzeyde acı duymaktır. Bu anlamda Epikür için var olan tek iyi hazdır; en yüksek hazzı temin etmek için de sadece kontrol edilebilecek hazların tadı çıkarılmalıdır (Skirbekk ve Gilje, 2006, s. 127). Örneğin Aristippos’a göre, yemek yemek, içki içmek veya cinsel ilişkide bulunmak insana pozitif bir haz vermektedir (Arslan, 2008, s. 133) ve yarın öleceğimiz düşüncesinin ürünü olarak anlık hazlar peşinde koşulması gerekmektedir (Sahakian, 1990, s. 42). Bu tarz anlayış, daha sonraki dönemlerde Hëlvetius tarafından da “İnsan zevki arar.” şeklinde tekrarlanacaktır (Skirbekk ve Gilje, 2006, s. 320). Bu bakımdan esasen haz ahlakında, tanımı gereği, ahlakın kaybı söz konusudur çünkü ahlaki etken, menfaatin hemen değişebileceği hoşlanma ve tatmin olma ile değişmektedir (Bertrand, 2001, s. 85).

Bu çerçevede örneğin “Yemekten zevk alıyorum.”, “haz alıyorum” dediğinizde, bu söyleme göre, o yemekle ilgili her ne ise “haklılık/doğruluk/ahlaklılık” zeminine oturuyor. Yine bir genç örneğin “Uyuşturucu kullanmaktan zevk alıyorum.” dese, bu haz ahlakına göre, o şey çok haklı, çok doğru, çok ahlaklı olmuş oluyor. Benzer şekilde örneğin bir genç “Boş bir şekilde gezip tozmaktan zevk alıyorum.” şeklinde bir söylem kullansa, söylemi tepeden tırnağa bu zemine kaymış oluyor. Dolayısıyla bu durum, yani haz ahlakını merkeze alarak hak söylemi iddia etmek, Aristo’nun ifadesine göre, “sadece hayvanlara has bir şeydir”. Bu anlamda, arzulanan her şeyin mübaha dönüşmesi, hazcılığın hayatın merkezine yerleşmesi ve böylece hazzın önündeki tüm engellerin kaldırılması, adeta hayvana has vahşi şehvet zeminlerine kapı aralamaktadır (Köse, 2015, s. 204). Bu bakımdan, merkezinde haz bulunan bir gençlik hakkı söyleminde aslında genç yoktur; “hayvan sıfatlı bir genç vardır”.

Makalede sunulan ikinci dayanak noktası, kendisini aydınlanma felsefesinin uzantısı olarak göstermektedir. Aydınlanma felsefesine kadar neredeyse bütün feylesoflar; bir *arayışın*, “Hakikat Arayışı”nın içerisindeyler. Bu arayışın temel formülü de “insanı, tabiatı ve Tanrıyı anlama çabası”dır. Lakin aydınlanma felsefesi ile birlikte meşhur feylesof Francis Bacon tarafından açıkça şu ifade

edilir: “Artık mesele anlama değildir.” Bacon’a göre mesele; “insanı, tabiatı, hat-ta Tanrıyı kontrol etme meselesi”dir. Dolayısıyla mesele, “kullanma ve kontrol etme”dir (Skirbekk ve Gilje, 2006, s. 208). Bu kontrol etme meselesi o dönemde bireyin ilahlaşması anlamına kadar evrilir. Artık kutsal, tanrının dışındakileri kapsamaya başlar. Tanrıyı ilahlık tahtından indirmek yeni bir ilah arayışını doğurur. Modern dönemde o ilahın adı “birey”dir. İşte bu bireyin, birey olmaya başladığı ilk yer gençlik dönemidir. Bundan dolayıdır ki gençlik, aydınlanma felsefesinde haz ahlakının uzantısı olarak ilahlık makamına oturtulmuştur.

Dolayısıyla hem haz ahlakı hem de bunun modern dönemde uzantısı olan kontrol, *öldürücüdür*. Öldürücülük, bir insanın insan olmaktan çıkmasıdır. Gençlik, haz ahlakında hayvanlık seviyesine indirilir, buna koştur aydınlanma felsefesi bağlamında ilahlaştırılarak yeni bir pozisyona taşınırsa gençlik *insan* olmaktan çıkarılmış olur. Sureta bir *genç* görülebilse de hakikatte hayvani sıfatlarla donatılmış, ilahlaştırılmış bir gençlik ile karşılaşılır.

Öldürücü hak söyleminin kaynağını tespit etmek, bu söylemin kurutulması için elzemdir. Kaynak kurutulmadığı sürece; dünya ölçeğinde ortaya konan mali yatırımlar, binalar, tesisler, hizmetler yine öldürücü söyleme hizmet eder.

Öldürücü Hak Söyleminin Mahiyeti

Öldürücü hak söyleminin iki mahiyeti vardır: “içe dönük öldürücülük” ve “dışa dönük öldürücülük”. “İçe dönük” şeklinde tanımlamamızın sebebi, gençlerin “kendilerini öldürmelerine dönük” olmasıdır. Bu öldürme, sadece fiziki öldürme olarak düşünülmemelidir; gençlerin kendilerini insanlık (gençlik) pozisyonundan başka bir pozisyona (hayvanlık ya da ilahlık) doğru dönüştürmeleri akla gelmelidir.

İçe dönüklükte iki kavram karşımıza çıkmaktadır: nihilizm ve egoizm. *Nihilizm* hayatta hiçbir şeyi mânâlandırılmamaktır. Hiçbir şeyin anlamını idrak edememektir. Her şeyi yapıp yine de “Bu yaptığım şeylerin anlamı nedir?” temel sorusunun cevabını verememektir. Bu minvalde Nietzsche’ye göre nihilizm, “değerlerin değer kaybı” ve böylece “boşluğa sürükleniş” yani “kaos” a açılan kapıdır. Başka bir ifade ile nihilizm varlığın, hiçbir şekilde “amaç”, “birlik”, “maksat”, “gerçeklik” gibi kavramlar üzerinden yorumlanamayacağı ve dolayısıyla değersizliğin/anlamsızlığın belirgin hâlidir (Skirbekk ve Gilje, 2006, s.

450-451). Bu nedenle X gencinin topluma, toplumun X gencine değer katması söz konusu edilememektedir. Bu durum, tam da Frankl'ın bahsettiği “varoluş vakumu”dur; yani can sıkıntısı, durgunluk ve boşluk duygusu (Geçtan, 1991, s. 138); ve daha da ötesinde kontrol etme vadinin boşa çıktığı, Sennett'in bahsettiği üzere müreffehliğe rağmen “kendi yaşamı üzerinde kontrolü yitirme korkusu”nun (Sennett, 2014, s. 18) olduğu bir ortamdır.

Modern dönemde gençliği taşıyacak, gençlere anlam kazandıracak belli kurumsal kategoriler tasavvur edilir. Türkiye’de de taşıyıcı ve kurucu bir müessese olarak konumlandırılan eğitim, özellikle üniversite eğitimi; çalışma üzerinden anlam kazandıracığı düşünülen iş hayatı; tatmin ve yükselişi barındıran kariyer; aile kurumu üzerinden anlam kazandırma ameliyesi çerçevesinde evlilik gibi evreler gençlere anlam kazandırma çabalarının aşamalarını da temsil eder. Bütün bunlar da anlam çerçevesini kuramazsa “anlamsızlık girdabı”na düşüp nihilizme yakalanmak kolaydır.

Nihilizmin de belli neticeler doğurması muhtemeldir. Bu sonuçlardan birisi intihardır. İntihar, anlamsızlık girdabında boğulmanın başka bir ada bürünmesidir. Zira intihar, Durkheim’e göre, zayıflamış bir dayanışma hissinin, yani anominin ürünüdür (Skirbekk ve Gilje, 2006, s. 505). İntihar, hiçliği (anlamsızlığı) zihninde kurgulayan kişinin (nihilistin), hiçliği bedene indirgemesi sonucu oluşan bir eylemdir. Nihilizm içinde hayatını sürdüren biri için her şey büsbütün sahte ve yanlıştır. İşte nihilizme göre, yanlış ve sahteden kurtulmak için doğru ve gerçek olana yönelmek gerekir. Ki tek gerçek olarak ölüm kalmaktadır. Buna da intihar ile ulaşılabilir (Taşçı, 2012, s. 242).

İçer dönük öldürücülüğün boyutlarından birisi de *egoizm*dir. Egoizmde kişi kendisini deniz gibi zanneder. Bu bakımdan egoizm, kişinin sadece kendisini mutlu eden ve kendisine fayda sağlayan şeyleri yapmasını, ahlaki olarak telakki etmektedir (Başdemir, 2007, s. 55). Schopenhauer’a göre egoizm, hem hayvanda hem de insandaki mevcut içgüdülerin en şiddetlisidir; bu şiddet, aynı zamanda kişinin muktedir olacağı tüm hazları tatmak ve yeni hazlar elde etme amacının başka bir adıdır. Bu haz arzusunu frenleyecek herhangi bir hareket, hiddet ve kin uyandırmaktadır. Çünkü egoizme karşı dikilen her bir engel, mahvedilmesi gereken birer düşmandır (Tanyol, 1998, s. 53). Hobbes da benzer bir çerçevede; “Herkes her şeyin kendisi için olmasını ister.” der; bu da ortaya bir anarşi ve kaos çıkarır (Tanyol, 1998, s. 54). Tam bu noktada gençliğe yönelik çevresini dikkate almayacak şekilde sadece “çok şey bil” şeklindeki telkinler, gençleri ego-

ist olmaya yöneltip sosyal ve aile çevresine karşı özensizliğe yol açabilir; ayrıca gençleri etraflarını dikkate almamaya sevk edebilir.

Öldürücü hak söyleminin “dışa dönük” boyutunda *narsizm* karşımıza çıkmaktadır. Narsizm, kendisini ilahlaştıran kişi ile ilgili olduğundan başkasının varlığını dahi kabul etmeme anlamında başkasına zarar veren bir olguya tekabül etmektedir. Bu nedenle narsist kişilik, hep “kendisi etrafında” dönen kişiliktir. Dolayısıyla narsizm, bir nevi “benlik enflasyonu”dur. Bu durumun doğal sonuçlarından biri de öfke ve düşmanlık sonucu başkalarından kopmadır (Geçtan, 1991, s. 162-163). Burada açıkça kişinin kendi kendisinden zevk alması söz konusudur. Narsizm, kişideki kibir ve kendini beğenme durumudur (Twenge, 2009, s. 78). Bu durum 1970’lerde Dyer’in “Kendinize olan sevginiz, ‘ilk aşkınız’ olmalı” şeklindeki tavsiyesini (!) hatırlatıyor. Bu anlamda kişinin kendisini sevmesi, özel olduğunu düşünmesi ve hayaller âleminde koşması “doğal”dır (Twenge, 2009, s. 67, 73).

Başkasına zarar vermektен zevk almanın modern dönemdeki adı “şiddet” olarak karşımıza çıkıyor. ABD’de her yıl 2 bin anne-baba çocukları tarafından öldürülmektedir. Çocukların/gençlerin egoist ve nihilist düşünüş içinde bulunmaları onları narsist kılmaktadır. Yani içe dönük öldürücülük onları dışa dönük öldürücü yapmaktadır. Ayrıca 2 milyon tane anne-babaya da şiddet uygulanmaktadır; sigarayı anne-babalarının vücutlarında söndürmektedirler, anne-babalarına vurmaktadırlar, anne-babalarının maddi değerlerine el koymaktadırlar vb. (Demirbilek, 2005, s. 224-225). Bu durum Türkiye için söz konusu edilemez elbette, ancak böyle bir felsefi zemin üzerinden işleyen bir gençlik hakkı söylemine sahip olursa, ABD için vuku bulan sorun, her ülke için de geçerli olabilecektir.

İçe dönük ve dışa dönük öldürücülüğün sonucu olarak “ailesiz gençlik, ahlaksız gençlik, yalnız gençlik ve bağımlı gençlik” gibi sıfatlarla sıfatlanan gençlik ile karşı karşıya kalınmaktadır. Zira gençlik öldürüldü. Öldürülen gençlik bir şeye bağımlılık üzerinden hayatta var olduğunu gösterebilmektedir.

Öldürücü Hak Söyleminden Oldurucu Hak Söylemine

Bu bölümde “öldürücü hak söyleminden oldurucu hak söylemine geçiş yapmanın” imkânlarına dair öneriler sunulmaktadır. Mevcut öldürücü hak söylemi yani mevcut hak söylemi sadece sahip olmaya, muktedir olmaya (yani *güce*)

işaret ediyor. *Oldurucu hak söyleminin* temel iki bileşenine bu noktada değinmek gerekmektedir: “Hak ve *Sorumluluk*”.

“Sorumluluk” olgusu sınırları tayin eder. Gençlik hakkı söyleminin sorumluluğa dayalı olması bir gencin, bir şeye sahip olsun veya olmasın, o şeye razı olmasıdır. Burada akla “razı olmak ne demek?” sorunu gelecektir. “Razı olma”nın Türkiye’nin de içinde bulunduğu Müslüman coğrafyasında kazandığı anlamlar aşağıda özetlenmiştir.

- 1) Razı olmak, “*Hakka boyun eğmek*”tir. Müslüman kültürüne göre, anne-baba haktır; bundan dolayı anne-babaya itaat hakka boyun eğmektir. Ancak buradaki itaat “köle olmak” değildir. Anne-baba ile çocuklar arasındaki ilişkide kölelik, antik Roma’ya has bir durumdur. Çocuklar/gençler antik Roma döneminde köle gibidir (Ebu Zehra, 1993, s. 17). Roma döneminde aile ataerkildir. Müslüman toplumsa ataerkil değildir. Çünkü Müslüman toplumlarda ailede, anne-babanın hakkının olduğu ama sorumlu olduğu, gençlerin hakkının olduğu ama sorumlu olduğu oldurucu hak söyleminin hâkim olduğu bir zemin söz konusudur. Dolayısıyla oldurucu hak söyleminde razı olmak vardır. Razı olmanın bir boyutu hakka boyun eğmektir. Gençliğin tevekkülü, “kölelik değil, haddini bilen gençlik” kapsamında anlaşılmalıdır. Yani yapacağını yapar, sınırlarını bilir, anne-babasını bilir, büyüğünü bilir; böylece haddini bilmiş olur.
- 2) Razı olmanın ikinci boyutu, *gerektiğinde hakkından vazgeçmektir*. Buna i’sar denmektedir. Türkçeye diğerkâmlık/özgecilik şeklinde çevrilmiş olan i’sar, İngilizcede altruizm olgusuna tekabül etmektedir. Buna göre, gençliğin hakları olabilir. Örneğin anne-babası ile ilişkisinde gencin kendi fikirleri var olabilir. Ama gerektiğinde bundan vaz geçebiliyorsa, bu oldurucudur. Gerektiğinde diğerini tercih edebiliyorsa, bu oldurucudur. Gerektiğinde diğerini tercih edebilmek çatışmayı yok etmektedir. Dolayısıyla oldurucu hak söyleminde, gerektiğinde hakkından feragat eden bir gençlik söz konusudur. Genç, haklı olduğunu bilip gerektiğinde, haklı olduğunu mahfuz tutarak, karşısındakini haklı bulduğunu ifade ederek i’sar kapsamında bulunabilir. Bu durum Guénon’un “Modern bilimler, çıkarsız bilgi peşinde değildir.” (Guénon, 1991, s. 109) şeklinde yakındığı duruma zıt olarak “çıkarsız/edebli bilgi” anlamına gelmektedir. Bu hâletiruhiye, tam da egoizmin zıddı bir çerçeveye barındırmaktadır (Batson ve Powell, 2003, s. 463).

- 3) Rız olmanın bir unsuru daha bulunmaktadır: *Hakkını vermek*. Bu eşitlik değil adalet olarak tanımlanır. Adalet, eşitlikçi değildir. Adalet, kişilerin hak ettikleri şeylerin dağıtımı ile ilgilidir ve hak edilenler farklı olduğu için de adalette eşit muamele aranmaz (Kekes, 2008, s. 46). Oldurucu hak söylemine göre gençliğin hak üzere olması; adalet üzere olması, eşitlik talebinde bulunmamasıdır.
- 4) Rız olmak, *hakkını usulüne göre aramayı bilmekle* ilgilidir. Guénon'un hakikatin bilgisine ulaşmak ile haklı çıkmak arasındaki ayrımından (Guénon, 1991, s. 85) ilhamla söyleyecek olursak, hakkını usulüne göre aramada, hakikatin bilgisine ulaşma derdi vardır ve bu oldurucudur; oysaki öldürücülükte bir genç için her ne pahasına olursa olsun haklı çıkma çabası veya en azından haklı olduğuna inanma söz konusudur ki bu durum, hakkını usulsüzce aramakla eşdeğerdir ve sonucu yıkıp-dökmedir.

Sonuç

Sonuçta ortada bir *sorumluluk* olması gerekmektedir. Bu sorumluluk kapsamında oldurucu hakkı tesis etmek adına gençliğe önce bilgi vermek değil *edep* öğretmek esastır. Edep öncelikli hak tasavvuru, bilgiyi ötelememektedir. Bilakis Hz. Peygamber'in "Ahlaksıza ilim öğretmeyin insanları ifsat eder." sözünden yola çıkılırsa ahlakın/edebın, bilginin varlığını kıymetli kıldığı sonucuna varılacaktır.

İkinci olarak hırs değil, azim önerilmektedir. Hırs, öldürücü hak söyleminin; azim, oldurucu hak söyleminin uzantısıdır. Hırsta başkasını düşünme olmadığından nihilizm, narsizm, egoizm görülebilmektedir. Azimde ise azamet sahibi Allah'ı düşünüp Allah'ın kullarını dikkate alma; bu çerçevede gayret vardır. Onun içindir ki hırsla azim şeklen benzer olsalar da aralarında mahiyet farkı vardır.

Üçüncü ve son olarak "eylem" değil, "ölçülü aksiyon" gerekmektedir ki buna Aristo, "altın orta" demektedir. "Altın orta", gerek duygu bazında gerekse eylem bazında ahlaki erdemi temsil etmektedir. Buna göre, her duygu ve eylemde, kötüyü temsil eden iki uç (yani ifrat ve tefrit) bulunmaktadır. Bir yanda gereğinden çok, bir yanda gereğinden az, bir de "gereği kadar" vardır (Arslan, 2007, s. 261). Bu anlamda gençlik dönemi için çokça atıfta bulunulan bir olgu olarak cesaret, (savaşta) önde olmak, gözünü budaktan sakınmamak, gereksiz atılganlıklar yapmak demek değildir; Aristo için cesaret, nerede ne yapacağını bilmektir (Çüçen, 2001, s. 257). Dolayısıyla cesaret, "ölçülü aksiyon" içinde bulunmaktadır.

Extended Abstract

The Philosophical Background of Youth Services: Thoughts From Right Discourse

Faruk Taşçı^a

Abstract

Many studies have researched Youth services, the subjects' philosophical background suffers from a relative neglect—with not much written on the topic, hardly any discussion occurs, and only a few studies exist. This is unfortunate because learning about the background of youth services would mean having a better grasp of their nature and problems. This paper is part of an effort to develop a deeper understanding of youth services and examines the background of the subject in three sections. The paper views youth services assuming the perspective of the dichotomy of destructive and constructive rights discourses. Within this framework, we examine three distinct sections: the sources of the destructive youth rights discourse, the nature of this discourse, and the transition from a destructive to constructive discourse of rights. Furthermore, this paper proposes a transition from a destructive youth rights discourse based upon the ethics of pleasure and enlightenment philosophy's obsession with control to a constructive youth rights discourse based upon rights and responsibilities.

Keywords: Youth • Ethics of pleasure • Egoism • Nihilism • Narcissism • Altruism • Justice

a Correspondence

Assist. Prof. Faruk Taşçı (PhD), Department of Labor Economic and Industrial Relations, Faculty of Economics, Istanbul University, Ek Bina II, Kat: 4, Beyazıt, Fatih, Istanbul Turkey

Research areas: Social policy; Social assistance; Social work; Family; Aging, Youth; Migration; Business ethics

Email: ftasci@istanbul.edu.tr

The definition of youth is usually derived from biology or chronology. Official sources in Turkey define youth in biological terms as the period between the ages of 14 and 29 (Şentuna, 2013, p. 115). Various definitions of youth are also coined by disciplines, such as sociology and economics, and in contexts such as power relations with sometimes positive or negative value judgments attached.¹

This paper argues that the current discourse of rights, which forms the philosophical background of youth services, is problematic. We currently have a *youth rights* discourse as well as youth policies and services that are based upon this discourse. Moreover, the paper argues that the current youth rights discourse is destructive, and so long as we fail to eliminate this *destructive youth rights discourse* and replace it with a *constructive youth rights discourse*, most efforts will end up being destructive.

In addition, the paper comprises three main sections. First, we attempt to answer the following questions: What are the sources of the destructive rights discourse? and where does this discourse come from? Second, after identifying the sources of the current destructive rights discourse, their nature and contents are examined. Third, we discuss how the transition from a destructive to a constructive discourse of rights can be achieved and what a constructive discourse of rights entails.

Sources of the Destructive Discourse of Rights

There are two major sources of the destructive discourse of rights. One of them, the ethics of pleasure, dates back to an ancient period. The ethics of pleasure can be roughly expressed as follows: what makes something right, moral, or just is measured by the amount of pleasure taken from that action. According to Aristippos, eating, drinking, and sexual intercourse are sources of positive pleasure (Arslan, 2008, p. 133), and considering that we could die tomorrow, humans should seek pleasure, even when it is momentary (Sahakian, 1990, p. 42). Similar views were later expressed by H elvetius, who famously wrote that, "Pleasure and pain are the only springs of action in man, and always will be" (Skirbekk & Gilje, 2006, p. 320). The ethics of pleasure, from one perspective, are the negation of morality by definition, for the moral imperative constantly changes according to interests, joys, and satisfaction (Bertrand, 2001, p. 85).

1 For example, see G org un Baran's (2013) study on youth from a sociological perspective.

Engaging in a discourse of rights centered on the ethics of pleasure, as Aristotle argues, is “unique to animals.” To give a license to satisfy all desires, make pleasure the focus of one’s life, and remove all obstacles before pleasure, indicates opening the door to wild lustfulness that is unique to animals (Köse, 2015, p. 204).

The second major source of the ethics of pleasure is an extension of the enlightenment philosophy. Until its emergence, almost all philosophers were in a *quest*, “seeking the truth,” and at the basis of this quest was an “effort to understand man, nature and God.” With the enlightenment philosophy, however, “understanding is no longer the issue.” According to Bacon, the issue is, “how to control man, nature, and even God.”

Both the ethics of pleasure and its reincarnation in the modern world, control, are *destructive*. Destruction here means losing humanity. Whether degraded to the level of animals by pleasure-based ethics or, in contrast, turned into a false god by the philosophy of enlightenment, the result is the same: youth is no longer *human*. It may look like the youth is human but in reality, as previously stated, it would either be a degraded or divinized youth.

The Nature of the Destructive Discourse of Rights

The nature of the destructive discourse of rights has two sides: *internal destruction* and *external destruction*. The reason underlying one of the facets being labeled as internal is that it results in the self-destruction of the youth. Here, destruction is not only physical but also a transformation of humanity into an entity that possesses either animal-like or god-like qualities.

Two concepts are useful in further delineating internal destruction: nihilism and egoism. *Nihilism* is the failure or inability to find meaning in anything in this world. It is the result of a person’s actions when he is unable to answer the question, “What is the meaning of my actions?” According to Nietzsche, nihilism is the “devaluation of values,” “drift to a void,” and the door to “chaos.” In other words, nihilism is the idea that existence cannot be interpreted using concepts such as “purpose,” “unity,” “intention,” or “truth,” and thus represents the utmost level of lack of meaning or values (Skirbekk & Gilje, 2006, pp. 450–451). This is exactly the situation described by Frankl as the “vacuum of

existence,” that is, a feeling of tedium, stagnation, and emptiness (Geçtan, 1991, p. 138). In addition, an environment in which the promise of control is broken, despite physical comforts, causes humans to feel a deep “fear of losing control over their lives” (Sennett, 2014, p. 18).

Nihilism can lead to certain consequences, one of them being suicide. Suicide is another term for drowning in the vortex of meaninglessness. According to Durkheim, suicide is the product of a lack of solidarity; in other words, *anomie* (Skirbekk & Gilje, 2006, p. 505). He argued that suicide is an action that results when a person who has been imagining nothingness (meaninglessness) in his or her mind and carries this idea to the realm of the body. For someone who lives in nihilism, everything is false and bogus. To get rid of that which is false and bogus, one needs to turn to what is true and real, and the only reality left is death, which can be achieved through suicide (Taşçı, 2012, p. 242).

The other dimension of internal destruction is *egoism*. In egoism, the person thinks of himself/herself as an ocean. Thus, according to egoism, what is moral is that which makes a person happy and what is beneficial to a person (Başdemir, 2007, p. 55). According to Schopenhauer, egoism is the strongest drive in both humans and animals, and this strength drives people to taste all pleasures that are available and constantly seek novel pleasures. Anything that stands in the way of this pleasure drive generates feelings of hatred and hostility and is seen as an enemy to be destroyed (Tanyol, 1998, p. 53).

In the “external” dimension of the destructive discourse of rights, we have narcissism. Narcissism is characterized by vanity and excessive pride (Twenge, 2009, p. 78). Thus, narcissism is a case of an “inflated self” or a personality that “revolves around itself,” portraying exaggerated feelings of self-importance, a need for admiration, and little capacity for empathy. This distorted need for admiration from others is distinct from Dyer’s recommendation that, “self love should be your first love” and that it is “natural” to love oneself, to think of oneself as special, and to live in the land of dreams (Twenge, 2009, p. 67, 73).

The modern reincarnation of taking pleasure in hurting others is called “violence.” Every year, approximately two thousand parents worldwide are killed by their own children. The egoist and nihilist ideas embraced by kids/youth turn them into narcissists (Demirbilek, 2005, pp. 224–225).

From a Destructive to a Constructive Discourse of Rights

In this section, the possibility of affecting the transition from a destructive to a constructive discourse of rights will be discussed. The current discourse of rights, i.e., the current destructive discourse, has an exclusive focus on acquisition and dominance (i.e., on power). In contrast, the constructive discourse of rights comprises two basic components: rights and *responsibilities*.

The phenomenon of “responsibilities” refers to boundaries. A responsibility-based youth rights discourse means that a youth is content whether he or she owns a thing or not. Here, the obvious question then arises: “what does contentment mean?”

- 1) The first dimension of contentment is “to submit to what is right (*Hakk*).” In the Muslim culture, parents are also *Hakk*; thus, obedience to one’s parents means submission to God’s will. However, obedience here does not mean slavish obeisance (Ebu Zehra, 1993, p. 17). Among the youth, the acceptance of one’s fate “does not mean being slavish, it means knowing one’s place.” That is to say, a youth would go on living, know his or her boundaries, recognize his or her parents and elders, and thus know his/her place.
- 2) The second dimension of contentment is “to give up one’s right when necessary.” This is called *i’sar* in Arabic, roughly corresponding to altruism (*diğerkâmlık/özgeçilik* in Turkish). According to this idea, a youth may have their own rights, for example, his/her own ideas in a relationship with the parents— if he/she is able to give them up when necessary, this is constructive. If a youth is able to prefer someone else to himself/herself, this is constructive. This refers to “disinterested/kind knowledge,” the opposite of what Guénon () meant when he contended, “modern science is not after disinterested knowledge” (p. 109). This state of mind exists in a framework directly opposite to egoism (Batson & Powell, 2003, p. 463).
- 3) The third dimension of contentment is “*doing ustice*.” It is not about equality but about justice, which is not necessarily egalitarian. Justice is about giving to each what each deserves, and because each may deserve differently, equal treatment is not a necessary condition for justice (Keskes, 2008, p. 46). The constructive discourse of rights requires that the youth do justice and act justly, not demand equality in all conditions.

- 4) Contentment is also about *seeking justice in the most appropriate manner*. If we were to use Guénon's (1991) distinction between attaining the knowledge of what is right and being proven right (p. 85), seeking justice in the most appropriate manner arises from a concern to attain the knowledge of what is right, that of which is considered constructive. On the other hand, in destructive discourse, a youth aims to be proven right at all costs or at the very least is confident of being in the right, which is not an appropriate way of seeking justice according to the constructive discourse of rights that of which results in destruction.

Conclusion

In conclusion, there needs to be responsibility. To develop this responsibility and establish a constructive discourse of rights, the youth should be trained to exercise decency rather than simply being taught things. A decency-focused conception of rights is not hostile to knowledge. In contrast, if we were to consider Prophet Muhammad's (pbuh) saying, "Do not teach the wicked, lest they ruin people," we conclude that morality/decency adds to the value of knowledge.

Second, it is perseverance, not ambition, that needs to be praised. Ambition is part of the destructive discourse of rights, and perseverance is part of the constructive discourse. Ambition is an indifference to other people and hence can be an indicator of nihilism, narcissism, or egoism. In contrast, perseverance refers to keeping in mind God the almighty and his creatures as well as striving to function within this framework. Hence, ambition and perseverance are different in nature even though they may appear similar from the outside.

In conclusion, it is not "action" but "balanced action" that is required and is called the "golden mean" by Aristotle. The golden mean represents moral virtue both at the level of feelings and at the level of action. This means that there are two poles (excess and deficiency) representing vices in each feeling and action. Thus, there is too much and too little on the extreme ends of a continuum, and "just right" in the middle (Arslan, 2007, p. 261). For example, courage, a virtue commonly discussed in the context of youth, does not refer to fighting in the front lines (in a war), excessive bravery, or reckless adventurism. According to Aristotle, courage is to know how to behave in different conditions (Çüçen, 2001, p. 257). Therefore, courage is a form of "balanced action."

Kaynakça/References

- Arslan, A. (2007). *İlkçağ felsefe tarihi 3 (Aristoteles)*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Arslan, A. (2008). *İlkçağ felsefe tarihi 4 (Helenistik dönem felsefesi: Epikuroşular, Stoacılar, Septikler)*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Başdemir, H. Y. (2007). Ahlâk metafiziği. R. Kaymakcan ve M. Uyanık (Der.), *Teorik ve pratik yönleriyle ahlâk* içinde (s. 49-65). İstanbul: DEM Yayınları.
- Batson, C. D., & Powell, A. A. (2003). Altruism and prosocial behavior. In T. Millon & M. J. Lerner (Eds.), *Handbook of psychology V (Personality and social psychology)* (pp. 463-484). New Jersey, NJ: John Wiley & Sons.
- Bertrand, A. (2001). *Ahlâk felsefesi* (çev. S. Zeki, 2. basım). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çüçen, A. K. (2001). *Felsefeye giriş* (2. basım). Bursa: Asa Kitabevi.
- Demirbilek, S. (2005). *Sosyal güvenlik sosyolojisi*. İzmir: Legal Yayıncılık.
- Ebu Zehra, M. (1993). *İslam'da toplum düzeni* (çev. N. Demir & M. V. Taylan). İstanbul: Kayıhan Yayınları.
- Geçtan, E. (1991). *Varoluş ve psikiyatri* (3. basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Görgün-Baran, A. (2013). Genç ve gençlik: Sosyolojik bakış. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 6-25.
- Guénon, R. (1991). *Modern dünyanın bunalımı* (çev. N. Avcı). İstanbul: Ağaç Yayıncılık.
- Kekes, J. (2008). Adalet: Muhafazakâr bir görüş (çev. C. Uslu). *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 15, 23-47.
- Köse, S. (2015). *Genetiğiyle oynanmış kavramlar ve aile medeniyetinin sonu* (3. basım). Konya: Mehir Vakfı Yayınları.
- Sahakian, W. S. (1990). *Felsefe tarihi* (çev. A. Yardımlı). İstanbul: İdea Yayınları.
- Sennett, R. (2014). *Karakter aşınması* (çev. B. Yıldırım). İstanbul: Ayrintı Yayınları.
- Skirbekk, G., & Gilje, N. (2006). *Antik Yunan'dan modern döneme felsefe tarihi* (çev. E. Akbaş & Ş. Mutlu). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Şentuna, M. (2013). Gençlik, pop-spor kültürü ve olimpiyatlar. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 112-121.
- Tanyol, C. (1998). *Schopenhauer'da ahlak felsefesi*. İstanbul: Gendaş A.Ş.
- Taşçı, F. (2012). *Sosyal politika ahlakı*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Twenge, J. M. (2009). "Ben" nesli (çev. E. Öztürk). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Copyright © 2015 T.C. Genelik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
Genelik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2015 • 3(1) • 81-112

ISSN 2147-8473

Başvuru | 3 Mart 2015

Kabul | 9 Nisan 2015

OnlineFirst | 17 Mayıs 2015

Makale

Narsistik Kişilik Özelliklerinin Empatik Eğilimleri Yordama Düzeyi*

Cemil Kiraz^a

Halil Ekşi^b

Öz

Bu araştırma, öğretmen adaylarının empatik ve narsistik eğilimlerinin değişik açılardan incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini 2010–2011 akademik yılında öğrenim gören Maltepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubunu ise Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği, İlköğretim Matematik Öğretmenliği, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Zihinsel Engelliler Öğretmenliği ve İngilizce Öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören toplam 150 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada öğrencilerin narsistik eğilimlerini belirlemek için Atay tarafından Türkçe standardizasyonu yapılan Narsistik Kişilik Envanteri kullanılmıştır. Öğrencilerin empatik eğilimlerini belirlemek için de Bora ve Baysan tarafından Türkçe standardizasyonu yapılan Cambridge Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Katılımcıların demografik bilgileri için ayrıca demografik bilgi formu geliştirilmiştir. Narsisizm Ölçeđinin alt boyutlarının empati puanlarını yordama gücünü test etmek için hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır. Teorik olarak hak iddia etme ve sömürücülüğün empati ile ters yönlü bir ilişki göstermesi beklenirken pozitif betaya sahip olması, açıklanan varyansların (%5 ve %8) düşük olması ile anlaşılabilir bir özellik kazanmaktadır. Açıklanan varyansların düşük olması empati değişkenini açıklayan başka daha önemli değişkenler olduğunu göstermektedir. Ayrıca, diğer alt boyutların yordayıcı olarak modele giremedikleri de görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Narsisizm • Narsistik kişilik • Empati • Eğitim fakültesi öğrencileri

* İlk yazarın yüksek lisans tezinin bir kısmıdır.

a Yetkilendirilmiş yazar

Cemil Kiraz, Özel Marmara İlköğretim Okulu, Marmara Eğitim Köyü, Maltepe, İstanbul
Çalışma alanları: Mesleki rehberlik; Değerler eğitimi; Aile danışmanlığı
Elektronik posta: cemil_kiraz@hotmail.com

b Prof. Dr. Halil Ekşi, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Göztepe Kampüsü, Kadıköy 34722 İstanbul

Çalışma alanları: Ahlak gelişimi; Karakter eğitimi; Değerler eğitimi; Manevi danışmanlık
Elektronik posta: halileksi@marmara.edu.tr & h.eksi70@gmail.com

Empati, Yunanca kökenli *empathia* kelimesinden köken almakta ve etimolojik olarak “em” ekinin karşılığı “...in içinde, içerde”; “*pathia*” ekinin karşılığı ise “hissetme” kelimesi olarak açıklanmaktadır (Arkonaç, 1999). Almandada empatiye karşılık kullanılan “*empfindung*” kelimesi, bir başkasının yerine geçebilme yetisi anlamına gelmektedir (Altınbaş, Gülöksüz, Özçetinkaya ve Oral, 2010). Lipps, 1897’den sonraki çalışmalarında, nesnelere yanı sıra insanların algılanması sırasında *empfindung*’un ortaya çıkabileceğinden söz etmiştir. 1903 yılında yayımlanan bir makalesinde ise Lipps, bir insan için üç tür bilgiden söz etmektedir (Barrett – Lennard, 1981; Wispe, 1986’dan akt., Dökmen, 2005):

- 1) Nesnelere ilişkin bilgi
- 2) Kişinin kendisine ilişkin bilgi
- 3) Diğer insanlara ilişkin bilgilerdir. Üçüncü tür bilgiyi elde etmenin yolu ise *empfindung*’dan yani “bir başkasının yerine geçebilme yetisinden” yararlanmaktır.

Kavramın psikoloji ve psikiyatri literatürüne girmesi ise; 1909 yılında Titchener’in “*empathia*” kelimesinden faydalanarak “*empfindung*” kelimesini İngilizceye “*empathy*” olarak çevirmesi ile olmuştur (Dökmen, 1996; Wispe, 1986’dan akt., Akça-Ay, 1999).

Empati; diğer insanların düşünce ve duygularının ve bunların olası anlamlarının yansız bir şekilde ve tam olarak farkında olma; karşısındaki insanın duygu ve düşüncelerini yaşama, “kendisini karşısındakinin yerine koyma”, “o kişinin yaşadığı, içinde hissettiği acı, duyduğu sevinçleri paylaşma”dır. Görüldüğü gibi empati, bilişsel ve duygusal bir süreçtir.

Rogers (1975) ise empatiyi farklı bir açıdan açıklamakta ve empatinin her şeyden önce yalnızlığı çözdüğünü ifade etmektedir. Böylece empatik anlayış gören kimse; kendisinin insan ırkının bir parçası olduğunu hissetmektedir. Açıkça söylenmemiş olsa bile, kişi şuna benzer bir deneyim yaşar. “Ben burada, gizli şeylerimi, tuhaf, belki de anormal duygularımı, ne açıkça kendimle ne de bir başkası ile konuştuğum duygularımı ifade ediyorum. Buna rağmen, o benim duygularımı anlıyor, hatta beni benim anladığımdan daha iyi anlıyor. Söylediklerimden benim ne demek istediğimi anladığında, kendimi yabancı ve uzak hissetmiyorum. Başka bir insan için benim bir anlamım var. Öyle ki, bu ilişki içindeyken bile dünyadaki diğer insanlarla ilişki kurmuş gibiyim, artık yalnız değilim”.

Öyleyse empati birinci olarak yalnızlığı çözdüğünü belirtmekle birlikte iletişimdeki önemine de değinilmesine gerek vardır. Diğer insanların duygularını ve duygu durumlarını tam olarak anlamaya çalışma, davranışlarını onların o anki ruhsal durumlarına göre ayarlayabilme yeteneği, yakın ve birincil insan ilişkilerinin özünü oluşturmaktadır. İnsanın diğer insanlarla iletişimini zorunlu kılan bu yetenek, insan hayatının tüm alanlarında önemini gün geçtikçe arttırmaktadır. Söz gelimi, evlilikte, ana – baba – çocuk iletişiminde, iş ilişkilerinde ve iletişimde, hatta uluslararası ilişkilerde bile karşındakinin duygularını tam ve doğru anlama ve ona göre davranmanın önemi büyüktür.

Yukarıdaki açıklamalarda da açıkça görülmektedir ki empati, insan ilişkilerinde çok güçlü bir araçtır. Empatik bir yaklaşımda bulunulduğunda, en düşmanca tavırlar bile yumuşayacak, dengeli diyaloglar kurulabilecek, iddialı ve zor yaklaşımlar bir anlaşma zeminine dönüşecektir (Stein ve Book, 2003'ten akt., Bakırcıoğlu, 2008). Bir kişinin başka bir kişiyle eşduyuma (empati) girebilmesi kendini "o kişi imiş" gibi tasarlayabilmesine bağlı olmaktadır. Kişi, empatiyi gerçekleştirdiği sırada kendini karşındakinin yerine koyup, onun duygularını duyumsama yoluyla iç gözü kazanırken, karşındakıyla özdeşleşmekten, onun sorunlarını kendi sorunu durumuna getirmekten de sakınmakta; kendi kimliğini ve bağımsızlığını korumaktadır. Karşındakinin duygularıyla kendi duygularını birbirine karıştırmadan, karşındakinin anlamaktadır (Bakırcıoğlu, 2008). Zira empati, karşımızdaki kişinin iç ve dış dünyasındaki yaşantılarını anlayarak ona yardımcı olmanın bir yoludur ve oldukça karmaşık bir süreçtir. Söz gelimi; bir çalışanın sorunlarını dinleyen bir işveren, öğrencisinin sorunlarını dinleyen bir öğretmen, yakın dostunun sorunlarını dinleyen bir kişi, karşındakinin duygularını anlamaya çalışır. Bu noktada, empatik dinleme ve duygularını anladığını karşındakine gösterme, insan ilişkilerinde sağlıklı ve kalıcı iletişimin kurulabilmesinin en önemli noktasıdır.

Empati, uygun biçimde kullanıldığında karşılıklı işbirliğinin kurulabilmesine, empati kurulanın, yaşadıklarını daha kolay ifade edebilmesine, bilinçaltı konular hakkında içe bakış kazanmasına yardımcı olur. Bireylerin birbirlerine karşı geliştirdikleri empatik yaklaşım değişik şekillerde kendini gösterebilir. Bazen empati, kendiliğinden, otomatik olarak gerçekleşir. Kişi, hiçbir çaba göstermeden karşındakinin insanın bakış açısından olaylara bakabilir, onun dünyasını deneyimleyebilir. Hangi şekilde gerçekleşirse gerçekleşsin, empatik anlayış ve tutum, sağlıklı insan ilişkilerinde yapıcı iletişimin kurulabilmesinde gerekli koşullardan en önemlisidir. Çün-

kü empatinin insan ilişkilerinde çok önemli fonksiyonel bir yönünün bulunduğu yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. Ancak, empatinin tam olarak kurulması, bireylerin benzer kültürel ortamlardan gelmesi ile de yakın ve doğrudan ilintilidir.

Bu doğrultuda kavramın toplumsal bağlamda ele alınması daha aydınlatıcı olabilir. Bazı toplumlarda insanlar duygularını rahatlıkla ifade edebilirken, bazılarında ise duygularını gizlemeleri daha kabul görür bir davranış biçimidir. İnsanların duygularını ifade etmeleri ve dışa vurmalarının normal karşılanmadığı toplumlarda, insanların birbirlerine karşı geliştireceği empatik anlayışın önemi daha da artmaktadır. Bilindiği gibi insanların duygularını iç dünyalarında yaşaması çeşitli psikolojik rahatsızlıklara yol açmaktadır (Özbek, 2004).

Daha önce benzer kültürel ortamlar ifadesi kullanılmıştı. Dolayısıyla empati denildiğinde bir de kültürel empati kavramı ortaya çıkmakta, bu da farklı kültüre sahip insanların birbirlerine karşı empatik anlayış geliştirmeleri anlamına gelmektedir. Bazı çok kültürlü danışma teorisyenleri – Ponterotto, Bensesch, Ridley, Mendoza, Kanitz – kültürel empatiyi, kültürel ve evrensel bir yetenek olarak tarif ederler. Bununla birlikte, diğer yazarlar – Hamilton, Usher, Pedersen – bu yaklaşımı empatiye gereğinden fazla güvendiği için eleştirmişlerdir. Çünkü empati kurmak bütün toplumlarda olumlu karşılanmamaktadır. Bazı kültürler içerisinde diğer insanların düşüncelerini ve kişisel dünyalarını anlamaya çalışmak bir saldırganlık ya da kişisel alana tecavüz olarak bakılmaktadır (Stilwell, 2001'den akt., Özbek, 2004). Bu noktada, empati kurma, empati becerisi geliştirme topluma ve toplumsal kültüre göre farklı anlamlar ifade etmektedir. İletişim içindeki insanlar birbirlerine karşılıklı mesajlar gönderirler. İnsanların birbirlerine gönderdiği mesajlar; iki kişi tarafından aynı anlama gelen kelimeler, semboller ve mimikler kullanarak anlaşılır. Eğer empati kuran ve kurulan kişi arasında kelimeler, mimikler ve semboller aynı anlamı ifade etmiyorsa bu empatik iletişimi engeller (Katz, 1963'ten akt., Özbek, 2004).

Kültürel empati açıklandıktan sonra kültürel duyarlılık kavramına değinmek gerekecektir. İnsanların kendi kültürlerine özgü dünyaları bulunmaktadır. Kültürel duyarlılık bu farklılıkların çatışmaya dönüşmesini ve bir iletişim ortamının yaratılmasını sağlayıcı özelliğe sahiptir. Kültürel duyarlılık için dikkat edilmesi gerekenler şu şekilde ifade edilebilir: (Devito, 1995'ten akt., Özbek, 2004).

1. Kişinin kendisi ile diğer insan arasında bulunan kültürel farklılıklara dikkat etmesi gerekmektedir. Bir kişi kendisi ile diğer kişiyi benzer olarak gördüğünde

ve kültürel farklılıkları ihmal ettiğinde kendi yolunun daima doğru yol olduğunu savunacak ve diğer kişinin fikirlerini önemsemeyecektir.

2. Aynı kelimeler kullanılsa dahi onlara kişilerin vereceği anlamların farklı olabileceğine dikkat edilmesi gerekir.

3. Kültürel kurallara ve geleneklere saygısızlık etmekten kaçınılmalıdır. Her kültürün iletişim için kendi kuralları vardır ve bu kurallar neyin uygun olduğunu ve neyin uygun olmadığını belirler. Bazı kültürler içerisinde, saygıdan ötürü insanlar doğrudan göz kontağı kurmaktan kaçınırlar, diğer bir kültürde göz kontağının kurulmaması diğer insana karşı ilgisizliğin göstergesidir.

Buraya kadar empati, kültürel empati ve kültürel duyarlılık kavramları açıklanmış olup, bu noktada da araştırmanın diğer kavramı olan narsisizm detaylandırılacaktır. Kavram, Yunan mitolojisinde, sudaki aksini görerek kendine âşık olan ve ömrünü hiç unutamayacağı bu sevgiliyi seyrederek tüketen Narkissos'dan gelmektedir. Narsisizm ile ilgili özelliklerin çoğu Narkissos'un öyküsünde mevcuttur: Kendini beğenmişlik, benmerkezcilik, başkalarının yaşadıklarına ve onlara yaşattıklarına karşı duyarsızlık, objelerle ilişki sürekliliğinin olmaması ve psikolojik dokudan yoksunluk. Narsisizm teriminin kökeninin dayandığı Yunancadaki "Narke" sözcüğü ise küntlük ya da duyarsızlık anlamına gelmektedir (Gençtan, 2004). Buna paralel olarak, kendine karşı aşırı sevgi çocuklarda normaldir, fakat yetişkinlerde hastalık işaretidir. Genelde, bir insanın tüm libidosu ya da cinsel enerjisi, başka bir insana yönelikse, sonuç çılgınca âşık olmaktır; kendine yönelikse sonuç narsisizmdir (Muckenhaupt, 2004).

Chapaux-Morelli ve Couderc'e (2011) göre ise narsisizm, psikanalizin keşiflerinin bir parçasıdır. Bireyin gelişiminde başlangıçta narsisizm evresi vazgeçilmezdir. Bebek, annesinin bakışında, sözlerinde, okşayışında onun sevgisini görür. Kendini kabulün ve sevmenin ilk evresi budur, daha ileride başkalarını sevmesini ve başkalık duygusunun (öteki var!) öncüllerini sağlar. Bu erken ilişki öğeleri psişik büyüme faktörüdür. Çocuk annenin ona verdiğiyle özdeşleşir. Çocuğun narsizmi anne babasınıninkıyla belirlenir (Chapaux-Morelli ve Couderc, 2011).

Narsisizm kavramı esasında insanın varoluşsal olarak yaşamından haz veya acı duymasıyla ilgilidir. Bu noktada insanın varoluşu, yaşamla ilgisi haz üretiyor, toplumla, doğayla bir uyumluluk gösteriyorsa, bu durum normal (sağlıklı) narsisizmin temelidir.

Peki normal (sağlıklı) narsisizm nedir? Rozenbaltt'a (2002) göre, normal narsisizm, kişinin günlük uğraşlarından keyif almasını, başarılarıyla gurur duymasını, çevresiyle ve çevresinin beklentileriyle etkin bir şekilde başa çıkabileceğini hissetmesini ve eksikliklerinden dolayı utanç ve öfke duygularını deneyimlemesini sağlamaktadır. Campbell ve Foster'a (2007) göre, narsisizm klinik tarihinin aksine, bir kişilik değişkeni olarak ele alındığında, patolojik olmaktan çok genellikle normal bir kişilik özelliği olarak değerlendirilmiştir. Freud (1931/1950), birincil narsisizm olarak adlandırdığı narsisizm, "libidinal tiplerdeki" temel kişilik özelliği olarak tanımlamıştır (akt., Atay, 2010).

Günlük ilişkilerdeki kullanımda ise narsisizm genelde olumlu çağırışlar barındırmaz. Crompton'a (2010) göre narsisizm diğer tanımlardan farklı olarak, bir kavram veya teşhis değildir. Ona göre narsisizm, kişiliklerimizi belirleyen yönleri tanıma ve tanımlamada bize yardımcı olan bir anlayıştır. Diğer bir deyişle narsisizm, insanlarda doğal bir karakteri tanımlar. Herhangi bir şeyi yapabilmek, kendimizi iyi hissetmek ve kabul ettirmek için hepimizin biraz narsisizme, bencillığe, biraz da kendini aşırı önemsemeye ihtiyacı vardır. Sadece bazı insanlarda bu eğilimler durdurulamaz biçimde hâkim, hatta aşırı olabilir ki bu da sorun anlamına gelir. Narsisizmin çekiciliği, kendi narsist eğilimlerimizi ortaya çıkarır. Güçlü narsist özelliklere sahip insanlar, mutlu olmayan ve aile hayatını zor bulan insanlardır (Crompton, 2010).

Narsisizmi biraz daha detaylandırarak olursak, en önemli özelliği; self'in (dış dünyada var olan diğer nesnelere ayrı olarak yaşanan, algılanan ruhsal ve fiziksel, bütün bir bireyi kapsar – benlik) abartılı bir biçimde öne çıkarılması ve başkalarına duyulan ilginin azalmasıdır. Bilimsel olarak incelendiğinde narsisizm; patolojik (hastalık) olarak incelenmesinin yanında, normal narsisizmden de bahsedildiği görülmektedir. Ancak benliğe duyulan ilgi ve verilen önemin, psikiyatrik tedavi gerektirecek şekilde yoğunlaşması, bir kişilik bozukluğu olarak patolojik narsisizmi ortaya çıkarmaktadır. Patolojik narsistler, gerçekte kendilerini sevmez ve küçük görürler (Evren, 1997'den akt., Timuroğlu, 2005).

Birçok araştırmacı, narsistik kişilik özellikleri geliştirmeye neden olan farklı görüşler öne sürse de birleştikleri ortak nokta, erken çocukluk deneyimleridir. Bu dönemde yaşanan kötü deneyimler ise; kişilerin benlik bütünlüklerini korumak için ihtiyaç duydukları normal narsisizm yerine, patolojik narsisizm geliştirmesine neden olmaktadır (Rozenbaltt, 2002'den akt., Atay, 2010). Çocuk,

anne – babanın şefkatini kaybetmemek için uygunsuz ve istenmeyen duygularını inkâr etmektedir. Bunlar, genelde öfke ve saldırganlık, ama aynı zamanda arzu ve acıdır. Bunları o kadar kendinden uzaklaştırır ki insan artık algılayamaz olur. Kendisi için ölüm anlamına gelecek olan anne – babayı kaybetmektense duygularını öldürür ve böylece kendi gerçek benliğinden de bir parça öldürmüş olur. Sadece sorulan ve izin verilen gösterilir, diğerleri saklanır. Bu kendi gerçek öz benliği pahasına gerçekleşir ve içten hiç olmadığı bir insanı canlandırmaya götürür, bunun anlamı ise sahte bir benlik inşa etmektir (Wardetzki, 2010).

Patolojik anlamda narsist kişiler, kendilerini, hatalarını ve sınırları ile kabul edebilme yeteneğinden yoksundurlar, gerçek ile fantezi arasındaki ayrılığa neden olan bu yoksunluk, narsistlerin bocalama yaşamalarına neden olmaktadır. Kendini kabul edebilme ve kendini sevebilme yeteneğinden mahrum olmaları, aynı zamanda başkalarını gerçekçi şekilde kabul edebilme ve sevebilme konusunda güçlük çekmeleri ile sonuçlanır. Sürekli olarak, idealize edilmiş benlik imajlarını korumaya çabalamaktadırlar. Diğer kişileri bağımsız bireyler olarak kabul edememeleri ve onlara olan ilgilerinin sadece kendi görkemli benliklerini onaylatma seviyesinde kalması ise bu çabalarının bir ürünüdür (Kingston, 2003'ten akt., Atay, 2010).

Kendiliğin patolojik bir incinebilirliği vardır; bunun karşısında, patolojik karakter özellikleriyle savunma yapılı; bu nedenle, bu karakter özellikleri analitik olarak açılıp çözüldüğünde, narsisist engellemeler ve çatışmalar canlanır. Ancak bundan sonra ben beklentilerinin, amaçlarının ve üstben taleplerinin içeriğinin, benin nispeten çatışma içermeyen alanlarının olgun narsisist emel ve beklentileriyle karşılaştırıldığında bunlardan farklı olarak çocuksu bir düzeyde kalmış olduğu keşfedilir (Kernberg, 2006).

İlgili araştırmalara bakıldığında ise, Pulver ve Van der Waals'ın, 1911 ve 1960 yılları arasında yaptıkları çalışmalar dikkati çekmektedir. İlk kez, cinsel bir sapkınlığı ifade edecek şekilde ele almışlardır. Sonraki çalışmalarında erken çocukluk gelişimini tanımlamaya dâhil ederek kavramı belleğe yapılan libidal yatırım, kişilerarası ilişkinin bir çeşidi ve son olarak da özsaygının anlamdaşı olarak ele almışlardır (Akhtar & Thompson, 1982'den akt., Atay, 2010).

Yukarıdaki tanımlar ve araştırmalar ışığında bakılırsa narsisizmi ne tetiklemektedir? Narsisizmi tetikleyen unsurlar arasında terbiye ve eğitim önemli olmakla bir-

likte, Twenge ve Campbell'e (2010) göre narsisizmi körükleyen diğer önemli bir tesir, özellikle ünlüleri ideal insan modeli olarak sunan medyadır. Medya programları, narsisizmin diğer kesitlerinin; materyalizm, aşırı rekabetçilik, kendini teşhir etme takıntısı, şan- şöhret arayışı ve diğer insanları kendi amaçları doğrultusunda kullanma özelliklerinin zuhuruna neden olmaktadır (Twenge ve Campbell, 2010).

Empati kavramı ile ilişkisi olmayan ve üzerinde çokça durulan bir kavram, narsisizm kavramıdır. Günümüz dünyasında her geçen gün artan rekabet, benmerkezcilik, aşırı tüketim, hırs, narsisizmi besleyen en önemli unsurlardır. Bundan kurtulmak ve daha paylaşımcı, daha adil bir yaşam için insanın narsistik değerlerden kurtulması ve empatik duyarlılığını geliştirmesi gerekir. Bu çalışmanın bu noktada yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Her iki kavramın da aynı araştırmanın içinde yer aldığı bir çalışma bugüne kadar ülkemizde yapılmamıştır. Bu nedenle özgünlüğü ve literatüre katkı sağlayacak olması nedeniyle de yararlı olacaktır. Ayrıca öğretmen adaylarının henüz sahaya çıkmadan bu özelliklerinin değerlendirilmesi de araştırmacıda merak uyandırmıştır.

Yöntem

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını İstanbul ili Anadolu yakasından bulunan Maltepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin Zihin Engelliler Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği, İlköğretim Matematik Öğretmenliği, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümlerinde öğrenim gören 150 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, Narsistik Kişilik Envanteri (Narcissistic Personality Inventory) ve Cambridge Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların demografik bilgileri için de 9 soru sorulmuştur.

Demografik Bilgiler: Katılımcıların cinsiyetini, yaşını, medeni durumunu, okumakta olduğu fakülte ve bölümü, anne – baba eğitimi düzeyini, anne – ba-

banın hayatta olup olmadığını, algıladıkları gelir düzeyi ve kardeş sayılarını belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

Narsistik Kişilik Envanteri: Araştırma için Atay tarafından 2009 yılında Türkçe standardizasyonu yapılan 16 soruluk Narsistik Kişilik Envanteri kullanılmıştır. Ölçek; üstünlük, sömürücülük, otorite, kendine yeterlilik, kendini beğenme, hak iddia etme ve teşhircilik olmak üzere 7 boyuta ait ifadeler içermektedir (Raskin ve Terry, 1988'den akt., Atay, 2009).

Araştırma kapsamında Atay (2009) tarafından 16 soruluk Narsistik Kişilik Envanter'nin dilsel ve kültürel eşdeğerliliği sağlanmış, güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde, iç güvenilirliği test edilmiş ve Cronbach's Alpha değeri .57 bulunmuştur. Bu değer, beklenenin altında kalmıştır. Revize edilen ölçek, ikinci bir örneklem üzerinde tekrar uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda NKE'nin güvenilirliği .627 olarak belirlenmiştir. NKE'nin iç güvenilirliği Cronbach'a Alpha testi ile ölçümlenmiş olup yapı geçerliliğine yönelik temel bileşenler üzerinden açılımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Bu analiz sonucunda, soruların orijinal yapıya uygun olarak altı faktöre dağıldığı görülmüştür. Faktörlerin toplam varyansı açıklama oranı %60,8'dir (Atay, 2009).

Cambridge Davranış Ölçeği: Empati Ölçeği, Baron – Cohen ve arkadaşları tarafından 2004 yılında tek faktörlü bir yapıda geliştirilmiştir. Ancak faktör analitik çalışmalar ölçeğin, “bilişsel empati”, “duygusal empati” ve “sosyal yetileri” ölçen üç faktörden oluştuğunu göstermiştir (Lawrence, Shaw, Baker, Baron–Cohen ve David, 2004; Munser ve Ling, 2006; Andrew, Cooke ve Munser 2008'den akt., Bora ve Baysan, 2009). Ölçeğin Türkçe standardizasyonunu yapan Bora ve Baysan'ın (2009) çalışmasında da faktör analizinde dört faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Ölçeğin Türkçeye standardizasyonunda iç tutarlılığını değerlendirmek için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır ve değeri .84 bulunmuştur. Ayrıca, Split – half yöntemi ile ölçeğin iki yarısının Cronbach Alfa değerleri ve Guttman'split – half katsayısı hesaplanmış ve ilk yarısı için .75, ikinci yarısı için de .74 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test – yeniden test güvenilirliği Pearson korelasyon analiziyle ve bağımlı gruplarda *t*-testiyle değerlendirilmiş ve korelasyonu $r = .76$ olarak bulunmuştur (Bora ve Baysan, 2009).

Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyet, yaş, öğrenim görmekte oldukları bölüm, anne-babalarının eğitim durumu, anne-babanın hayatta olup olmama durumu, algıladıkları gelir grubu ve kardeş sayıları değişkenlerine göre Empati Ölçeği ve Narsisizm Ölçeği'nin alt boyutlarından almış oldukları puanlar arasındaki farklılıklar analiz edilmiştir. Empati Ölçeği için iki grup ortalaması arasındaki farkı test ederken bağımsız gruplar *t*-testi; ikiden fazla grup ortalaması arasındaki farkı test ederken ise bir boyutlu varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Narsisizm Ölçeği'nin alt boyutlarından elde edilen puanlar sıralama (ordinal) ölçeği üzerinden puanlandığı için parametrik bir test olan *t*-testi yerine Mann-Whitney U testi, bir boyutlu varyans analizi yerine ise Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Aynı zamanda Narsisizm Ölçeği'nin alt boyutlarının empati puanlarını yordama gücünü test etmek için ise hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır.

Betimsel İstatistiksel Veriler

Araştırmaya katılan öğrencilerin 120'si (%80) kadın, 30'u (%20) erkektir. Grubun %41,3'ünü ($n = 62$) 18-20 yaş arası gençler oluştururken, %58,7'sini ($n = 88$) 20-25 yaş arası gençler oluşturmaktadır. Öğrencilerin 149'u (%99,3) bekâr, biri (%0,7) evlidir. 138 öğrencinin (%92) anne ve babası hayatta iken 12 öğrencinin (%8) annesinden ya da babasından biri hayatta değildir. Öğrencilerin 64'ü (%42,7) kendisini orta gelir grubunda algılamakta 86'sı (%57,3) kendini yüksek gelir grubunda algılamaktadır.

Bulgular

Tablo 1'de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin *kendine yeterlilik* puanlarının *yaş değişkenine* göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Mann-Whitney U testi sonucunda, grupların sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($z = -2,587; p \leq .010$). 18-20 yaş arasındaki öğrencilerin, 20-25 yaş arası öğrencilere göre kendilerine yeterlilik algısı daha yüksektir.

Tablo 1

Kendine Yeterlilik Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann-Whitney U Testi

Puan	Gruplar	SO	ST	Mann-Whitney U Testi			
				U	z	p	
Kendine Yeterlilik	18-20	62	85,83	5321,50	2087,50	-2,587	.010
	20-25	88	68,22	6003,50			

Tablo 2’de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin narsisizm toplam puanlarının *yaş değişkenine* göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Mann-Whitney U testi sonucunda, grupların sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş. Söz konusu farklılık 18 – 20 yaş grubu lehine gerçekleşmiştir ($z = -1,287; p > .05$).

Tablo 2

Narsisizm Toplam Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann-Whitney U Testi

Puan	Gruplar	N	SO	ST	Mann-Whitney U Testi		
					U	z	p
Narsisizm Toplam	18-20	62	70,15	4349,00	2396,00	-1,287	.198
	20-25	88	79,27	6976,00			

Tablo 3’te görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin üstünlük puanlarının anne eğitimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal-Wallis testi sonucunda, grupların sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($X^2(3) = 8,49; p < .05$).

Tablo 3

Üstünlük Puanlarının Anne Eğitim Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	SO	Kruskal-Wallis Testi		
				χ^2	sd	p
Üstünlük	İlkokul	51	71,30	8,487	3	.037
	Ortaokul	26	73,92			
Üstünlük	Lise	42	67,68	8,487	3	.037
	Üniversite	31	94,32			
	Toplam	150				

Anne eğitim düzeylerinin hangileri arasında fark olduğunu test etmek için yapılan Tamhane ve Games-Howell çoklu karşılaştırma testlerinin sonucunda gruplar arasında anlamlı fark olduğuna dair bir bulguya rastlanamamıştır. Tip

II hata olasılığını artıracak olmasından dolayı da gruplar arası farkı test etmeye dönük bağımsız gruplar *t*-testi ya da Mann-Whithney U testi kullanılmamıştır. Kruskal-Wallis testi sonucunda fark olduğuna dair elde edilen değerler gruplar arası farkı yansıtacak düzeyde güçlü olmadığı düşünülmektedir.

Narsisizm Puanlarının Empati Puanlarını Yordama Gücü

Narsisizm Ölçeği'nin alt boyutlarının empati puanlarını yordama gücünü test etmek için hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Narsisizm Ölçeği alt boyutları tahmin edici (predictor) ve empati puanları bağımlı değişken olarak analize sokulmuştur. Tablo 4'ten de görüleceği üzere empati puanlarını yordayabilen değişkenler sadece "hak iddia etme" ($\beta = .23, p < .05$) ve "sömürücülük" ($\beta = .19, p < .05$) alt boyutlarıdır. Birinci modelde hak iddia etme tek başına toplam varyansın .052'sini açıklarken ($F(1,148) = 8.12, p < .05$), ikinci modelde hak iddia etme, sömürücülük alt boyutu ile birlikte toplam varyansın .088'ini açıklamaktadır ($F(1,148) = 7.08, p < .01$). Teorik olarak hak iddia etme ve sömürücülüğün empati ile ters yönlü bir ilişki göstermesi beklenirken pozitif beta değerlerine sahip olması açıklanan varyansların (%5 ve %8) düşük olması ile anlaşılabilir bir özellik kazanmaktadır. Açıklanan varyansların düşük olması empati değişkenini açıklayan başka daha önemli değişkenler olduğunu göstermektedir. Diğer alt boyutların yordayıcı olarak modele giremedikleri görülmüştür.

Tablo 4

Narsisizm Ölçeği Alt Boyutlarının Empati Puanlarını Yordama Gücü için Yapılan Hiyerarşik Regresyon Analizi

Değişken	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>R</i> ²
Model 1				.052
Hak İddia Etme	3,54	1,24	.23**	
Model 2				.088
Hak İddia Etme	3,19	1,23	.20*	
Sömürücülük	2,60	1,08	.19*	

Not. * $p < .05$; ** $p < .01$; *B* = Standardize olmayan regresyon katsayısı; *SE B* = *B*'nin Standart Hatası; β = Standardize regresyon katsayısı.

Tartışma

Bu araştırmanın empati puanları, katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuç, Yıldırım'ın (1992) rehber öğretmenler adaylarının cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, mezun olunan program ve meslekte memnuniyete göre empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından yaptığı inceleme ile de örtüşmektedir. Son yıllarda erkek ve kadının sosyal yaşamda üstlendiği rollerin birbirine çok benzemesinin, başka bir ifade ile her iki cinsiyetin de hemen her görevde bulunmasının neden olduğu düşünülebilir. Bu bulguyu destekler nitelikte bir başka araştırma da Demir (2012) tarafından sınıf öğretmeni adaylarının empati becerilerini incelemeye yönelik yapılmış olup, sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkenine göre empati becerilerinde bir farklılık görülmemiştir. Ancak bir diğer çalışma bulgulara paralel olmayıp, öğretmen adaylarının empatik eğilimlerinin cinsiyetlerine göre kadınlar lehine anlamlı bir fark bulunduğu belirtilmiştir (Ekinci, 2009). Kız öğretmen adaylarının erkeklere göre daha yüksek empati puanları aldığını ve bu farkın anlamlı olduğunu belirten araştırmalardan biri de Duru (2002) tarafından yapılmıştır.

McCulland, kişilerin empati kurma becerileri ile cinsiyetleri arasında ilişki bulunmadığını belirtirken Kalliopuska, annelerin babalara, kızların ise oğlanlara oranla daha fazla empati kurma becerisine sahip olduklarını belirtmiştir. Eisenberg ve Lennon sözsüz empati boyutunda erkek çocuklarının kızlardan daha yüksek puan aldıklarını belirtmiştir (Dökmen, 1987'den akt., Mete, 2005). Giesbrecht'in (1998), empati düzeyi ve cinsiyet farklılıkları ilişkisini ortaya koymak için yaptığı araştırma sonuçlarına göre ise, erkekler kişisel başarı ve üretkenliğe, kadınlar sosyal dürüstlük ve kişisel karaktere daha fazla yüklem yapmaktadırlar. Ayrıca kadınların empatik ilgi motivasyonları erkeklerden daha yüksek, diğer yandan erkeklerin perspektif alma motivasyonları kadınlardan daha yüksek bulunmuştur (akt., Duru, 2002). Görülmektedir ki araştırma bulgularıyla çelişen ve örtüşen farklı sonuçlar bulunmaktadır.

Bu çalışmada empati puanlarının, katılımcıların yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı araştırılmış ve sonuçta, empati puanlarında yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu sonuç yine Yıldırım'ın (1992) rehber öğretmenler adaylarının cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, mezun olunan program ve meslekte memnuniyete göre empa-

tik eğilim ve empatik beceri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından yaptığı inceleme ile de örtüşmektedir. Alper'in (2007) araştırması sonucunda da psikolojik danışmanlar ve sınıf öğretmenlerinin empati becerilerinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Çelik (2008) de benzer olarak, okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin yaş değişkenine göre, empatik eğilim puanları incelendiğinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Mesleğe yeni başlayan genç öğretmenler ile 42 yaşın üzerinde olan öğretmenlerin, benzer empatik eğilim yaklaşımları sergiledikleri tespit edilmiş ve yaş değişkeninin; okul öncesi eğitim öğretmenlerinin empatik eğilim davranışlarında farklılaşmaya yol açan önemli bir unsur olmadığı saptanmıştır. Dev (2010) ise yukarıdakilerden farklı olarak, ilköğretim okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin empatik becerilerine yönelik yaptığı araştırmasında yaş arttıkça empatik beceri düzeyinin azalmakta olduğunu belirtmiştir. Alçay (2009) da araştırmasında farklı okul türlerinde görev yapan yönetici ve öğretmenlerin empatik beceri düzeylerinin yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemiş ve yaş genç olanların empati düzeyinin daha yüksek olduğunu saptamıştır.

Araştırmaya Maltepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği, İlköğretim Matematik Öğretmenliği, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Zihinsel Engelliler Öğretmenliği ve İngilizce Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrenciler katılmıştır. Katılımcıların empati puanlarında bölümlere göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Başka bir ifade ile katılımcıların okudukları bölüm, empatik becerilerinde herhangi bir etkiye sahip değildir. Araştırmanın bu bulgusunu desteklememekle birlikte Pala'nın (2008) örneklem grubu Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenliği lisans programlarındaki öğrencilerden oluşmuştur ve Sosyal Bilgiler lisans programı öğrencilerinin empati puanları daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, Duru'nun (2002) çalışmasının sonuçları ile de benzerlik göstermektedir. Duru çalışmasında, Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programlarındaki öğrencilerin yardım etme eğilimlerinin diğer bölümlere göre daha yüksek olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Anne ve babanın eğitim düzeyinin katılımcıları empati puanlarında bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır.

Katılımcıların empati puanları, anne – babaların hayatta olanlarla hayatta olmayanlar arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. Başka bir ifadeyle,

anne – babası sağ olan katılımcıların empati puanları ile anne – babası sağ olmayan öğrencilerin empati becerileri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Mete'nin (2005) çalışmasında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Empati puan ortalamalarında katılımcıların algıladıkları gelir düzeyine göre anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur. Başka bir ifade ile kendilerini yüksek gelir düzeyinde gören öğrencilerle kendilerini düşük gelir düzeyinde gören öğrenciler arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Bu bulguyu desteklemeyen ancak literatürde yer alan Pala'nın (2008) araştırmasında öğrencilerin ekonomik düzeylerine göre empati kurma becerileri arasında anlamlı düzeyde fark olduğu bulunmuştur. Ekonomik durumu en iyi olan öğrencilerin empati kurma becerileri en yüksek iken, ekonomik durumu kötü olanların empati kurma becerilerinin en düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların empati puanları kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini saptamak için yapılan test sonucuna göre, grupların sıra ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Başka bir ifade ile kardeş sayısı, katılımcıların empati puanlarında bir değişiklik meydana getirmediği görülmüştür.

Araştırmada katılımcıların narsisizmin alt boyutlarının; üstünlük, teşhircilik, otorite, sömürücülük ve hak iddia etme ve kendine yeterlilik puanları cinsiyet ve yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Ancak, örnekleme oluşturan öğrencilerin narsisizmin alt boyutlarından “kendine yeterlilik” puanlarının yaş değişkenine göre belirlenen anlamlı farklılık 18–20 yaş arasındaki katılımcıların, 20–25 yaş arası katılımcılara göre “kendine yeterlilik” algısı daha yüksek olarak belirlenmiştir.

Ayrıca, narsisizmin toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre de anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifade ile cinsiyet farklılığı narsisizmin toplam puanları etkilememektedir. Ancak, Gülmez'in (2009) narsistik liderlik üzerine yaptığı çalışmada, cinsiyet ve narsisizmin teşhircilik boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve kadın yöneticilerin erkek yöneticilere oranla narsisizmin “teşhircilik” boyutunda daha yüksek skorlar sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Örnekleme oluşturan katılımcıların narsisizm toplam puanlarının yaş değişkenine göre saptanan farklılık 18–20 yaş grubu lehine gerçekleşmiştir. Başka bir

ifadeyle 18–20 yaş grubundaki katılımcıların narsisizm toplam puanları, diğer yaş grubundaki katılımcıların puanlarından daha yüksektir.

Wardetzki'ye (2010) göre pek çok kadın, sağlam bir öz değer duygusuna sahip değildir. Dışarıya karşı kusursuz, kendine güvenen bir görüntü vermelerine rağmen bunun ardından kendilerini yaralı, güvensiz ve değersiz hissetmektedir. Bu yüzden güveni zayıf kadınlar özellikle performans, mükemmeliyetçilik ve çekicilikle kendilerine çizdikleri ideale uymaya çalışıyorlar. İncinme, reddedilme veya eleştiri karşısında çok çabuk tedirgin oluyor ve sevilmediklerini düşünüyorlar. Hâl böyle olunca ilişkiler, terk edilme ve tamamen ele geçirilme korkuları arasında uç noktalarda gidip geliyor (Wardetzki, 2010).

Araştırmaya katılan toplam altı bölümden öğrencilerin narsisizmin alt boyutlarının puanları (üstünlük, teşhircilik, otorite, sömürücülük, hak iddia etme, kendine yeterlilik) ve narsisizm toplam puanları bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Katılımcıların anne ve baba eğitim düzeyi, narsisizmin alt boyutlarının, teşhircilik, otorite, sömürücülük, hak iddia etme, kendine yeterlilik puanları ve narsisizm toplam puanlarını etkilememektedir. Ancak, örnekleme oluşturan katılımcıların “üstünlük” puanlarının anne eğitimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anne eğitim düzeylerinin hangileri arasında fark olduğunu test etmek amacıyla yapılan analizler sonucunda gruplar arasında anlamlı fark olduğuna dair bir bulguya rastlanamamıştır.

Katılımcıların narsisizm alt boyutlarının, üstünlük, teşhircilik, otorite, sömürücülük, hak iddia etme, kendine yeterlilik puanlarının ve narsisizm toplam puanlarının anne – baba hayatta olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan test sonucunda, grupların sıra ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Başka bir ifadeyle, öğrencilerin anne – babalarının hayatta olup olmama durumu narsisizm alt boyutlarının puanlarını ve narsisizm toplam puanlarını etkilememiştir.

Katılımcıların narsisizm alt boyutlarının, üstünlük, teşhircilik, otorite, sömürücülük, hak iddia etme, kendine yeterlilik puanlarının ve narsisizm toplam puanlarının algılanan gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan test sonucunda, grupların sıra ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Başka bir ifade ile katı-

lımcıların algılanan gelir düzeyi narsisizm alt boyut puanlarını ve narsisizm toplam puanını etkilememiştir.

Katılımcıların narsisizm alt boyutlarının, üstünlük, teşhircilik, otorite, sömürücülük, hak iddia etme, kendine yeterlilik puanlarının ve narsisizm toplam puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan test sonucunda, grupların sıra ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunamamıştır. Başka bir ifade ile katılımcıların kardeş sayısı narsisizm alt boyut puanlarını ve narsisizm toplam puanını etkilememiştir.

Narsisizm alt boyutlarının, empati puanlarını yordama gücünü test etmek için hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Narsisizm alt boyutları, tahmin edici (predictor) ve empati puanları bağımlı değişken olarak analize sokulması neticesinde, empati puanlarını yordayabilen değişkenler sadece “hak iddia etme” ve “sömürücülük” alt boyutlarıdır. Birinci modelde hak iddia etme tek başına toplam varyansın .052’sini açıklarken ikinci modelde hak iddia etme, sömürücülük alt boyutu ile birlikte toplam varyansın .088’ini açıklamaktadır.

Teorik olarak hak iddia etme ve sömürücülüğün empati ile ters yönlü bir ilişki göstermesi beklenirken pozitif beta sahip olması açıklanan varyansların (%5 ve %8) düşük olması ile anlaşılabilir bir özellik kazanmaktadır. Açıklanan varyansların düşük olması empati değişkenini açıklayan başka daha önemli değişkenler olduğunu göstermektedir. Ayrıca, diğer alt boyutların yordayıcı olarak modele giremedikleri de görülmüştür.

Öneriler

- Ülkemizde empati ile ilgili farklı değişkenleri göz önünde bulundurularak çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar neticesinde belli bulgulara ulaşılmıştır. Narsisizmle ilgili araştırmalar ülkemizde ne yazık ki sınırlıdır. Yayımlanan kitaplar da daha çok çeviri niteliğindedir. Her iki kavramın da içinde yer aldığı bir çalışma henüz yapılmış değildir.
- Sadece öğretmen adayları ile değil, üniversitelerin farklı bölümlerinde okuyan öğrencilerle de yapılmalıdır.
- Narsisizmle ilgili ölçek geliştirme çalışmaları yapılmalıdır.

- Crompton'a (2010) göre, narsist ebeveyn narsist çocuklara yol açmakta, çünkü çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını karşılayabilmedeki yetersizlikleri çocuklarını da duygusal açıdan yoksun bırakmakta ve aynı savunmacı mekanizmayı geliştirmeleri ihtimalini oluşturmaktadır. Kohut'a (1977) göre de eğer anne, çocuğun büyülenme ihtiyaçlarını hoş görüp anlayabilecek kadar destekleydi ve çocuk bu mahrumiyeti yaşamıyorsa, narsistik kişilik gelişmeyecekti (akt., Sayar, 2011). Bundan dolayı, empatik eğilimler ve narsistik eğilimlerle ilgili araştırmalar anne babalar üzerinde de yapılabilir

Extended Abstract

Narcissistic Personality Traits as a Predictor of Empathetic Tendencies^{*}

Cemil Kiraz^a

Halil Ekşi^b

Abstract

This study aims to examine pre-service teachers' empathetic and narcissistic tendencies from various angles. The population of the study consists of students registered in the Maltepe University's Faculty of Education during the 2010-2011 academic year. The sample group consists of a total of 150 students registered in the departments of Computer Education and Instructional Technology, Primary School Mathematics Education, Guidance and Psychological Counseling, Teaching Mentally Disabled Students, and English Language Teaching. To examine narcissistic tendencies of the students, the Narcissistic Personality Inventory was used, which was adapted into Turkish by Atay. To examine empathetic tendencies of the students, the Cambridge Behavior Scale, adapted into Turkish by Bora and Baysan, was used. In addition, a demographic information form was created to collect data on the demographic characteristics of participants. A hierarchical regression analysis was used to test how well dimensions of the Narcissism Scale predict empathy scores. Entitlement and exploitativeness were theoretically expected to have a negative relationship with empathy, but were instead found to have positive beta coefficients, which can be explained by the observation that explained variances were low, 5% and 8% respectively. The low levels of variance explained indicates that there are other important variables that explain empathy scores. The other dimensions of the narcissism scale were not found to be significant predictors of empathy.

Keywords: Narcissism • Narcissistic personality • Empathy • Students of faculty of education

* This study is a part of masters' thesis of first author.

a Corresponding author

Cemil Kiraz (MA), Marmara Eğitim Köyü, Maltepe, Istanbul Turkey

Research areas: Vocational guidance; Values education; Family counselling

Email: cemil_kirazotmail.com

b Prof. Halil Ekşi (PhD), Department of Educational Sciences, Atatürk Faculty of Education, Marmara University, Göztepe Kampüsü, Kadıköy, İstanbul 34722 Turkey

Research areas: Moral development; Character education; Values education; Spiritual counselling

Email: halileksi@marmara.edu.tr & h.eksi70@gmail.com

Empathy, the key concept of this study, is derived from the Greek word *empathia*. Etymologically, the “em” prefix means “in, inside,” and “pathia” means “feeling” (Arkonaç, 1999). The German word for empathy, “*einführung*,” refers to the ability to put oneself in someone else’s shoes (Altınbaş, Gülöksüz, Özçetinkaya, & Oral, 2010). In his studies after 1987, Lipps argued that *einführung* was possible in the perception of humans as well as objects. In an article published in 1903, Lipps divides an individual’s knowledge into three parts (Barrett-Lennard, 1981; Wispe, 1986 as cited in Dökmen, 2005):

- 1) Knowledge regarding objects,
- 2) Knowledge regarding one’s self, and
- 3) Knowledge regarding other people. Acquiring the third type of knowledge requires making use of “*einführung*,” that is to say, “being able to put oneself in someone else’s shoes.”

The concept was first used in the literature on psychology and psychiatry when Titchener translated the word “*einführung*” into English as “empathy,” utilizing the word “*empathia*” (Dökmen, 1996; Wispe, 1986 as cited in Akça-Ay, 1999). According to Rogers (1975), empathy first and foremost deals with the problem of loneliness.

As the above definition shows, empathy is a very powerful tool in human relations. When an empathetic approach is used, it is possible to soften even the most hostile attitude, to establish balanced dialogue, and to move holders of assertive and difficult attitudes towards agreement (Stein & Book, 2003 as cited in Bakırcıoğlu, 2008). Empathizing with someone else depends upon the ability to imagine oneself “as if one were that other person.” During empathy, as the person puts herself in the shoes of another person and gains insight by imagining the other’s feelings, she also avoids being identified with the other person and making his problems her own, and ultimately preserves her own identity and autonomy. What is achieved is an understanding of the other person without mixing up his emotions with one’s own emotions (Bakırcıoğlu, 2008).

In some societies, people are very comfortable expressing their feelings, whereas in others, hiding feelings is the more acceptable behavior. In societies that frown upon people’s expressing or acting out their emotions, empathy among

people plays an even more important role. As is well known, when emotions are bottled up within individuals' internal worlds, various psychological disorders follow (Özbek, 2004).

The other main concept used in the study, narcissism, comes from Narcissus, a figure in Greek mythology, who fell in love with his own reflection in the water and spent his entire life watching his object of love (himself) as he was unable to banish the feeling from his mind. Most of the characteristics of narcissism are already present in Narcissus's story: Self-love, egocentrism, indifference toward others' lives and sufferings, failure to establish consistent contact with objects, and the lack of psychological texture. The Greek word "Narke," from which narcissism is derived, means bluntness or insensitivity (Gençtan, 2004). Thus, excessive self-love is to some degree normal in children, but is an indicator of a disorder in adults. If the libido or sexual energy of a person is exclusively directed toward another person, the result is falling madly in love, if it is exclusively directed toward oneself, the result is narcissism (Muckenhoupt, 2004).

According to Chapaux-Morelli and Couderc (2011), narcissism is one of the discoveries of psychoanalysis. Narcissism is an inevitable stage in the development of an individual. In his mother's attention, words, and cuddling, a baby perceives her love.

According to Rozenbaltt (2002), normal narcissism enables one to enjoy daily activities, to be proud of one's achievements, to feel able to deal with one's environment and the expectations of that environment, and to experience feelings of shame and anger because of shortcomings. According to Campbell and Foster (2007), when narcissism is treated as a personality variable, which was not the case in its clinical history, it is considered a normal personality trait rather than being pathological. What Freud (1931/1950) called primary narcissism is defined as the main personality trait in "libidinal types" (as cited in Atay, 2010).

When applied to daily relationships, narcissism does not have any positive connotations. According to Crompton (2010), unlike some other descriptions, narcissism is not a concept or diagnosis. It is an approach that helps us recognize and describe the different aspects of our personality.

The most important characteristic of narcissism is the excessive emphasis put upon the self (which refers to an individual in her totality, with both spiritual

and physical aspects, experienced and perceived separately from other objects in the external world), and the decrease in interest shown toward others. In the scientific literature, narcissism is a subject of study both as a pathology and as a normal personality trait. When the interest shown in and the importance placed on the self becomes so excessive as to require treatment, it is called pathological narcissism, which is a personality disorder. Pathological narcissists, in fact, do not love themselves, they disparage themselves (Evren, 1997 as cited in Timuroğlu, 2005).

Children sometimes deny inappropriate and undesired feelings to retain parents' affection. These feelings are usually anger and aggression, but sometimes also desire and pain. A child may put such a great distance between herself and these feelings that at some point she becomes unable to experience them at all. In other words, instead of losing parents, which is perceived as equal to death, the child kills her own emotions and hence a part of her real self. Only what is asked for and allowed is shown, other emotions are hidden. This happens at the cost of one's own self, and brings to life a person that does not really exist, which amounts to creating a counterfeit self (Wardetzki, 2010).

The self has a pathological fragility, and in order to counter this, pathological character traits are used for defense. As a result, when these character traits are anatomized and analytically examined, narcissist blocks and conflicts arise. It is only after comparing the contents of the ego's expectations and goals, the demands of the superego, and the relatively non-conflictual areas of the ego with the mature narcissist longings and expectations that we realize the former are arrested at an infantile level (Kernberg, 2006).

Although upbringing and education are among the factors that trigger narcissism, according to Twenge and Campbell (2010), another important factor that gives rise to narcissism is a media that paints celebrities as ideal role models. Television shows provide visibility to such characteristics as materialism, extreme competitiveness, obsession with self-promotion, quest for fame, and using other people as instruments for one's goals, all of which are associated with narcissism.

Method

Participants

A total of 150 students registered in the departments of Computer Education and Instructional Technology, Primary School Mathematics Education, Guidance and Psychological Counseling, Teaching Mentally Disabled Students, and English Language Teaching in Maltepe University's Faculty of Education, which is located in the Anatolian (Asian) side of Istanbul, participated in the study.

Data Collection Instruments

This study uses the Narcissistic Personality Inventory and the Cambridge Behavior Scale to collect data. In addition, a questionnaire composed of nine questions was used to collect data on participants' demographic characteristics.

Demographic Characteristics: The questionnaire used for this purpose was developed by the researcher and contains questions on gender, age, marital status, faculty and department currently attended, education levels of parents, whether parents are alive, perceived level of income, and the number of siblings.

Narcissistic Personality Inventory: This study uses the 16-item Narcissistic Personality Inventory, adapted into Turkish by Atay into 2009. The inventory contains statements from seven dimensions: superiority, exploitativeness, authority, self-sufficiency, vanity, entitlement, and exhibitionism (Raskin & Terry, 1988 as cited in Atay, 2009). Atay (2009) created a linguistically and culturally equivalent Turkish version of the 16 item Narcissistic Personality Inventory and examined its validity and reliability.

Cambridge Behavior Scale: Empathy scale was developed by Baron - Cohen et al. in 2004 with a single factor structure. However, later factor analytic studies showed that the scale should consist of three factors: "cognitive empathy," "emotional empathy," and "social skills" (Lawrence, Shaw, Baker, Baron-Cohen, & David, 2004; Munser & Ling, 2006; Andrew, Cooke, & Munser, 2008 as cited in Bora & Baysan, 2009). Cronbach's alpha, calculated to evaluate the internal consistency of the Turkish version of the scale, was found to be .84.

Data Analysis

Scores received by the participants from the Empathy Scale and the dimensions of the Narcissism Scale were compared on the basis of gender, age, department currently attended, parents' level of education, whether parents are alive, perceived level of income, and the number of siblings. For the Empathy Scale, inter group differences were tested using independent samples *t*-test, and differences between more than two groups were tested using a single factor analysis of variance (ANOVA). For the scores received from the Narcissism Scale, because they were on an ordinal scale, the Mann Whitney U test was used instead of the parametric *t* test, and the Kruskal-Wallis test instead of the single factor analysis of variance. In addition, a hierarchical regression analysis was used to examine how well dimensions of the Narcissism Scale predict empathy scores.

Descriptive Statistics

120 (80%) of the students who participated in the study were female and 30 (20%) male. 41.3% ($n = 62$) of the participants were between the ages 18 and 20, and 58.7% ($n = 88$) were between the ages 20 and 25. Almost all the participants ($n = 149$, 99.3%) were single, and one (0.7%) was married. The parents of 138 (92%) of the students were both alive, whereas 12 students (8%) had lost one of their parents. 62 (42.7%) of the students perceived themselves as belonging to the mid-income group, whereas 86 (57.3%) perceived themselves as belonging to the high-income group.

Findings

The Mann Whitney U test conducted to determine whether there existed significant differences between the *self-sufficiency* scores received by different *age groups* showed that the differences between group ordinal means were statistically significant ($z = -2,587$; $p \leq .010$). Students aged 18 to 20 were observed to have higher self-sufficiency scores compared to those aged 20 to 25.

The Mann Whitney U test conducted to measure whether narcissism scores of the participating students significantly vary by the *age* variable showed that the differences between group ordinal means were statistically significant. The difference was in favor of the 18-20 age group ($z = -1,287; p > .05$).

The Kruskal-Wallis test conducted to see whether superiority scores varied by mother's education level showed that the differences between group ordinal means were statistically significant ($X^2(3) = 8,49; p < .05$).

To identify which of the mothers' education levels significantly differed from one another, Tamhane and Games-Howell multiple comparison tests were conducted. These tests failed to show any significant differences between the groups. Because they would increase chances of making a Type II error, neither independent samples *t*-test nor a Mann-Whitney U test were not used to test inter-group differences. It was concluded that the figures generated by the Kruskal-Wallis test indicating significant differences were not strong enough to reflect inter-group differences.

Narcissism Scores as Predictors of Empathy

To measure how well scores from the dimensions of Narcissism Scale predict empathy scores, a hierarchical regression analysis was conducted. The dimensions of the Narcissism Scale were entered as predictors into the analysis and empathy scores were entered as the dependent variable. As Table 4 shows, the only variables able to predict empathy scores are "entitlement" ($\beta = .23, p < .05$) and "exploitativeness" ($\beta = .19, p < .05$). Total variance explained was .052 in the first model, in which entitlement was the sole predictor, and it rose to .088 in the second model, which had both entitlement and exploitativeness as predictors ($F(1,148) = 8.12, p < .05$). Even though entitlement and exploitativeness were expected to have a negative relationship with empathy, the beta values were positive, which can be explained by the low levels of variance explained (5% and 8%). These low levels of explained variance also indicate that there are other, more important variables that explain empathy scores. The other dimensions of the narcissism scale were not found to be significant predictors of empathy.

Table 1

Hierarchical Regression Analysis Conducted to Predict Empathy Scores Using Dimensions of Narcissism Scale

Variable	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>R</i> ²
Model 1				.052
Entitlement	3,54	1,24	.23**	
Model 2				.088
Entitlement	3,19	1,23	.20*	
Exploitativeness	2,60	1,08	.19*	

Note. * $p < .05$; ** $p < .01$; *B* = Nonstandardized regression coefficient; *SE B* = Standard Error of *B*; β = Standardized regression coefficient.

Discussion

Empathy scores were not found to vary significantly by gender. This finding overlaps with the findings from Yıldırım's (1992) study which examined the empathic tendencies and empathic skills of pre-service teachers using the variables of gender, age, marital status, professional seniority, program graduated from, and job satisfaction. It could be argued that this results from the increasing similarities between the social roles played by men and women, or in other words, the fact that both genders play almost no role. In a similar study however, Ekinci (2009) found that women had higher levels of empathetic tendencies.

McClalland failed to find any relationship between individuals' empathetic skills and gender, whereas Kalliopuska found not only that mothers attained higher levels of empathetic skills compared to fathers, but that girls did so when compared to boys. Eisenberg and Lennon reported that boys receive higher scores from the dimension of nonverbal empathy as compared to girls (Dökmen, 1987 as cited in Mete, 2005).

This study also examined whether empathy scores significantly vary by the variable of age, and failed to find any significant differences in empathy scores by age. This finding also overlaps with the findings from Yıldırım's (1992) study which examined the empathic tendencies and empathic skills of pre-service teachers using the variables of gender, age, marital status, professional seniority, program graduated from, and job satisfaction.

It was found that differences between the empathy scores of participants that had lost one of their parents and those that had not were not statistically significant. In other words, participants who had not suffered the loss of a parent received scores similar to those received by participants who had. Mete (2005) also reports similar findings.

For the dimensions of narcissism, a Mann - Whitney U test was conducted. It was found that the superiority, exhibitionism, authority, exploitativeness, entitlement, and self-sufficiency scores did not vary significantly by gender. Similarly, the superiority, exhibitionism, authority, exploitativeness and entitlement dimensions of narcissism were not found to vary significantly by age. The Mann - Whitney U test conducted to ascertain whether “self-sufficiency” scores significantly varied by age showed that the differences between groups’ ordinal means are statistically significant. In other words, participants aged 18 to 20 have significantly higher levels of “self-sufficiency” compared to participants aged 20 to 25.

Total narcissism scores did not vary significantly by gender, either. In other words, gender does not have a significant effect on total narcissism scores. In another study on narcissistic leadership however, Gülmez (2009) found a significant relationship between gender and the exhibitionism dimension of narcissism, with female executives receiving higher scores from the “exhibitionism” dimension of narcissism compared to male executives (Alçay, 2009; Alper, 2007; Pala, 2008).

According to Wardetzki (2010), many women do not have a strong sense of self-esteem. Despite an outward appearance of perfection and high self-confidence, many women usually feel hurt, insecure, and worthless. As a result, women with low levels of security try to approximate their ideals by high performance, perfectionism, and attractiveness. They are more sensitive to being hurt, rejected, or criticized, and take these as proof that they are not loved. As a result, their relationships swing between fears of abandonment and complete loss of control (Wardetzki, 2010).

There were participants from six different departments, and the scores that they received from the dimensions of narcissism (superiority, exhibitionism, exploitativeness, entitlement and self-sufficiency) and total narcissism scores did not significantly vary by department.

The level of education of participant's parents did not significantly affect the scores received either from the exhibitionism, authority, exploitativeness, entitlement, and self-sufficiency dimensions of narcissism or from total narcissism scores. However, the Kruskal - Wallis test conducted to determine whether the "superiority" scores of the participants varied by parents' level of education showed that differences between groups' ordinal means are statistically significant. The Tamhane and Games-Howell multiple comparison tests conducted to see which of the mother's education levels significantly differ from one another found that no significant differences existed between groups. Because they would increase the chances of making a Type II error, neither an independent samples *t*-test nor a Mann-Whitney U test was used to test inter-group differences. It was concluded that figures generated by the Kruskal-Wallis test were not strong enough to reflect inter-group differences.

Tests conducted to ascertain whether total narcissism scores and scores from the dimensions of narcissism (i.e., superiority, exhibitionism, authority, exploitativeness, entitlement, and self-sufficiency) significantly differed based on whether both parents were alive or not showed that the differences between the ordinal means of the groups were not significant. In other words, just as the variable of whether both parents are alive or not did not significantly affect total narcissism scores, it neither affected scores from the dimensions of narcissism (Çelik, 2008; Demir, 2012; Duru, 2002).

Tests conducted to see whether total narcissism scores and scores from the superiority, exhibitionism, authority, exploitativeness, entitlement, and self-sufficiency dimensions of narcissism significantly differed by perceived level of income showed that differences between the ordinal means of the groups were not significant. In other words, just as one's perceived level of income did not significantly affect total narcissism scores, it neither affected scores from the dimensions of narcissism.

Tests conducted to see whether total narcissism scores and scores from the superiority, exhibitionism, authority, exploitativeness, entitlement, and self-sufficiency dimensions of narcissism significantly differed by the number of siblings showed that differences between the ordinal means of the groups were not significant. In other words, just as the number of siblings did not significantly affect total narcissism scores, neither did it affect the scores from the dimensions of narcissism (Dev, 2010).

A hierarchical regression analysis was conducted to determine how well the dimensions of narcissism predicted empathy scores. When the dimensions of narcissism were entered into the analysis as predictors and empathy scores as the dependent variable, it was found that only the dimensions of “entitlement” and “exploitativeness” were significant predictors of empathy scores. The total variance explained was .052 in the first model, which had entitlement as the sole predictor, and this figure rose to .088 in the second model, which had both entitlement and exploitativeness as predictors.

Even though entitlement and exploitativeness were theoretically expected to have a negative relationship with empathy, the beta values were positive, which can be explained by the low levels of variance explained (5% and 8%). These low levels of explained variance also indicate that there are other, more important variables that explain empathy scores. The other dimensions of the narcissism scale were not found to be significant predictors of empathy.

Recommendations

- Many studies have been conducted in Turkey on empathy using different variables, and these studies have generated various findings. Studies on narcissism, on the other hand, are rare in Turkey, and books on the subject are mostly translations. To the best of our knowledge, no study has yet been conducted in Turkey that examines both concepts together.
- Future studies should include, in addition to pre-service teachers, college students attending other programs.
- New scales of narcissism should be developed.
- According to Crompton (2010), narcissistic parents bring up narcissistic children. This is because such parents’ inability to meet children’s emotional needs impoverishes children emotionally, and increases the probability that the same sorts of defense mechanisms will be developed. According to Kohut (1977), when mothers are sufficiently supportive of their children so as to understand and tolerate their needs for superiority, narcissistic personality does not develop (as cited in Sayar, 2011). Therefore, Studies examining both empathetic and narcissistic tendencies could also be conducted with the parents.

Kaynakça/References

Akça-Ay, F. (1999). *Hemşirelerin empati becerilerinin değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/adresinden edinilmiştir>.

Alçay, U. (2009). *Farklı okul türlerinde görev yapan yönetici ve öğretmenlerin empatik beceriler açısından karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/adresinden edinilmiştir>.

Alper, D. (2007). *Psikolojik danışmanlar ve sınıf öğretmenlerinin duygusal zeka düzeyleri - İletişim ve empati becerilerinin karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/adresinden edinilmiştir>.

Altınbaş, K., Gülöksüz, S., Özçetinkaya, S. ve Oral, T. E. (2010). Empatinin biyolojik yönleri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 15–25.

Arkonacı, O. (1999). *Psikiyatri sözlüğü*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.

Atay, S. (2009). Narsistik Kişilik Envanteri'nin Türkçeye standardizasyonu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 181–196.

Atay, S. (2010). *Çalışan narsist: Örgütler, liderler, yöneticiler ve astlar*. İstanbul: Namar Yay.

Bakırcıoğlu, R. (2008). *İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde rehberlik ve danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Bora, E. ve Baysan, L. (2009). *Empati Ölçeği – Türkçe formunun üniversite öğrencilerinde psikometrik özellikleri*. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 19(1), 39–47.

Chapaux-Morelli, P. ve Couderc, P. (2011). *İkili ilişkilerde duygusal manipülasyon, narsist bir partnerle yüzleşmek* (çev. I. Ergüden). İstanbul: İletişim Yayınları.

Crompton, S. (2010). *Bir narsist'i sevdim: Kadınlar neden kendilerine kötü davranan erkeklere aşık olurlar?* (çev. B. Çiçek). Ankara: Elips Kitap.

Çelik, E. (2008). *Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin empati eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/adresinden edinilmiştir>.

Demir, M. K. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının empati becerilerinin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 107-121.

Dev, N. (2010). *İlköğretim okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin empatik beceriler açısından karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Dökmen, Ü. (2005). *İletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Duru, E. (2002). *Öğretmen adaylarında kişi-durum yaklaşımı bağlamında yardım etme davranışı eğilimi, empati ve düşünme stilleri ilişkisi ve bu değişkenlerin bazı psikososyal değişkenler açısından incelenmesi* (Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Ekinci, Ö. (2009). *Öğretmen adaylarının empatik ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Gençtan, E. (2004). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar*. İstanbul: Yaylacık Yay.

Gülmez, N. (2009) *Narsistik liderlik* (Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Kernberg, O. (2006). *Sınır durumlar ve patolojik narsisizm* (çev. M. Atakay). İstanbul: Metis Yayınları.

Mete, B. (2005). *Lise son sınıf öğrencilerinin empatik becerileri ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Muckenhaupt, M. (2004). *Sigmund Freud bilinçdışının kâşifi* (çev. F. Akatlı). Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları.

Özbek, M. F. (2004). Toplumsal aşamada empati. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 1, 1–16.

Pala, A. (2008). Öğretmen adaylarının empati kurma düzeyleri üzerine bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 13-23.

Rogers, C. (1975). Empatik olmak değeri anlaşılmamış bir varoluş şeklidir (çev. F. Akkoyun). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16(1), 103–124.

Sayar, K. (2011). *Terapi kültürel bir eleştiri*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Timuroğlu, M. K. (2005). *İşyerinde narsisizm ve iş tatmini ilişkisi: Bir uygulama* (Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Twenge, J. M. ve Campbell, W. K. (2010). *Asrın vebası: Narsisizm illeti* (çev. Ö. Korkmaz). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Yıldırım, İ. (1992). Psikolojik danışma ve rehberlik öğrencileri ile psikoloji öğrencilerinin empatik eğilim ve empatik beceri düzeyler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 193-208.

Wardetzki, B. (2010). *Dişi narsisizm uçlarda yaşayanlar kabul görmeye olan açıklık* (çev. F. S. Öztürk ve M. Öğünmez). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Copyright © 2015 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı

<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>

Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2015 • 3(1) • 113-143

ISSN 2147-8473

Başvuru | 2 Mart 2015

Kabul | 8 Nisan 2015

OnlineFirst | 9 Mayıs 2015

Makale

Siyasal Toplumsallaşma ve Gençlik^{*}

Mahmut H. Akın^a

Öz

Varlıklar içinde sadece insana özgü bir durum olarak siyasallık, en temelde taraf olmak, dünyada bir duruş sergilemek ile ilgilidir ve toplumsal ilişkiler yoluyla üretilmektedir. Bu yüzden siyasallık, kişiler, kurumlar ve araçların etkisiyle siyasal toplumsallaşma sürecinin sonucunda gerçekleşmektedir. Siyasal toplumsallaşma, genel toplumsallaşma sürecinin bir parçasıdır. Toplumsallaşma ise normların, değerlerin, inançların benimsenmesi ve uygulanması bağlamında siyasallığa doğru bir süreçtir. İnsan, bir toplumun üyesi olmakla zaten siyasallaşmaktadır. Toplumsallaşma, siyaset, siyasal iktidar, propaganda, siyasal kültür, siyasal iletişim, devlet, ideoloji, vatandaşlık gibi kavramlar ve temel siyasal toplumsallaşma araçları olarak kabul edilen aile, okul, arkadaşlık grupları, kitle iletişim araçları ve siyasal olaylar siyasal toplumsallaşma ile ilişkili kavramlardır. İnsan hayatının kritik bir dönemi olarak gençlikte tecrübe edilen siyasal toplumsallaşma, çok önemli bir sürece karşılık gelmektedir. Depolitizasyon da gençlik dönemi siyasal toplumsallaşması açısından ilginç bir tartışma konusudur.

Anahtar Kelimeler: Toplumsallaşma • Siyasal toplumsallaşma • Siyasal kültür • Gençlik

* Bu yazı, “Siyasal Toplumsallaşma Sürecinde Gençlik –Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma–” başlıklı doktora tezinden faydalanarak oluşturulmuştur.

^a Doç. Dr. Mahmut H. Akın, Konya N. Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Dere Aşıklar Mah. Demeç Sok. No: 42, Meram Konya
Çalışma alanları: Türkiye modernleşmesi; Siyaset sosyolojisi; Sosyal teori
Elektronik posta: mahmuthakin@gmail.com

Siyasal toplumsallaşma konusu üzerine çalışanlar, en temelde toplumsallaşmanın siyasallaşma boyutunu, dolayısıyla da insanın siyasal hâle gelmesini incelemektedirler. Siyasal toplumsallaşma, insanın siyasallaşması ve siyasallığını sürdürme sürecini anlama çabası olarak kabul edilebilir. Çocukluk ve gençlik yıllarında edinilen bilgiler ve alışkanlıklar, yetişkinlik çağlarında da etkisini sürdürmektedir. Bu yüzden siyasal toplumsallaşma, çocukluk ile başlamakla birlikte insan hayatının tamamına yayılmaktadır.

Toplumsallaşma aracılığıyla kültürel unsurların nesillerden nesillere aktarılması durumunda olduğu gibi, siyasal toplumsallaşma yoluyla da siyasal kültürlerle ait unsurlar nesillerden nesillere aktarılmaktadır. Tarih boyunca insanlar, içinde yaşadıkları ve toplumsallaştıkları siyasal kültür ile farklı şekillerde ilişkiler kurmuşlardır. Bazen var olan siyasal kültürün doğrularını benimsemişler, bazen de o toplumdaki doğruların ve değerlerin değiştirilmesi için o kültürle çatışmaya girmişlerdir. İnsanlık tarihi, düzenlerin yıkılması ve yeniden kurulmasının tarihi olarak kabul edildiğinde, siyasallık da sürekli olarak yeniden kurulan bir insanlık durumuna karşılık gelmektedir.

Siyasal toplumsallaşma, karmaşık bir süreçtir. Bu süreci yerinde analiz edebilmek için insanın toplumsallığı ve siyasallığı üzerinden kurduğu toplumsal ilişkiler dolayısıyla hem toplumsallık ve siyasallık tarafından üretilen hem de toplumsallığı ve siyasallığı üreten bir diyalektik yapıya sahip olduğu gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır. Toplumsallığın bizatihi kendisi insanları taraf olmaya hazırlamakta ve böylece genel toplumsallaşma süreci de bir yönüyle siyasal toplumsallaşma olarak işlemektedir. Aynı zamanda siyasete kendileri ilgi duyan ya da ideolojilerini propaganda yoluyla yaymaya, hatta vatandaşlarına dayatmaya çalışan rejimlerde yaşayan insanların siyasal toplumsallaşmaları farklılıklar göstermektedir. Ancak sonuçta insanlar vatandaş olmaları, okul ve kitle iletişim araçları gibi toplumsallaşma araçları dolayısıyla siyasetle farklı şekillerde ilişkiler kurmaktadır.

Genel toplumsallaşmanın temel araçları olan aile, okul, arkadaş çevresi ve kitle iletişim araçları, siyasal toplumsallaşmanın da temel araçlarıdır. İnsanlar siyasal hâle gelirken bu araçlardan etkilenmektedirler. Ancak insanların kendilerine gelen etkileri yorumlayabilen, kendilerini sorgulayabilen ya da bağlı oldukları inançları değiştirebilen varlıklar oldukları göz önünde bulundurulduğunda, siyasal toplumsallaşmanın zorunlu olarak bir siyasal toplumsallaştırma süreci olmadığı da görülmektedir.

Siyasal toplumsallaşma konusunda çalışan sosyal bilimcilerin en çok dikkatini çeken dönemlerden birisi gençliktir. Gençlik dönemi, hem genel toplumsallaşma süreci hem de siyasal toplumsallaşma açısından önemli ve kritik bir dönemdir. Çocukluk ile yetişkinlik arasındaki bir ara dönem olarak kabul edilen gençlikte, kimlik ve kişilik arayışı insan hayatında daha da önem kazanmaktadır. Öyle ki bazı gençler bu arayışlara ideolojiler ve siyasal hareketler yoluyla cevaplar bulabilmektedir. Aynı zamanda toplumun en dinamik kesimi olan gençler, siyasete aktif olarak katılma imkânına da sahiptirler. Kitle kültürü dolayısıyla gençlerin depolitize edildiği tartışması yakın zamana kadar toplumumuzda devam eden bir tartışmaydı. Gençlerin kendi gençlik kültürlerinden ve hikâyelerinden siyasallıklarını inşa ettikleri ve dönemlerine göre siyasallıklarını farklı tarzlarda icra ettikleri tezi “depolitize olma” iddiasına göre daha güçlü bir şekilde temellendirilebilen bir tezdur.

Toplumsallaşma Nedir?

İnsan-toplum ilişkisi hem insan hem de toplum için varoluşsal bir ilişkidir. Tarih boyunca insanlar, başka insanlarla sürekli etkileşim ve ilişki hâlinde olmuş, belli sosyal birliktelikler dâhilinde yaşamışlardır. İnsanın varlığına anlam katan en temel belirleyicilerden birisi, bu durum dolayısıyla onun belli bir toplumda yaşaması ve ancak toplumda insan olarak var olabilmesidir. Elbette toplumda insan hâline gelme, belli bir süre dâhilinde gerçekleşmektedir. Üstelik birey, dünyaya geldiği anda toplumun bir üyesi olarak kabul edilmemektedir. “O, sosyalliğe doğru bir yatkınlıkla doğmakta ve toplumun üyesi haline gelmektedir” (Berger ve Luckmann, 2008, s. 190). İnsan, dünyaya geldiği anda bir ailenin, akrabalık ilişkilerinin, bu ilişkilerinin temelini oluşturan bir dilin ve kültürün; en genelde de bir toplumun ve milletin içine doğmaktadır.

Kişinin çevresindekilerle arasındaki etkileşim süreci olan ve kişide sosyal davranış örüntülerinin kabulü ile sonuçlanan toplumsallaşma/sosyalleşme/sosyalleşme (Fichter, 2002, s. 25), bir toplumdaki insanların gerek toplumun normlarını, inançlarını ve değerlerini içselleştirerek, gerekse toplumsal rollerini (işçi, arkadaş, yurttaş vb. olarak) yerine getirmeyi öğrenerek, toplum üyeleri hâline gelmeleri sürecidir (Marshall, 1999, s. 760). Sosyolojideki genel kullanımda toplumsallaşma, insanın doğumuyla başlayan gelişim sürecinde anne-baba,

arkadaşlar, okul gibi toplumsallaşma araçları rolü ile bireyin sosyal rollerini kazanması süreci olarak kabul edilmiştir (Rapley ve Hansen, 2006, s. 591). Toplumsallaşma ile birlikte insanlar “biz” duygusunu ve bilincini kazanmaktadırlar.

Bir başka tanıma göre toplumsallaşma, “doğumla başlayan, çocuk yetiştirme, eğitime, kişinin ait olduğu grup ya da topluluk yoluyla toplumsal tutumların, değerlerin, alışkanlıkların, örnek davranışların ve bilgi birikiminin aktarılması sürecidir” (Colman, 2003, s. 687). Bu bilgiler dâhilinde, genel olarak toplumsallaşmanın, “özünde bir öğrenme süreci” (Batmaz ve İsen, 2002, s. 22) olduğu hem psikologların hem de sosyologların yaklaşımlarından çıkmaktadır. Toplumsallaşmanın bir öğrenme süreci olduğunu iddia etmek ise onun aynı zamanda bir “öğretme” süreci olduğunu da kabul etmek anlamına gelmektedir. Dolayısıyla toplumsallaşma, bir eğitime ve öğretme (aynı zamanda karşılıklı iletişim ve etkileşim sürecinin bir sonucu olarak toplumsallaşan açısından eğitime ve öğretilme) süreci olarak da kabul edilebilir. Eğitim ve öğretim, karşılıklı iletişim kurmayla mümkündür ve bir amaç doğrultusunda gerçekleşmektedir. Toplumsallaşma açısından düşünüldüğünde bu amaç, bireyin toplumdaki rollerini öğrenmesi ve bu rollere göre eylemde bulunmasıdır.

Amerikalı sosyolog Talcott Parsons, toplumun devamlılığını sağlaması ve toplumu sürekli üretmesi dolayısıyla toplumsallaşmanın evrenselliğine dikkat çekmiştir. Ona göre topluma yeni dâhil olanların “barbarca istilası” her toplum için hassas bir duruma işaret eder (Parsons, 2005, s. 143). Toplumsallaşma, bu istiladan hem toplumda yaşayanları koruma işlevi görmekte hem de toplumda nasıl yaşayacaklarının bilgisine sahip olmayan “barbarlar”a toplumda nasıl yaşanacaklarını öğreterek düzeni sağlamaktadır. Gerçekten de toplumsallaşma, bir terbiye etme sürecidir. Gelişim çağındaki çocuğa verilen bilgiler, gündelik toplum hayatında nasıl davranması gerektiğini öğrenmesini sağlamaktadır. Eğer çocuk, toplumun kabul ettiği doğruların dışında yollara saparsa, çocuğun yakın çevresi böyle bir durumun gerçekleşmesinin önüne geçmeye çalışır. Toplumsallaşma, bir yönüyle disipline etmedir.

Zygmunt Bauman’a göre (1998, s. 40-41), “birey, toplumsal baskıları içselleştirme yoluyla bir grup içinde yaşamaya ve davranmaya uygun hale getirildiği oranda, toplumun izin verdiği biçimde davranma ve böylelikle eylem için özgür ve sorumlu olma becerisini kazandığı oranda toplumsallaşmış, yani toplum içinde yaşamaya muktedir bir varlığa dönüşmüş olur.” Bauman’ın tespitlerine göre top-

lumsallaşma, insan benliğinin gelişim süreci olarak kabul edilmektedir. Benliğin oluşumunda ise çocuk ile ötekiler arasındaki iletişim ve etkileşim süreci öne çıkmaktadır ki alıntıda “toplumsal baskılar”ın içselleştirilmesinden kastedilen şey, toplumsal ve bireysel etkileşimlerin süreçteki etkinliğidir. Burada özellikle üzerinde durulması gereken bir ayrıntıyı Bauman şu şekilde belirtir (1998, s. 41): “Çocuğun dünyasına bir kısım ötekiler başka bazı ötekilerden daha etkili bir biçimde girerler.” Bebeğin dünyaya geldiği anda ilk iletişim kurduğu insanlar öncelikle annesi ve babasıdır. Bu durumun doğal ve zorunlu bir sonucu olarak “bebeğin/çocuğun ilk toplumsallaşmasında, özellikle anne ve baba (önemli ötekiler) en önemli rol modelleri olarak öne çıkmaktadırlar” (Coser, Rhea, Steffan ve Nock, 1983, s. 108). Toplumsallaşma, bireyin hayatındaki ötekiler dolayısıyla –ki ötekilerin de tıpkı toplumsallaşan birey gibi zorunlu olarak toplumsal varlıklar olduğu gözden kaçırılmaması gereken bir durumdur– bireyde davranış ve düşüncelerin gelişmesi şeklinde gerçekleşmekte ve devam etmektedir. Bu konuda Berger’in dikkat çektiği bir diğer önemli nokta, toplumun bizim sadece davranışlarımız bağlamında ne yapacağımızı değil aynı zamanda sosyal/toplumsal varlıklar olarak ne olduğumuzu da belirlemesidir (Berger, 1977, s. 110-111). Dolayısıyla toplumsallaşma, varlık olarak insanın ontolojik durumu ile doğrudan ilişkilidir.

Toplumsallaşmanın bir tür “toplumsallaştırma” süreci olup olmadığı konusunda sosyal bilimciler farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Bu konudaki bazı çalışmalarda “toplumsallaşan” ve “toplumsallaştıran” terimlerini kullananlar da olmuştur (Lasswell, 1977, s. 448). Özellikle süreç üzerine ilk yapılan çalışmalarda (19. yüzyılda ve 20. yüzyılın ilk yarısında yapılan çalışmalar) toplumsallaşma, edilgen/pasif çocuğu yapılandıran tek yönlü bir etki olarak kavramlaştırılmıştır (Kağıtçıbaşı, 2000, s. 65). Bu görüşü kabul edenlere göre toplumsallaşma sürecinde bebek ya da çocuk, kendisine öğretilen şeyleri alır; dolayısıyla ait olduğu toplumun kültürünü, değerlerini, normlarını ve inançlarını benimserken/içselleştirirken herhangi bir aktif rol de üstlenmez. Yine bu görüşü savunanlara göre, toplumsallaşmada etkin olan unsurlar tamamen bireyin dışında, toplumsal ve kültürel çevrelerdedir. Bu görüşlerin temelinde, toplumu ve toplumsallığı birey üzerinde belirleyici etkide bulunan birer gerçeklik alanı olarak görme ve kabul etme anlayışı vardır. Nitekim determinizme dayanan bu görüş, dönemin sosyal bilim anlayışına da uygundur. Çünkü klasik sosyal bilimcilerin çoğu, sosyal bilimlerin nesne alanının olgulara dayanması gerektiğini ve bireylerin

dışında bir gerçeklik olduğunu savunmuşlardır. Bu determinist ilişki kabulünde toplumsal olgular belirleyen, bireyler de bu olguların belirleyiciliğine göre hareket edenlerdir. Bu anlayışa göre etkinlik, aktiflik ve belirleyicilik tamamen birey dışındaki olgular, kurumlar ve yapıdadır. Ancak, kısmen doğru yönleri bulunsa da bu görüş sosyal bilimlerde bugün aynı şekilde kabul edilen bir anlayışı yansıtmamaktadır.

Dünyaya gelen çocuğun anne-babasını, akrabalarını, kültürünü, dilini vb. hayatına ait anlamlı ötekileri tercih etme olanağına sahip olmamasının, sürecin “toplumsallaştırma” süreci olarak algılanmasına sebep olacağı düşünülebilir. Ancak toplumsallaşmanın en erken dönemlerinde, bebeklik ve çocukluk çağlarında bile bireyin tamamen edilgen/pasif ve her şeyinin ebeveynlerce ya da diğer önemli/anlamlı ötekiler tarafından belirlendiğini iddia etmek, eksik bir açıklama olacağı gibi sürecin çok boyutluluğunu da gözden kaçıracaktır. Çünkü küçük bir bebek bile kendisine gelen etkilere tepki verebilmekte, hatta bazen benimsetilmek istenen etkiyi benimsememe noktasında direnebilmektedir. Her ne kadar oyunun kurallarını yetişkinler koysa da çocuk, toplumsallaşma sürecinin pasif bir alıcısı konumuna indirgenemez (Berger ve Luckmann, 2008, s. 197). Bu yüzden, “toplumsallaşma, çocuğun karşı karşıya geldiği etkileri edilgin bir biçimde özümlediği bir çeşit “kültürel programlama” değildir. Yeni doğmuş bir bebeğin bile, kendisinin bakımından sorumlu olanların davranışını etkileyecek gereksinimleri ya da istekleri vardır; çocuk en başından etkin bir varlıktır” (Giddens, 2000, s. 25). Bu yüzden de toplumsallaşma ne sadece bir “öğretme” süreci olarak kabul edilebilir ne de sadece bir “öğrenme” sürecidir. Toplumsallaşma, her ikisini de kapsamaktadır. Çünkü karşılıklı bir etkileşim ve iletişim olmadan; dolayısıyla da toplumsallaşan birey aktif olmadan toplumsallaşma mümkün olamaz.

Her insan, özgün bir birey olması bağlamında biriciktir. En yakınları da dâhil olmak üzere diğer insanlardan farklı bir kişilik yapısına sahiptir. Toplumsallaşma, kişinin standart bir toplumsal kalıba göre biçimlendirilmesi anlamına gelmez. Bireyler, toplumsallaşırken birbirinden çok farklı birçok etkenin baskısıyla karşılaşır ve bunlara farklı biçimlerde tepki göstererek kendilerine özgü davranış örüntüleri oluştururlar. Dolayısıyla “bireyler bazı yönlerden birbirine benzer özellikler kazanırken başka yönlerden de tümüyle farklı niteliklere bürünürler” (Batmaz ve İsen, 2002, s. 22). Bu yüzden toplumsallaşma sürecinin tam anlamıyla bir “toplumsallaştırma” süreci olduğu iddia edilemez. Toplum-

sallaşmayı en yoğun yaşadıkları aile ortamında bile çocuklar diğer aile fertlerinden farklılaşabilmektedirler. Değişik düzeylerde insanların ait oldukları gruplarda, kültürlerde, toplumlarda farklılaşmaları gerçeği de toplumsallaşmanın bir tür “standart imalat” süreci olarak kabul edilemeyeceğini göstermektedir.

Bireyin toplumsallaşmadaki etkinliği, sürece etkide bulunan çevresel unsurların etkisiz olduğu ya da az etkili olduğu anlamına da gelmemelidir. Bireyin dışındaki etkenlerin/belirleyicilerin de toplumsallaşma sürecinde önemli rolleri vardır. Burada dikkat çekilen nokta, süreçte aktifliğin/etkinliğin tamamen ne bireye ne de birey dışındaki faktörlere ya da araçlara ait olamayacağıdır. Bireyin bu özellikleri dolayısıyla klasik sosyologlardan Emile Durkheim, insanı çifte varlık (homo duplex) olarak nitelerken “insanın bir taraftan toplumsal ve kültürel olarak koşullandığına diğer taraftan da yaratıcı ve özgün olduğuna dikkat çekmiştir” (Zijderfeld, 2007, s. 157). Etkin bir varlık olarak insan, kendisine benimsetilmek istenen değeri, davranışı, normu, inancı benimsemeyebilir ya da benimserken kendi yorumunu ve kişiliğini bu unsurlara dâhil edebilir ve beklenenden farklı bir tavır ortaya koyabilir. İnsanın kimliğinin ve kişiliğinin oluşumu, hem kendisine dışından gelen belirleyici etkenler hem de insanın bu etkenleri benimsemesi ya da benimsememesi ve kendine özgü bir şekilde yorumlaması ile ilgili bir süreçtir. İşte insanın sosyopsikolojik gerçekliği, bütün bu karmaşık, iç içe geçmiş toplumsal örüntülerin ve bireysel durumların, başka bir deyişle yaşanan sosyal ve psikolojik durumların genel bir bütününe karşılık gelmektedir.

Toplum ve toplumsallaştırıcılar, süreç boyunca otoriter bir yapıda etkide bulunmaktadır. Nitekim her insan toplumsallaşma sürecinde çocuk olarak anne-babasına, öğrenci olarak öğretmenlerine, işçi-memur olarak yöneticilerine, vatandaş olarak yasa ve yönetmeliklere itaat etme yönünde eğitilir (Bilgin, 2008, s. 82). Toplum ve kültür, kurulu düzenleri ile insanlar üzerinde iktidar üretir. “Düzen, rastlantısallık ya da kaostan, düzenli bir durum varken her şeyin olmaması, her şeyin mümkün olmaması ile ayrılmaktadır” (Bauman, 1998, s. 160). İnsanlar var olan bir düzene doğmaktadır. Bireyler üzerinde otorite kuran kültürün ve düzenin devamı için normlara ve değerlere uygun hareket eden insanların o kültürü yaşaması gerekmektedir. İçselleştirilen kültür, aynı zamanda belirleyicidir. Toplumun ve kültürün bireyler üzerinde otoriter bir karaktere ve iktidar gücüne sahip olmasına rağmen toplumsallaşma süreci yine de tamamen bir “toplumsallaştırma” süreci olarak kabul edilemez.

Toplumsallaşma bir içselleştirme süreci olduğu kadar, bir ayıklama ve yorumlama sürecidir. Bireyin toplumsal gerçekliği bütünüyle içselleştirmesi mümkün değildir. Bu yüzden birey kendisine etki eden sosyopsikolojik etkenlerle toplumsal gerçeklikte kendi yorumunu üretir (Berger ve Luckmann, 2008, s. 196). Toplum ya da kültür bireyselliği yok edecek kadar kuşatıcı bir yapıda değildir. İnsan, tamamen toplumsal kurallara göre hareket eden mekanik bir varlık ya da emirlere göre komuta edilebilecek bir makine değildir. Tam tersine, farklı toplumsallaşmalar, insanlarda farklı algılayışlara ve davranışlara sebep olur ki toplum da farklılıkları ve karmaşıklığı içermektedir.

İnsan hayatına yayılan ve özelden kamusal doğru genişleyen toplumsallaşma, hayatın farklı dönemlerinde farklı tecrübeler üretilmesini sağlamaktadır. Çocukluk döneminde yoğun bir şekilde tecrübe edilen süreç, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerinde de sürmektedir. Özellikle gençlik, çocukluktan kopma ve yetişkinliğe doğru ilerleme dönemi olması dolayısıyla toplumsallaşma sürecinin önemli kırılma aşamalarından birisidir. Çocukluktan kopmak, aynı zamanda çocukluk döneminin toplumsallaşma araçlarının ve anlamlı ötekilerinin etkisinin daha azalması demektir. Buna göre, gençlik dönemi toplumsallaşmanın kendisinin daha fazla farkına vardığı, arkadaşlık ve akran gruplarının sürece daha fazla dâhil olduğu bir ara dönemdir.

Bir Toplumsallaşma Türü Olarak Siyasal Toplumsallaşma

Siyasal toplumsallaşma, insanların nasıl siyasallaştıklarını, toplumsallaşma süreci bağlamında inceleyen bir siyaset bilimi ve sosyal bilim alt disiplinidir. Başka bir deyişle siyasal toplumsallaşma, “Bireyler nasıl siyasal varlıklar hâline gelirler/siyasallaşır?” ya da “Bireyler nasıl siyasal varlıklar hâline getirilirler/siyasallaştırılırlar?” sorularını merkeze alan ve bu süreci açıklamaya çalışan bir alandır. Bu yüzden sürecin temel ilgi alanı, insanların siyasal bireyler hâline gelirken hangi aşamalardan geçtikleri ve çevresel etkenlerin bu süreçte bireyler üzerinde nasıl roller oynadığını ortaya koymaktır.

Toplumda pek çok insan değişik siyasal kimliklere sahiptir ve değişik şekillerde siyasal tercihlerde bulunmaktadır. Bu durum, tek bir siyasal ideolojiye bağlı rejimler için bile geçerlidir. İnsan, zorunlu olarak toplumda yaşadığı ve toplumsal ilişkiler dâhilinde insan olabildiği için bir şekilde siyaset ile ilişki hâlinindedir.

Seçimlere katılan partiler arasında oy kullananlar, tercihte bulunmaktadırlar. Oy kullanmamayı tercih edenler, bir tercihin sonucu olarak bu şekilde davranmaktadırlar. İnsan, bir ülkenin vatandaşı olması ve bürokratik işlerde devlete bağlı kurumlarla ilişki kurması açısından devlet ile ilişki hâlinindedir. Bazı insanlar aktif olarak siyasal partilerde ya da dernek ve vakıf gibi örgütlerde görev alırken bazıları bu tür örgütlenmelerde bulunmaz. Yaşadıkları dönem, inandıkları din ya da ideoloji, içinde buldukları sosyoekonomik durum ya da ait oldukları sınıf, insanların siyasal tutumlarını belirleyen unsurlar olarak kabul edilegelmiştir.

İlk siyasal toplumsallaşma çalışmaları ABD’de yapılmıştır. Bu ülkede 20. yüzyılın başlarından itibaren özellikle başkanlık seçimleri üzerine yapılan siyasal analizler, siyasal katılma boyutunda insanların neden Demokratları ya da Cumhuriyetçileri tercih ettikleri üzerine yapılan çalışmalar ile sınırlı kalmıştır. İnsanların neden Demokrat ya da Cumhuriyetçi oldukları sorusu, yapılan çalışmaları bir adım daha ileri götürmüştür. Bu yüzden Hyman, “o döneme dek siyasal davranış üzerine yapılmış olan sosyal psikoloji araştırmalarının neredeyse hepsinde, siyasallığın bir sosyalleşme/toplumsallaşma sürecinin sonucu olduğu gerçeğinin görülemediğini” iddia etmiştir (Hyman, 1969, s. 18).

İnsanlar neden kendilerini “Demokratım”, “Feministim”, “Muhafazakârım”, “Sosyalistim”, “Milliyetçiyim”, “Sağcıyım”, “Solcuyum” gibi siyasal kategorileştirmelerle tanımlarlar? İnsanların kendilerini bu şekilde siyasal gruplara referansla tanımlamalarında toplumsallaşmanın ne derece etkisi olduğu ya da olmadığı, siyasal toplumsallaşmanın temel ilgi alanını oluşturmaktadır. İnsanların siyasal kimlik ve bilinç kazanma sürecinde, toplumsallaşma araçları olarak kabul edilen ailenin, okulun, arkadaş gruplarının ve kitle iletişim araçlarının etkilerinin nasıl ve hangi düzeylerde gerçekleştiği meseleleri siyasal toplumsallaşma araştırmalarının önemli bir ayağını oluşturmaktadır.

Sigel’e göre (1973, s. 19-20), nasıl ki toplumun devamı için toplumsallaşma süreci merkezi önemde bir ihtiyaçsa siyasal olarak örgütlenmiş bir toplumda, siyasal toplumsallaşma da benzeri bir işlevi yerine getirmektedir. “Siyasal toplumsallaşma, aşamalı olarak devam eden siyasal sistem tarafından kabul edilen ve uygulanan normların, tutumların ve davranışların öğrenilmesidir.” Bu tanımdan hareketle Sigel, siyasal toplumsallaşmanın amacını, “bireylerin siyasal toplumun ‘işe yarar’ (well-functioning) üyeleri hâline gelmeleri ya da bu şekilde yetiştirilmeleri”

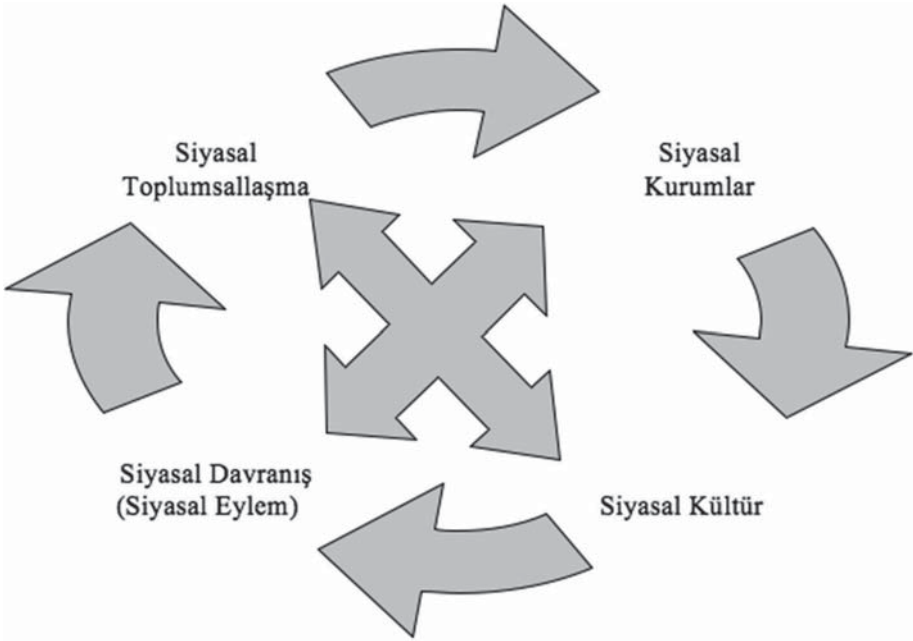
olarak belirlemektedir. Buna göre, “işe yarar” ya da “makbul” vatandaş, toplumun siyasal normlarını kabul etmekle kalmamakta, aynı zamanda bu normları kendisinden sonra gelen kuşaklara aktarma görevini de kabul etmektedir (Sigel, 1973, s. 20). Sadece modern dönemler için değil, bütün insanlık tarihi boyunca “makbul vatandaş” tipinin yetiştirilmesi, siyasal sistemlerin ve iktidar sahiplerinin meşruiyetlerini sağlaması açısından son derece önemli bir konu olmuştur.

Siyasal toplumsallaşmayı tanımlamaya çalışanların sosyal bilim anlayışları, teorik kabulleri, çalıştıkları alanlar ve ideolojileri yaptıkları tanımları etkilemektedir. Bu yüzden kavramın farklı yönlerini öne çıkartan pek çok tanım yapılmıştır. Siyasal toplumsallaşma genel bir tanım ile “bireyin üyesi olduğu siyasal sisteme ait olan tutumları, inançları değerleri ve bir vatandaş olarak siyasal sistemdeki kendi rolünü öğrenmesi süreci” olarak tanımlanabilir (Greenberg, 1973, s. 3). Bir başka ifadeyle, vatandaşlığın içselleştirilmesi ve ve “bireylerin siyasal tutum ve değerleri kazanması sürecidir” (McLean, 1996, s. 386). “Bir toplumda siyasal yönelimlerin –bilgi, tutumlar ya da normlar ve değerler– nesilden nesle aktarımı” (Easton ve Dennis, 1973, s. 24); “siyasal öğrenme” (Jaros, 1973, s. 23), “bireyin siyasal hayata katılma sürecidir” (Çetin, 2003, s. 43). Froman, kişinin ait olduğu toplumsal bağlama vurgu yaparak siyasal toplumsallaşmayı tanımlamıştır: “Çeşitli toplumsallaşma araçları vasıtasıyla toplumsal konumlara/bağlama bağlı olarak toplumsal örüntülerin siyasal öğrenilmesi sürecidir” (Froman, 1961, s. 342). Alman siyaset felsefecisi Beck’e göre (akt., Teber, 1990, s. 76), “Siyasal toplumsallaşma, siyasal düzenin belirlediği (ve/veya değiştirmeyi öngördüğü), siyasal davranışları etkileyecek, yönlendirecek, normları ve tavırları dolaylı ya da dolaysız yollardan insana kavratma ve özümleme süreci olarak tanımlanmaktadır.”

Siyasal toplumsallaşmayı “politik psikoloji” olarak tanımlayan Teber, süreci tamamen psikolojiyi temel alan bir bakış açısıyla açıklamaya çalışır (Teber, 1990, s. 27-28). “Politik psikoloji, hangi tür toplumsal-ekonomik formasyondan olursa olsun, egemen-resmî devlet ideolojilerinin (merkezî bürokrasilerin, organize edilmiş komplekslerin, kartel pıhtılarının politikalarının) birey psikolojisine yansımaları, birey psikolojisini ne tür etkileyip, deforme ve hatta tahrip etmesini tartışır ya da yine bir başka türlü söylemeyle, resmî (ya da özel) ideolojileri yansıtan birey psikolojisini gözlem konusu yapar.” Buradaki tanımlamadan da zorunlu olarak çıkarılabileceği gibi, Teber için siyasal toplumsallaşma,

tam anlamıyla bir “siyasal toplumsallaştırma” sürecidir ve konu üzerinde çalışanların en önemli tartışma alanlarından birisi tam da bu meseledir.

Tanımların da işaret ettiği üzere, her şeyden önce siyasal toplumsallaşma toplumsal bir varlık olarak insan ile ilgili bir süreçtir ve kişi, bu süreçte etkili olan kişiler ve araçlar dolayısıyla siyasal kimliğini inşa etmektedir. Bu süreç, sadece bir gelişim, öğrenme ya da eğitim süreci olarak kabul edilemez. Siyasal toplumsallaşma, gelişimin, öğrenmenin ve eğitilmenin bir arada etkileşim hâlinde olduğu bir süreçtir. Sadece insan ve insanın ürettikleri ile ilgili bir durum olarak siyasallık siyasal toplumsallaşma ile sürekli ve yeniden üretilmektedir. Bu yüzden siyasal kültür ile bağlantılı olarak siyasal toplumsallaşmayı tanımlayanlar, süreci siyasal normların, değerlerin ve inançların kazanılması olarak kabul etmişlerdir (Jarry ve Jarry, 1995, s. 500). Yücekök’e göre (1987, s. 13), “Siyasal toplumsallaşma, siyasal kültürü meydana getirir. Siyasal kültür ise kurumları ve kurumlar tekrar siyasal toplumsallaşmayı etkiler; böylece siyasal kültür üzerinde değişimler yaratır. Bütün bu etki ve tepki ilişkileri ise siyasal davranışı meydana getirir.” Siyasal toplumsallaşma ile siyasal kültür ve kurumlar arasında diyalektik, karşılıklı olarak birbirini belirleyen bir ilişkinin var olduğu *söylenebi-*

Şekil 1: Siyasallığın siyasal toplumsallaşma yoluyla sürekli ve yeniden üretimi: Sadece çocukluk ve gençlik dönemleri ile sınırlan-
dırılmayacak olan siyasal toplumsallaşma, bu karşılıklı etkileşim yoluyla üretilmektedir (Yücekök, 1987, s. 14).

lir. Bütün bu siyaset unsurları birbirlerini etkilemekte ve belirlemektedir. Genel siyaset kurumu da bu işleyişin, karşılıklı etkileşim süreçlerinin bir sonucu ve kaynağı hâlinededir (bkz. Şekil 1).

Siyasal toplumsallaşma araştırmalarının önemli bir bölümü, çocukların ve gençlerin ya da genel bir şekilde ifade edilecek olursa yetişme/gelişme çağındakilerin siyaseti algılamaları ve siyasallaşmaları üzerine yapılmış çalışmalardan oluşmaktadır. Siyasal toplumsallaşmanın bir toplumsallaşma türü olduğu göz önünde bulundurulduğunda çalışmaların gelişim çağındakiler üzerine yoğunlaşması olağan bir durumdur. Nitekim toplumsallaşma çalışmalarının çok büyük bir bölümü de gelişmekte olan çocuklar, ergenler ve gençler üzerine yapılan çalışmalardan oluşmaktadır. Yetişkinlik öncesi dönem olarak adlandırılan bu dönemin toplumsallaşma çalışmaları açısından bu kadar büyük bir önem arz etmesi, sürecin toplumsallaşan üzerindeki etkinliğinin çok yüksek düzeyde olmasından kaynaklanmaktadır. Gerçekten de siyasal toplumsallaşmanın ne zaman başladığı ve eğer tamamlanan bir süreç ise ne zaman tamamlandığı; erken yaşlarda öğrenilen siyasal bilgilerin ve değerlerin hayat boyu insanları ne derece etkilediği; siyasal bilincin erken yaşlarda mı yoksa yetişkinlik dönemlerinde mi öğrenildiği vb. sorular siyasal toplumsallaşma çalışmalarında tartışılan önemli meselelere işaret etmektedir (Dawson, Prewitt ve Dawson, 1977, s. 48).

İnsanların siyasallaşmalarının hayatlarının hangi dönemlerinde daha yoğun gerçekleştiği üzerine çeşitli fikirler ortaya atılmıştır. Bu alandaki tartışmaya dâhil olan sosyal bilimcilerden bazıları çocukluk dönemini çok önemsemişler ve çocuklukta kazanılan siyasallığın izlerinin hayatın tamamına yayıldığını savunmuşlardır (Bilgin, 2005, s. 34-35; Duverger, 1995, s. 102; Hyman, 1969, s. 52). Konuya ilgi gösteren bir grup sosyal bilimci ise siyasal toplumsallaşma çalışmaları dâhilinde çocukluk döneminin siyasal bilinçlenme konusunda fazla abartıldığını savunmuştur. Bu konuda tartışılan bir başka önemli mesele ise çocuklar üzerinde yapılan uygulamalı çalışmalardır. Çocukların siyasallıklarını ölçmenin ciddi bir metodolojik mesele olduğu kabul edilmektedir. Söz gelimi, ilkökul çağındaki çocuklara uygulanan bir ankette çocuklara Cumhurbaşkanının, Başbakanın ya da başka siyasetçilerin adlarını bilip bilmediklerini sormanın ve verilen cevaplara göre bilenlerin siyasal toplumsallaşma süreçlerinin farklılık arz ettiğini iddia etmenin ne derece geçerli olduğu

sorusu tartışılmıştır.¹ Bu yaşlarda edinilen bilgilerin bir değer alanı olarak siyasallık açısından ne derece önemli olduğu ve temel alındığı ciddi bir meseledir. Çünkü kişiliğin ve kimliğin oluşumunda mevcut siyasal yapı ile ilgili bilgilerin tercihe ve eyleme nasıl yansıdığı ve yansıtacağı daha önemli bir meseledir.

Siyasallık, insanın toplumsallığı ile ilgili bir durum olması dolayısıyla toplumsal değişmeden etkilenir. Gerek kişinin dışında gerçekleşen olaylar ve yine kişinin isteminden bağımsız varlık bulan siyasal sistemden ya da toplumsal değişmeden kaynaklanan etkenler, gerekse kişinin kendi psikolojik deneyimlerinin bir sonucu olarak kişilerin siyasal tercihlerinde değişmelerin olması insan hayatında sıkça karşılaşılan bir durumdur. Burada tecrübe edilen değişme de siyasal toplumsallaşma süreci ile doğrudan ilişkilidir ve söz konusu süreci açıklayabilecek en önemli siyaset bilimi alanlarının başında siyasal toplumsallaşma gelmektedir. Çünkü siyasal toplumsallaşma, sadece çocukluk ve ilk gençlik yılları ile sınırlı bir süreç olarak kabul edilemez. Süreç, daha önce genel olarak açıklanan toplumsallaşma süreci gibi insan hayatının bütününe yayılmıştır. Siyasal toplumsallaşma, hayat boyu yeniden siyasal toplumsallaşmalar şeklinde birey tarafından tecrübe edilmektedir.

Toplumsallaşma sürecine bağlı olması dolayısıyla siyasal toplumsallaşma için de birincil ve ikincil siyasal toplumsallaşma süreçlerinden bahsetmek mümkündür. İnsanların içinde büyüdükleri ve ilk eğitimlerini aldıkları aileleri, hayatlarının ilk dönemlerinde siyasal toplumsallaşma üzerinde çok etkili olmaktadır. Burada edinilen bilgi, inanç, tutum ve değerlerin insan hayatı boyunca etkili olması beklenecek bir durumdur. Bununla birlikte insanların sosyal çevresini oluşturan ortamlar da sürekli aynı kişilerden oluşmamaktadır. Zamanla kişinin okuldaki,

1 Bu konuda Amerika Birleşik Devletleri'nde çocuklar üzerine anket uygulamanın eleştirisi konusunda özellikle Kıta Avrupasından siyaset sosyologu Maurice Duverger'in katkılarına bakılabilir (Duverger, 1995, s. 102-103). Türkiye'de yapılan bazı çalışmalarda da çocukların devlet büyüklerini tanıma durumlarından siyasal toplumsallaşma süreçlerini açıklama girişimleri dikkat çekmektedir. Örneğin Yeşilorman'ın ilköğretim okullarında yaptığı bir çalışmada, öğrencilerin siyasal toplumsallaşma süreçlerinin genel siyasal yapı düzeyinde çok farklı olmadığı; bununla birlikte, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, siyasal otoriteyi tanıma konusunda daha bilgili oldukları ortaya çıkmıştır (Yeşilorman, 2006, s. 25-26). Cumhurbaşkanı'nın ve başbakanın kim olduğunu bilme durumu ile siyasal toplumsallaşma arasında ilişki elbette kurulabilir ve siyasal liderler, çocuklukta ilk kavramsallaştırmalar olarak öne çıkmışlardır (bkz. Greenstein, 1973, s. 57). En azından bu bilginin siyasal ilgiye dayandığı kabul edilebilir. Ancak bu bilginin siyasal toplumsallaşma süreci ile ilişkisinin yine de açıklanamayacak boyutları vardır. Siyasal otoriteleri bilmek, pekâlâ bir genel bir enformasyon/malumat düzeyinde de olabilir. Özellikle A.B.D.'de çok küçük yaşlardaki çocukların devlet başkanının ya da siyasal parti liderlerinin adlarını bilip bilmediklerine yönelik çalışmalar artık pek yapılmamaktadır. Buradan elde edilecek bilgi ile siyasal toplumsallaşma arasında kurulacak ilişki, üzerinde çok tartışılacak bir ilişkidir. Ancak 1985 yılında Bursa'da Kalaycıoğlu ve Sarıbay'ın yaptığı bir çalışmada, kız ve erkek öğrencilerin babalarının tuttuğu partiyi bilmeleri ile kendilerinin parti tutma durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Kalaycıoğlu ve Sarıbay, 2007, s. 509). Bu analiz, siyasete ilgi açısından değerlendirilebilir.

iş yerindeki arkadaş çevresi değişmektedir. Yeni sosyal çevrelerde farklı insanlarla kurulan iletişim –ki siyasal toplumsallaşma açısından bir siyasal iletişim olarak kabul edilebilir– kişide siyasal inanç ve tutumlarını sorgulamaya sebep olabilmekte, hatta bununla da kalmayıp siyasal görüşlerini değiştirmeye sonuçlanabilmektedir. Tam tersi bir durum olarak, kişi yeni sosyal çevresiyle kurduğu iletişimden dolayı siyasal görüşlerini daha da pekiştirebilir. Bu durum da siyasal toplumsallaşma dâhilinde ele alınabilecek bir durumdur. Bu yüzden bir toplumsallaşma süreci olarak siyasal toplumsallaşmada birincil/asli ve ikincil/tali süreçlerden bahsetmek mümkündür.

Siyasal Toplumsallaşma Aracılarının Rollerini

Toplumsallaşma araçları, toplumsallaşma sürecine doğrudan ya da dolaylı olarak etkide bulunur. Toplumsallaşma üzerine çalışan sosyal bilimcilerin üzerinde uzlaştığı dört temel toplumsallaşma aracı vardır. Buna göre temel toplumsallaşma araçları aile, okul, arkadaşlık grupları ve kitle iletişim araçlarıdır (medya).² Buraya kadar açıklanmaya çalışıldığı şekliyle toplumsallaşma, insan hayatındaki iç içe geçmiş, karmaşık toplumsal ilişkiler ve etkileşimler süreci olarak kabul edilmektedir. Toplumsallaşma araçları doğrudan ya da dolaylı, çok ya da az etkin olan çeşitli boyutlarda süreç üzerinde etkide bulunurken, sadece genel toplumsallaşma sürecinde değil siyasal toplumsallaşma sürecinde de etkili olmaktadır. Bu yüzden toplumsallaşma ve siyasal toplumsallaşma çalışmalarında söz konusu toplumsallaşma araçlarına özel bir önem verilmiş ve toplumsallaşma araçları aynı şekilde siyasal toplumsallaşma araçları olarak da kabul edilmiştir (Froman, 1961, s. 343).

Aracıların, siyasal toplumsallaşma açısından önemi, alanda yapılan çalışmaların üç ana başlık altında toplanmasında da görülebilir. Siyasal toplumsallaşma çalışmalarının üç yönü bulunduğunu belirten Greenberg'e göre (1973, s. 7), çalışmaların söz konusu üç yönünü ürünler, süreçler ve araçlar oluşturmaktadır. Siyasal toplumsallaşma araçları konusunda Gimpel ve arkadaşlarının tespiti yerindedir. Onlara göre, siyasal toplumsallaşma araçları kişinin "siyasal çevre"sini (political environment) oluşturmaktadır (Gimpel, Lay ve Schuknecht, 2003,

2 Abercrombie ve arkadaşları, siyasal partileri de siyasal toplumsallaşma sürecinin aracı olarak kabul etmişlerdir (bkz. Abercrombie, Hill ve Turner, 2000, s. 264). Konu ile ilgili pek çok çalışmada temel dört toplumsallaşma aracı siyasal toplumsallaşma araçları olarak kabul edilmiştir.

s. 32). Siyasal çevre ise kişinin siyasallaşmasının en önemli yönlerinden birisini, “siyasal bilgi”yi (political knowledge) öğrendiği, başkalarıyla paylaştığı bir ortama karşılık gelmektedir. Siyasal toplumsallaşma araçlarının hepsi siyasal çevrede önemli rolleri olan unsurlardır.

Siyasal toplumsallaşma araçlarından hangisinin ya da hangilerinin süreçte daha etkili olduğu, konu üzerine yapılan çalışmalarda tartışılan önemli meselelerden birisidir. Ancak siyasal toplumsallaşma aracısının kişiler ya da gruplar üzerindeki etkisinde gözden kaçırılmaması gereken en önemli ayrıntılardan birisi, aracının etkisinin kişiden kişiye ve toplumdaki topluma değişen nitelikler arz etmesidir (Beck, 1977, s. 117; Hyman, 1969, s. 84-85). Kitle iletişim araçlarının yaygın olmadığı ve pek çok kesime ulaşmadığı bir toplumda kitle iletişim araçlarının etkin bir siyasal toplumsallaşma aracı olduğu elbette düşünülemez. Aynı şekilde, kişilerin içinde yetiştikleri aile ortamı, okudukları okul, hem kendilerinin hem de büyüklerinin ya da akrabalarının takip ettikleri kitle iletişim araçları bu süreçte etkili olmaktadır. Sadece sosyal çevre değil aynı zamanda psikolojik etkenler de sürece etkileri açısından göz önünde bulundurulmalıdır.

Gerek genelde toplumsallaşma konusunda gerekse özelde siyasal toplumsallaşma konusunda çalışanlar hem birincil toplumsallaşma hem de ikincil toplumsallaşma süreçleri açısından aile, okul ve arkadaşlık gruplarını birincil ilişkilerin hâkim olduğu birliktelikler olarak kabul etmişlerdir. Bu görüşün temelinde, söz konusu birlikteliklerde birincil ilişkilerin kurulmasının ve iletişimin yüz yüze ve sıkça yapılması da bulunmaktadır (Aziz, 1982, s. 17). Bununla birlikte dayandığı iletişim şekli açısından yüz yüze ilişki ya da diyalog olarak kabul edilmese de en önemli toplumsallaşma araçlarından birisi de kitle iletişim araçlarıdır. Tarihsel süreçte, matbaanın icadından ve yaygınlaşmasından, günümüzde küresel çapta iletişimin kurulabildiği internete kadar kitle iletişim araçlarının siyasal toplumsallaşma konusundaki merkezi rolü yadsınamaz bir gerçektir.

Siyasal toplumsallaşma sürecinde Weisberg ve Joslyn, araçların toplumsal çevreyi –ki aynı zamanda siyasal çevre olarak da kabul edilmelidir– oluşturduğunu savunurlar. Ailede başlayan bir süreç olarak siyasal toplumsallaşmada, aile dışındaki diğer araçların ve kişilerin de sürece dâhil olması ile birlikte toplumsal çevrenin etkisi de genişlemektedir (Weissberg ve Joslyn, 1977, s. 50-51). Çünkü siyasal toplumsallaşma açısından annenin, babanın ve kardeşlerin on yaşlarındaki bir çocuğa etkisi ile bir gence ya da kırklı yaşlara gelmiş birisine olan

etkileri bir kabul edilemez. Aynı şekilde, ilkokuldaki arkadaş grupları ile üniversitedeki arkadaş grupları da bu açıdan etkisi sürece göre değişen gruplardır.

Siyasal Toplumsallaşma Aktörü Olarak Genç

Siyasal toplumsallaşma çalışmalarının çocukluk ve gençlik dönemlerine odaklandığına değinilmişti. Çocuklukla karşılaştırıldığında gençlik, siyasal toplumsallaşma açısından insan hayatında daha aktif olunan bir dönemdir. Çocuklardan farklı olarak gençlerin siyasete katılma, belli bir ideolojiye bilinçli olarak bağlanma, siyasal görüşlerini arkadaş ve akran grupları arasında paylaşma, siyasal kitaplar ve dergiler okuma, siyasal partilerin gençlik kolları gibi siyasal derneklere üye olma, siyasal faaliyetlerde bulunma ve seçimlerde oy verme gibi davranışları gerçekleştirme imkânları vardır. Bu yüzden gençlik dönemi siyasal toplumsallaşma açısından gençlerin sürece aktif katılma imkânına sahip oldukları bir dönemdir. Elbette çocuklukta tecrübe edilen toplumsallaşmanın etkileri, gençlik döneminde devam edebilir. Ancak gençliğin aynı zamanda kimlik arayışının, kendisini gerçekleştirme çabasının yoğunlaştığı bir dönem olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu arayışta ve kendisini gerçekleştirme çabasında siyasal ideolojilerin ve kimliklerin önemli bir konumu bulunmaktadır. Çünkü siyasal ideolojiler, hazır kimlik kalıpları sunmaları ve güçlü siyasal aidiyet üretmeleri dolayısıyla gençlik dönemi siyasal toplumsallaşmasının önemli unsurları olarak dikkat çekmektedir.

Siyasal hareketler de gençliğin enerjisinden faydalanma ve siyasal sürekliliklerini sağlama açısından gençliğe ihtiyaç duymaktadır. Burada siyasal hareketler ile gençliğin kimlik arayışı arasında karşılıklı bir ihtiyaç ilişkisini tespit etmek mümkündür. Hemen her siyasal hareket gençlere ihtiyaç duymaktadır. Baran'a göre (2013, s. 8) genç ile toplum arasındaki ilişki karşılıklı ve düzeyi yüksek beklentilere dayanmaktadır. Genç, kendi geleceği ile ilgili hayallerini ortaya koyarken toplum da gençliği kendi devamının sağlanması bakımından geleceği olarak görmektedir. Siyasetçiler ve iktidar sahipleri de gençleri kendi anlayışları doğrultusunda geleceğin siyasal aktörleri olarak kabul etmektedirler. Dolayısıyla farklı siyasal hareketler ile gençlik arasında süre giden karşılıklı beklentilerden bahsetmek mümkündür. Aynı zamanda bir siyasal hareketin varlığı, devamlılığı da gençlerin siyasal toplumsallaşma araçlarıyla o siyasal harekete

katılmalarına ve aidiyet duymalarına bağlıdır. Siyasal partilerin gençlik kollarında düzenlenen toplantılar, güncel olayların belli bir siyasal görüş temelinde değerlendirilmesi ve paylaşılması, rol modeli olan siyasal kanaat önderlerinin bilgi paylaşımları, siyasal harekete aidiyeti güçlendiren gazete, dergi, kitap ya da televizyon kanallarının takip edilmesi, karşıt siyasal görüşlerin eleştirilmesi, özellikle belli bir siyasal hareketin içinde bulunan gençlerin temel siyasal toplumsallaşma unsurlarıdır. Böylece gençlik açısından siyasal toplumsallaşma, siyasal değerlerin ve ideolojilerin öğrenildiği, kabul edildiği ve paylaşıldığı bir zihniyet ve pratik üretme mekanizması olarak işlemektedir.

Siyasal toplumsallaşma açısından gençlik döneminin arayış hâlinde olmasından kaynaklanan bazı risklerden de söz etmek gerekmektedir. Çünkü gençlerin siyasetle kurdukları ilişkiler yetişkinlerden genelde farklıdır. Bu durumun en önemli sebeplerinden birisi gençlerin gençlik alt kültüründen ve dolayısıyla bir tecrübe birikimine dayanmadan olayları ve meseleleri algılamalarıdır. Hoffer'a göre (2010, s. 5), zor bir geçiş ve arayış dönemini yaşayan gençler, totaliter ideolojik gruplara katılmak yoluyla kendilerine bir kimlik kazanmakta ve söz konusu geçiş ve arayış dönemini aşma konusunda siyasal gruplardan destek bulmaktadırlar. Nazilerin ya da komünist örgütlerin gençlik teşkilatlarına dayanmalarının en önemli sebeplerinden birisi de budur. Radikal siyasal örgütler, kimlik arayışındaki gençlere çok net cevaplar sunmaktadır. Bazı gençlerin kimlik arayışlarına bu hazır cevaplar ve sloganlar cevap üretmekte ve cazip gelebilmektedir.

Farklı toplumlarda farklı dönemlerde gençler, siyasal hareketlerin içinde yer almışlardır. Özellikle 1960'lı ve 1970'li yıllarda Avrupa toplumlarında başlayan gençlik hareketleri, kapitalizm karşıtı bir vurguyla birlikte farklı toplumlarda yayılmıştır. Bilindiği gibi 1960'ların ortalarından itibaren Türkiye'de de etkili olmaya başlayan gençlik hareketlerinde sağ ve sol siyasal görüşlere sahip olanlar arasında kamplaşmalar ve çatışmalar yaşanmıştır. Bu dönemde sağ ya da sol siyasal görüşe sahip gençler kitaplar, dergiler, arkadaşlık grupları, dernekler, kanaat önderlerinin verdikleri konferanslar ve seminerler, gösteriler gibi etkinler dolayısıyla yoğun bir gençlik siyasal toplumsallaşması yaşamışlardır. Bu yoğun siyasal toplumsallaşma sürecinin sembol mekânları ise üniversiteler ve üniversite dışındaki siyasal dernekler olmuştur. Üniversite yılları, aileden ve geçmişte toplumsallaşma sürecine etki etmiş diğer çevrelerden uzaklaşılan ve kimlik arayışına pek çok alternatifin üretilebileceği önemli yıllardır. Bu yüzden

özellikle siyasal çatışmaların yoğun bir şekilde yaşandığı dönemlerde üniversite yıllarında gençlerin geçmiş çevrelerinden uzaklaşmalarına bağlı olarak yeni siyasal fikirleri benimsemeleri ve kendi siyasal toplumsallaşma süreçlerinde ciddi kopmalar yaşamaları daha çok beklenebilecek bir durumdur. 1960'lardan itibaren 12 Eylül 1980 darbesine kadar gençlerin Türkiye'nin siyasal kültüründe önemli bir yerleri ve görünümleri olduğunu söylemek mümkündür.

12 Eylül 1980 askerî darbesi gençliğin sindirilmesini ve siyasetten uzaklaştırılmasını hedef almış bir girişim olarak dikkat çekmektedir. Sağ ve sol görüşlü gençlerin bir kısmının idam cezasına çarptırılmaları, pek çok gencin uzun yıllar hapisanelerde kalması, gençlik hareketlerinin önüne geçmek amacıyla üniversitelerin Yükseköğretim Kurulu tarafından kurumsal olarak denetlenmesi gibi gelişmeler, gençliği siyasetten uzak tutma anlayışının bir sonucu olarak gerçekleştirilmiştir. Hatta siyasallaşmış gençliğin "anarşinin sebebi" olduğu tezi 1980'li yıllarda sıkça işlenmiştir. Bu dönem, aynı zamanda Türkiye'nin dışa açıldığı ve toplumsal olarak önemli dönüşümleri tecrübe ettiği bir dönem olarak da dikkat çekmektedir. Bu dönüşümlerin dolaylı olarak siyasal kültürü de dönüştürdüğü ve zaten sindirilmiş olan gençliğin "depolitize" olma sürecini hızlandırdığı genelde savunulan bir görüştür. Siyasallığın toplumsal bir insanlık durumu olması bağlamında depolitize olma söylemi, tartışmalı bir söylemdir. Ancak siyasal etkinliğin, pasifleştirilmesi söz konusu olabilir ki "depolitize olma" ya da "depolitize edilme" söylemini savunanların kastettiği durum daha çok kitlelerin siyaset üzerindeki etkinliklerinin ve siyasette aktif rol alma durumlarının engellenmesi ya da çeşitli yollarla engellenmeye çalışılmasıdır. Türkiye açısından genelde bu söylemi savunanlar, siyasal meseleler konusunda 1980 öncesinin hareketli, aktif siyasal gençliğinden zamanla hareketliliği azalmış bir gençliğe doğru dönüşümün yaşandığını kastetmektedirler. Göle (2007, s. 515), bu dönüşümün genel bir siyasal kültür dönüşümü olduğunu ve 1980 sonrası şartlarda toplumsallaşan gençlerin ve öğrencilerin daha farklı tarzda siyasallaştıklarını ve dolayısıyla siyasallığın ifade ediliş tarzının değiştiğini savunmuştur.

1990'lı ve 2000'li yıllarda da Türkiye'de sıkça dile getirilen "depolitizasyon" ve "depolitize gençlik" iddialarının bugün Türkiye'nin genel siyasal kültürü göz önünde bulundurulduğunda farklı şekillerde yorumlanabileceği açıktır. Türkiye, genç bir nüfusa sahip olmasının yanında Batılı ülkelerle kıyaslandığında siyasete katılma ve ilgi düzeyinin yüksek olduğu bir ülkedir. Sağ-sol ayrışmasının

yanında etnik kökenli ve laiklik ekseninde tanımlanan siyasal ayrışmalar yakın dönemlerde Türkiye’de gündem oluşturmuştur. Gençler, toplumsal değişmeye bağlı olarak yeni araçları ve araçları da kullanarak kendi dönemlerinde yine siyasal toplumsallaşma süreçlerini tecrübe etmektedirler. Özellikle Gezi Olaylarında gösterilen tepkiler ve gençlerin olaylara aktif katılımı dikkat çekmiş ve depolitizasyon söyleminin yeniden sorgulanmasını sağlamıştır. Bugün sosyal medyanın özellikle gençler tarafından aktif olarak kullanılması, siyasal partilerin de sosyal medyada yer almalarını gerektirmiştir. Gençlik, kendi ürettiği gençlik alt kültürü ve dili dolayısıyla siyasal kültürün üretilmesine de katkıda bulunmaya devam etmektedir. Siyasal örgütlenmelerin ve fikirlerin var olması ve varlığını sürdürebilmesi, gençliğin enerjisine ve aidiyetine ciddi şekilde bağlıdır. Gençler de kendi gelecekleri ve kimlik arayışları için siyasetle bir şekilde ilişki kurmaya devam edeceklerdir.

Sonuç

En genelde siyasallık, tercihe ve taraf olmaya dayanan bir insanlık durumudur. Tercihle bulunma ise değerlerden, inançlardan ve normlardan bağımsız gerçekleşen bir eylem değildir. Hem tercihte bulunma hem de eylemde bulunma, düşünce tarihi boyunca insanı diğer varlıklardan ayırt eden unsurlar olarak kabul edilmiştir. İnsana özgü bir süreç olarak toplumsallaşma, insanın tercihte ve eylemde bulunan insan hâline gelme süreci olarak kabul edilebilir. Siyasallık, toplumsallaşma sürecinde kazanılmaktadır ve insanın toplumsallığından bağımsız bir durum değildir. Dolayısıyla insan, toplumsallaşırken siyasallaşmaktadır.

Siyasal toplumsallaşma, sadece çocukluk yıllarında etkili olan bir süreç değildir. Elbette çocuklukta edinilen alışkanlıkların ve inançların insanların karakterlerini belirlemede çok önemli bir yeri vardır. Çocukluk döneminin önemli rol modellerinin –başta anne ve baba olmak üzere– çocukta siyasal bilincin gelişmesine etkisi büyüktür. Yetişkin hâline geldiğinde siyasal tercihleri babası ya da annesi ile benzer ya da aynı olan pek çok insana rastlanabilir. Annenin ve babanın değerleri, çocuğun da değerleri hâline gelir. Pek çok insan, kendisine toplumsallaşma yoluyla aktarılan bilgileri sorgulama ihtiyacı hissetmez. Ancak, toplumsallaşma bu kadar basit bir aktarımdan ibaret olmayıp daha karmaşık bir süreç karşılık gelmektedir. Okul, arkadaşlar, medya, psikolojik etkiler ve kişi-

nin bütün bu siyasal toplumsallaşma araçları ile kurduğu ilişki, siyasal toplum-sallaşmanın yönünü değiştirebilmektedir. İnsan, sorgulayan, inandıkları üzerine düşünebilen ve doğrularını değiştirerek hayatına yön verebilme yeteneğine sahip bir varlıktır. İnsanın doğrularının ve değerlerinin değişmesi, dolaylı olarak siyasallığını da etkilemekte; hatta siyasal tercihlerinin ve eğilimlerinin de değişmesine sebep olmaktadır. Bu tür değişimlerin yaşandığı en kritik dönemlerden birisi de gençlik dönemidir. Gençlik dönemi, kimlik arayışı dönemi olduğu için hem genel toplumsallaşma açısından hem de siyasal toplumsallaşma açısından gençlerin daha aktif bir şekilde bu süreçlere katılma çabasında oldukları bir dönemdir. Bazen bu arayış radikal siyasal hareketlerde karşılığını bulabilmektedir ve bu tecrübenin en çok ve kolay yaşanabileceği dönem gençlik dönemidir.

Gençlik siyasal hareketlerin temel hedef kitlelerinden birisi olarak kabul edilmiştir. Nasıl ki bir toplumun kendi gerçekliğini sürdürebilmek için gençlere ihtiyacı varsa, aynı şekilde bir siyasal hareketin de varlığını sürdürebilmek için gençlere ihtiyacı vardır. Bu yüzden kitle toplumu tartışmaları bağlamında ve Türkiye özelinde 1980 sonrası nesiller için iddia edilen “depolitize gençlik” söylemlerinin genel toplumsal değişme ve gençlik alt kültürünün değişmesi bağlamında yorumlanması gerekmektedir. Gençler, gençlik alt kültürü dolayısıyla siyasal kültürün aktörleri olmaya devam etmektedirler.

Extended Abstract

Political Socialization and Youth^{*}

Mahmut H. Akin^a

Abstract

At the most fundamental level, politicization, a uniquely human characteristic, refers to taking sides and having a position on issues, and is reproduced through social relations. Thus, politicization is a product of political socialization achieved through the agency of people, institutions and other agents. Political socialization is part of the general process of socialization, which in turn includes politicization through the internalization and practice of various norms, values, and beliefs. Being a member of a society inherently gives rise to socialization. Just as political socialization is closely related to such concepts as socialization, politics, political power, propaganda, political culture, political communication, state, ideology, and citizenship, so is it related to the concepts of family, school, peer groups, and mass media, the latter being collectively referred to as agents of socialization. This is not to mention its integral relation with political developments in society. Political socialization underwent during youth is of crucial importance for later stages. An interesting debate from the perspective of youth political socialization concerns depoliticization.

Keywords: Socialization • Political socialization • Political culture • Youth

* This article is based on the author's PhD thesis titled "Youth in the Political Socialization Process - a Theoretical and Practical Study."

^a Assoc. Prof. Mahmut H. Akin (PhD), Department of Sociology, Faculty of Human and Social Sciences, Konya N. Erbakan University, Dere Aşıklar Mah. Demeç Sok. No: 42, Meram Konya Turkey
Research areas: Turkish modernization; Sociology of politics; Social theory
Email: mahmuthakin@gmail.com

Studies on political socialization examine the politicization dimension of socialization, i.e. the process by which individuals become political. The literature on political socialization is arguably the result of an effort to understand the process in which politicization is first produced and then sustained. Knowledge and habits acquired in childhood, adolescence, and young adulthood continue exerting an influence later in adulthood. Thus, it can be argued that although political socialization starts in childhood, it is a life-long, evolving process.

Just as cultural elements are transmitted from generation to generation through socialization, elements of political culture are transmitted between generations through political socialization. Throughout history, people have formed diverse relations with the political cultures into which they were born and socialized. While sometimes they have internalized the assumptions of their political culture, they have fought against their cultures to change those values and assumptions at other times. If the history of humanity is a history of destruction and reconstruction, politicization also reflects a constantly reconstructed human condition.

What is Socialization?

Relations between individuals and their society have an ontological character for both groups. Throughout history, individuals have lived in constant communication and interaction with other people, within various social aggregates. An individual does not automatically become a member of the society into which he or she is born. "He is born with a predisposition towards sociality, and he becomes a member of society" (Berger & Luckmann, 2008, p. 190). The individual is born into a family, a web of relations, a language, and a culture on which these relations are based, and at the most general level, into a society and a nation.

Socialization, which is a process of interaction with one's social environment and results in the internalization of patterns of social behavior (Fichter, 2002, p. 25), is defined as the process by which individuals become members of a society through internalizing the norms, beliefs, and values of the society and by learning about their social roles (e.g. as workers, friends, citizens, etc.) (Marshall, 1999, p. 760). In its general usage in sociology, socialization, being part of the development process, refers to the acquisition of social roles by the

individual through such agents of socialization as parents, friends, and school (Rapley & Hansen, 2006, p. 591). Essentially, people develop a sense and an awareness of “us” through socialization.

According to another definition, socialization is “the process, from birth onwards, of childrearing and upbringing and the transmitting of social attitudes, values, habits, exemplary behaviors and accumulated knowledge by the group or community to which one belongs” (Colman, 2003, p. 687). In light of these definitions, it could be argued that both psychological and sociological approaches define socialization as “inherently as process of learning” (Batmaz & İsen, 2002, p. 22).

Talcott Parsons, an American sociologist, emphasized the universal nature of socialization due to its function in the survival and reproduction of the society. According to Parsons, the “barbarian invasion” of the society by incoming members creates a delicate situation for every society (Parsons, 2005, p. 143). Socialization performs the double function of both protecting members of the society from this invasion, and creating order by teaching the “barbarians” how to live in a society.

According to Zygmunt Bauman (1998, pp. 40-41), “the individual becomes socialized, that is to say becomes capable of living in a society, to the extent he is adapted to living and behaving in a group by internalizing societal pressures, and to the extent he acquires the skill to behave within the bounds set by the society and thus to be free and responsible to act.” In Bauman’s formulation, socialization is the process of the human self’s own development. In the development of the self, the communication and interaction that a child has with other people is crucial, and the internalization of “societal pressures” in the quote underlines the role played by social and individual interactions in this process. Bauman explains an important detail as follows (1998, p. 41): “Some others enter the world of the child more effectively than other others.” The first people a newborn comes into contact with are his parents. As a natural and necessary consequence of this, “in the primary socialization of the baby/child, parents (significant others) are the most important role models” (Coser, Rhea, Steffan, & Nock, 1983, p. 108). Socialization is realized and sustained as the development of the thoughts and behaviors of the individual through interaction with others in her life - and others, it should be noted, are also necessarily social beings, just like the socializing individual. In this context,

Berger makes the important point that the society does not only shape how we behave, but also what we are as social beings (Berger, 1977, pp. 110-111). Thus, socialization is directly related to the ontological condition of human beings.

Social scientists have differing views on whether socialization is a “one-way” process or not. Some scholars treat socialization as a “one-way” process, whereas others see it as a “two-way” process (Laswell, 1977, p. 448). Especially in the early studies on socialization (conducted in the 19th and early 20th centuries), socialization was conceptualized as a one-way process acting on the passive child (Kağıtçıbaşı, 2000, p. 65). According to proponents of this view, during socialization, the child absorbs what is taught; and as a result, does not play any active role in the internalization of the values, norms, beliefs, and culture of the society. On the other hand, there are scholars who argue that “Socialization is not some sort of ‘cultural programming’ in which the child passively absorbs the influences acting upon her. Even a newborn baby has desires or requirements that influence the behavior of those responsible for her care; the child is an active being from the very beginning” (Giddens, 2000, p. 25).

The active role played by the individual in socialization does not mean that environmental factors are unimportant or negligible. Factors/determinants other than the individual also play important roles in the process of socialization. The point is that neither the individual by himself nor the factors other than the individual on their own are the sole determinants in this process. Because of that, Emile Durkheim, one of the classical sociologists, describes humans as *homo duplex*, meaning that “humans are on the one hand socially and culturally conditioned, and on the other hand are original and creative” (Zijderveld, 2007, p. 157).

The society and the agents of socialization have an authoritarian impact throughout the process. In the process of socialization, people are trained to obey their parents as a child, their teachers at school, their bosses as workers, and laws and regulations as citizens (Bilgin, 2008, p. 82). The society and its culture rule over the individual with their established order.

Political Socialization as a Form of Socialization

Political socialization is a sub-discipline of both political science and the social sciences that examines how people are politicized within the context of the overall socialization process. In other words, political socialization focuses on the question “How do people become political beings/politicized?” or “How are people made into political beings/politicized?” and tries to explain this process. Thus, in political socialization, the focus is on the stages that people go through as they become political individuals, and the role played by environmental factors in this process.

The first studies on political socialization were conducted in the United States. Studies of political participation and political analyses focusing on presidential elections from the early 20th century onward have been limited to questions of why people choose the Democrats or the Republicans. Hymen argues that “until then, social psychological work on political behavior more or less missed the fact that politicization is a product of the process of socialization” (1969, p. 18).

According to Sigel (1973, pp. 19-20), just as socialization serves a crucial function for the survival of the society, political socialization also serves a similar function. “Political socialization is the gradual teaching of the accepted and practiced norms, attitudes, and behaviors by the current political system.” Based on this definition, Sigel describes the purpose of political socialization as “raising individuals as, or turning them into, well-functioning¹ members of the political society.”

Political socialization is defined differently by scholars who have different approaches to social sciences, different theoretical assumptions, fields of study, and ideologies. As a result, we have a plethora of definitions that emphasize different aspects of the concept. According to one definition, political socialization is “the process in which the individual learns about the attitudes, values and beliefs of the political system in which she belongs, and her role in the systems as a citizen” (Greenberg, 1973, p. 3). Other definitions describe it as internalization of citizenship, and “the process in which individuals acquire

1 When the characteristics of Robert Sigel’s “well-functioning” citizen are examined, it is clear that we could also use other descriptions, such as a citizen that “suits the taste” of the political culture, or with reference to Füsün Üstel, a “palatable citizen.” A “palatable citizen” is one who has duties toward himself and toward other members of the society, and is diligent in carrying out these duties (Üstel, 2004, pp. 180-182).

political values and attitudes” (McLean, 1996, p. 386). Political socialization is also defined as “the transmission of political orientations -information, attitudes, norms and values- in a society from generation to generation” (Easton & Dennis, 1973, p. 24), “political learning” (Jaros, 1973, p. 23), and “the process of individual participation in politics” (Çetin, 2003, p. 43). Froman, underlining the social context in which the individual belongs, defines political socialization as follows: “Political learning of the social patterns depending upon the social context/conditions, through various agents of socialization” (Froman, 1961, p. 342). According to German political philosopher Beck (as cited in Teber, 1990, p. 76), “Political socialization is the process, through direct or indirect means, of understanding and internalizing the norms and attitudes that shape and direct political behavior, which in turn are determined (and/or meant to be changed) by the political order.”

Teber defines political socialization as “political psychology,” and explains the process from a purely psychological point of view (Teber, 1990, pp. 27-28). “Political psychology examines how dominant/official ideologies (central bureaucracies, organized complexes, political syndicates), regardless of their social/economic formation, are reflected in individual psychology, and how they influence, deform, and even destroy individual psychology; in other words, observes individual psychology reflecting official (or private) ideologies.”

Scholars who describe political socialization with reference to political culture view the process as the acquisition of norms, values, and beliefs (Jarry & Jarry, 1995, p. 500). According to Yücekök (1987, p. 13), “Political socialization creates political culture. Political culture affects institutions, and institutions, in turn, affect political socialization, thus changing the political culture. These cause and effect relations collectively constitute political behavior.” Some of the most important debates within the literature on political socialization revolve around the questions of when political socialization starts, when or whether it ends, how much political information and values acquired in youth affect people in their adulthood, and whether political consciousness is acquired at an early age or later in life (Dawson, Prewitt, & Dawson, 1977, p. 48).

The Role Played by Agents of Socialization

Agents of socialization affect the process of socialization in a direct and indirect manner. Among researchers studying socialization, there seems to be a consensus that there are four major agents of socialization: family, school, peer group, and mass media.² These agents of socialization are given special emphasis in studies on socialization and political socialization and are also considered to be agents of political socialization (Froman, 1961, p. 343).

The importance of the agents of socialization is also reflected in the three areas on inquiry on which most research is focused. According to Greenberg (1973, p. 7), studies of political socialization concentrate their efforts on the three aspects of products, processes, and agents. Gimpel et al.'s insight regarding the agents of political socialization is a very useful one. According to Gimpel et al., agents of political socialization constitute the "political environment" of a person (Gimpel, Lay, & Schuknecht, 2003, p. 32). The political environment, in turn, is a milieu in which one of the most important aspects of politicization occurs: the individual acquires "political knowledge" in this environment. All agents of political socialization are important elements of the political environment.

An important debate in studies on political socialization concerns which of the agents play(s) a bigger role in the process. However, in debates on the effects of agents of political socialization on individuals or groups, an important detail that should not be overlooked is that the size of an agent's effect varies from person to person and from society to society (Beck, 1977, p. 117; Hyman, 1969, pp. 84-85).

Researchers studying socialization in general, as well as those studying political socialization, describe family, peer groups and school mates as groups that are characterized by primary relations, both for the purposes of primary socialization and secondary socialization. This view is justified by the fact that these groups encourage forming primary relations and involve frequent face-to-face communication (Aziz, 1982, p. 17).

Weisberg and Josly (1977, pp. 50-51) argue that in the process of political socialization, agents constitute the social environment, as well as the political

2 Abercrombie et al. also include political parties among the agents of socialization (see Abercrombie, Hill, & Turner, 2000, p. 264). Most studies on the subject, however, focus on the four major agents mentioned above.

environment. Political socialization is a process that starts in the family, and as other agents and people also become involved in the process, the impact of the social environment grows.

Young People as Actors in Political Socialization

Political movements need young people to make use of their energy and to achieve political durability. It is possible to argue that the need is mutual, as young people are often in search of an identity. Almost all political movements need young people. According to Baran (2013, p. 8), the relationship between a young person and the society is based upon mutual and high level expectations. The young person has his own dreams about the future, and the society views youth as vital for its survival in the future. Politicians and decision makers also see youth as the political actors of the future, in line with their own political views. As a result, there are ongoing and mutual expectations between different political movements and the youth.

Because youth is also a period of self-searching, it could be argued that there are some risks involved in political socialization. The relations young people form with politics are usually different from those formed by adults. The most important reasons for this difference are the youth sub-culture and the relative lack of experience of young individuals, both which lead them to view events and issues differently. According to Hoffer (2010, p. 5), young people who are in a difficult period of transition and search sometimes develop identities by joining totalitarian ideological groups, and find support in various political groups in navigating this period of search and transition.

The thesis that “politicized youth” were the “source of anarchy” found many supporters in 1980s. This period was also a period in which Turkey opened its doors to the external world, and experienced important social transformations. It is a commonly accepted view that these transformations have changed the political culture in turn, and accelerated the “depoliticization” of the already suppressed youth. This is a problematic discourse considering that politicization is a human condition. What happened was that political activity was blunted, and the proponents of the discourse of “depoliticization” or “being depoliticized” refer to the prevention of, or efforts to prevent masses’ influence

on and active role in politics. People who defend this view for Turkey argue that a transformation took place from the active, restless political youth of the pre-1980s to a youth that gradually lost its political activism. Göle (2007, p. 515) argues that this transformation was the reflection of a general transformation in political culture, that young people and students who were socialized in the post-1980 period were politicized in a different manner, and that the way politicization was expressed has changed.

It is obvious that the arguments of “depoliticization” and “depoliticized youth,” frequently made in the 1990s and 2000s, need to be interpreted differently today, considering the contemporary political culture of Turkey. Turkey not only has a young population, it also has very high levels of political participation and interest in politics compared to European countries. In addition to the right-left division, ethnic-based and secularism related political divisions have been very important in the recent history of Turkey. Young people, using new tools and new agents of socialization brought about by social change, are still experiencing processes of political socialization.

Kaynakça/References

- Abercrombie, N., Hill, S., & Turner, B. S. (2000). *The Penguin dictionary of sociology* (4th ed.). London: Penguin Press.
- Aziz, A. (1982). *Toplumsallaşma ve kitleli iletişim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yayınları.
- Baran, A. G. (2013). Genç ve gençlik: Sosyolojik bakış. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 6-25.
- Batmaz, V. ve İsen, G. (2002). *Ben ve toplum: Sosyal psikoloji* (2. basım). İstanbul: Om Yayınevi.
- Bauman, Z. (1998). *Sosyolojik düşünmek* (çev. A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Beck, P. A. (1977). The role of agents in political socialization. In S. A. Renshon (Ed.), *Handbook of political socialization* (pp. 115-141). New York, NY: The Free Press.
- Berger, P. (1977). *Invitation to sociology* (13th ed.). London: Penguin Books.
- Berger, P., & Luckman, T. (2008). *Gerçekliğin sosyal inşası: Bir bilgi sosyolojisi incelemesi* (çev. V. S. Öğüt). İstanbul: Paradigma Yayınları.

- Bilgin, N. (2005). *Siyaset ve insan: Siyaset psikolojisi yazuları* (2. basım). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Bilgin, N. (2008). *Sosyal psikoloji*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Çetin, H. (2003). *İnsan ve siyaset: Siyasetin psikolojik temeli*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Colman, A. M. (2003). *Oxford dictionary of psychology*. New York, NY: Oxford University Press.
- Coser, L. A., Rhea, B., Steffan, P. A., & Nock, S. L. (1983). *Introduction to sociology*. New York, NY: Harcourt Brace Jovanovich, Inc.
- Dawson, R. E., Prewitt, K., & Dawson, K. S. (1977). *Political socialization* (2nd ed.). Boston: Little, Brown and Company.
- Duverger, M. (1995). *Siyaset sosyolojisi* (çev. Ş. Tekeli, 4. basım). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Easton, D., & Dennis, J. (1973). The child's image of government. In E. S. Greenberg (Ed.), *Political socialization* (pp. 24-55). New York, NY: Lieber-Atherton Press.
- Fichter, J. (2002). *Sosyoloji nedir* (çev. N. Çelebi). Ankara: Anı Yayınları.
- Froman, L. A. (1961). Personality and political socialization. *The Journal of Politics*, 23(2), 341-352.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji* (çev. H. Özel ve C. Güzel). Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Gimpel, J. G., Lay, J. C., & Schunknecht, J. E. (2003). *Cultivating democracy: Civic environments and political socialization in America*. Washington DC, MD: Brookings Institution Press.
- Göle, N. (2007). 80 sonrası politik kültür. E. Kalaycıoğlu ve A. Y. Sarıbay (Der.), *Türkiye'de politik değişim ve modernleşme içinde* (3. basım, s. 515-526). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Greenberg, E. S. (1973). Consensus and dissent: Trends in political socialization research. In E. S. Greenberg (Ed.), *Political socialization* (pp. 1-16). New York, NY: Lieber-Atherton Press.
- Greenstein, F. (1973). Children and politics. In E. S. Greenberg (Ed.), *Political socialization* (pp. 56-63). New York, NY: Lieber-Atherton Press.
- Hoffer, E. (2010). *Kesin inançlılar* (çev. E. Günür, 2. basım). İstanbul: Plato Film Yayınları.
- Hyman, H. H. (1969). *Political socialization*. New York, NY: The Free Press.
- Jaros, D. (1973). *Socialization to politics*. New York, NY: Praeger Publishers.

- Jarry, D., & Jarry, J. (1995). *Collins dictionary of sociology* (2nd ed.). Glasgow: Hurper Collins Publishers.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Kültürel psikoloji* (3. basım). İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kalaycıoğlu, E. ve Sarıbay, A. Y. (2007). İlkokul çocuklarının parti tutmasını belirleyen etkenler. E. Kalaycıoğlu ve A. Y. Sarıbay (Der.), *Türkiye’de politik değişim ve modernleşme* içinde (3. basım, s. 501-513). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Laswell, H. D. (1977). Political socialization as a policy science. In S. A. Renshon (Ed.), *Handbook of political socialization* (pp. 171-185). New York, NY: The Free Press.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü* (çev. O. Akınhay ve D. Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- McLean, I. (1996). *Concise dictionary of politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Parsons, T. (2005). *The social system* (2nd ed.). London: Routledge.
- Rapley, M., & Hansen, S. (2006). Socialization. In B. S. Turner (Ed.), *The Cambridge dictionary of sociology* (pp. 591-592). New York, NY: Cambridge University Press.
- Sigel, R. (1973). Assumptions about the learning of political values. In E. S. Greenberg (Ed.), *Political socialization* (pp. 19-24). New York, NY: Lieber-Atherton Press.
- Teber, S. (1990). *Politik-psikoloji notları*. İstanbul: Ara Yayınları.
- Üstel, F. (2004). “Makbul vatandaş”ın peşinde: II. meşrutiyet’ten bugüne vatandaşlık eğitimi. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Weissberg, R., & Joslyn, R. (1977). Methodological appropriateness in political socialization research. In S. A. Renshon (Ed.), *Handbook of political socialization* (pp. 45-84). New York, NY: The Free Press.
- Yeşilorman, M. (2006). Siyasal sosyalizasyon sürecinde sosyo-ekonomik faktörlerin rolü. *Bilig*, 36, 1-46.
- Yücekök, A. N. (1987). *Siyasetin toplumsal tabanı: Siyaset sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Zijderveld, A. C. (2007). *Sahnelik toplum: Sosyolojinin yeniden tanımlanması* (çev. K. Canatan). İstanbul: Pınar Yayınları.

Copyright © 2015 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı

<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>

Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2015 • 3(1) • 145-167

ISSN 2147-8473

Başvuru | 26 Şubat 2015

Kabul | 7 Nisan 2015

OnlineFirst | 30 Nisan 2015

Makale

Yenilenen Mekân, Gençleşen ve Değişen Kamusal Alanlar: İstanbul Üsküdar Meydanı Örneği

Yunus Çolak^a

Öz

Türkiye’de son on yılda özellikle İstanbul’da gerek devlet gerekse özel/vakıf üniversitelerinin sayısı artmıştır. Kent dışında geniş alanlar üzerine kurulu kampüs yapılanmaları barındıran üniversitelerin yanında iş merkezlerinden dönüştürülen görece daha küçük ölçekli mekânlara sahip üniversitelerin sayısı da İstanbul’da hızla artmıştır. Bu okulların çektiği genç nüfus, kent merkezlerinin de içinde yer aldığı kamusal mekânı kullanırken dönüştürmektedir. Gençliğin, aileden ve ev sorumluluklarından uzakta, kent mekânını kullanarak ürettiği kamusal alanlar, durağan kent coğrafyasını hareketlendirmekte; ona yeni biçimler ve işlevler yüklemektedir. Bu durum gençleri kamusal alanı dönüştüren birer aktör hâline getirmektedir. Bu sebeple kamusal alanı dönüştüren baskın genç nüfusun kent merkezlerinde ve kent merkezindeki meydanlarda nasıl konumlandıkları ve buralarda ürettikleri dinamik kamusal alan süreci önemli hâle gelmektedir. Bu makalede fiziksel ve mekânsal değişimin yoğun yaşandığı Üsküdar’da gençlerin mekândaki konumları, ürettikleri kamusal alanlar ve kamusal alanın dönüşümü ele alınmaktadır. Üsküdar’da gençleşen/yenilenen mekânın gençler tarafından giderek daha fazla kullanıldığı ve bu kullanım sırasında gençlerin yeni bir kamusal alan oluşturduğu bu çalışma kapsamında ulaşılan en önemli sonuçlardan birisidir.

Anahtar Kelimeler: Mekân • Kamusal Mekân • Üsküdar • Gençlik

^a Yunus Çolak, Kırklareli Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Kofçaz Yolu, Kırklareli
Çalışma alanları: Konut politikaları; Kentsel adalet; Kent ve siyaset; Kentsel dönüşüm
Elektronik posta: ahiyunuscolak@gmail.com

Toplumsal bir aktör olarak gençliğin kentsel mekânı kullanımı, mekânın yeni biçimler ve işlevler kazanmasında belirleyici etken olmaktadır; hatta kamusal alanın tanımlanmasında gençliğin kamusal mekân kullanımı etkili olmaktadır. Buna karşın, gençlik merkezli pek çok araştırmada gençliğin bu etkisi sorgulanmamaktadır. Oysa genel olarak gençler özel olarak kent mekânındaki üniversite gençliği; mekândaki akışları, güzergâh tercihleri, boş vakit değerlendirme biçimleri, donatı ihtiyaçları, barınma tercihleri, gece kullanımları gibi faktörler yoluyla kent coğrafyasını doğrudan ve diğer unsurlardan daha özgün biçimde etkilemektedir (Yavuzer, Meşeci ve Sertelin, 2005). Bu kullanımlarda kesişen karşılaşmalar, beklentiler ve zıtlıklar kamusal alanı yeniden tarif etmekte; kentteki ekonomik dokudan mimari işleve ve kent yönetimine kadar uzanan siyasal alanla irtibatlı sonuçlar doğurmaktadır.

Gençlik ile kent ve kentsel mekân arasındaki ilişkide kamusal alanlar diğer mekânlardan daha farklı bir yere sahiptir. Evin ve okulun dışına taşan ilişkiler kamusal mekânlarda var olur. Lise sonrasında, özellikle üniversitede, gençlerin mekân kullanımında kamusal mekânların giderek daha fazla yer kapladığı hatta –uyku ve diğer temel ihtiyaçlar dışında– gençlerin zamanlarını kamusal niteliği bulunan yerlerde geçirmeye başladıkları söylenebilir. Bu bağlamda kamusal mekânlar ağırlıklı olarak gençler tarafından kullanılmaktadır.

Gençlerin kamusal mekân kullanımlarını analiz edebilmek üzere, değişim süreçlerinin hızlı yaşandığı bir metropol olan İstanbul'daki bir kamusal mekân belirlererek alan incelemesi yapılmıştır. İnceleme alanını Üsküdar Meydanı ve çevresi (meydana bağlanan alanlar) oluşturmuştur. Üsküdar Meydanı, İstanbul'daki geleneksel meydanlar içerisinde (Aksaray, Beyazıt, Eminönü ve Taksim) en hızlı dönüşen mekânların başında gelmektedir. Çok yoğun bir biçimde kullanılan meydan uzun süredir Marmaray inşaatına ev sahipliği yapmış, ayrıca meydanın önemli bir parçası olan sahil şeridi de yakın zamana kadar kapalı tutulmuştur. Kısa bir süre önce tamamlanan çalışmalar ile geleneksel işlevlerini kaybeden meydan, artık iki kıtayı birbirine bağlayan, mesafeyi ve süreyi kısaltan Marmaray'a ev sahipliği yapmaktadır. Marmaray ile birlikte yoğun bir insan ve ulaşım trafiği içerisinde kalan meydan ve meydana bağlı alanlar hızlı bir dönüşüm süreci yaşamaktadır. Öte yandan Üsküdar merkezi ile doğrudan irtibatlı üniversite kampüslerinin açılması, üniversite çerçevesinde barınma mekânlarının teşekkülü; bölgede İstanbul'un geri kalanından farklılaşan bir demografinin toplanması sonucunu doğurmuştur.

Dolayısıyla, ulaşım çözümleri ile birlikte ilçeyi ve merkezin sosyal yapısını değiştiren koşullar Üsküdar'ı, İstanbul'un diğer ilçelerinden farklılaşan bir yapıya bü-ründürmektedir. Kamusal mekânın kullanımında kısa bir zaman öncesine kadar yer almayan pek çok işlev eklenmekte; mekân bir araya gelmenin siyasal araçlarla beslendiği bir kamusal alana uç vermektedir.

Bu çalışmada kamusal alan tartışmalarından yola çıkılarak bu alanı belirleyen aktörler ekseninde gençliğe dair bir sorgulama yapılmaktadır. Kamusal alanın mekânsal karşılıklarına temas edilerek Üsküdar'ın, İstanbul kent mekânı içinde değişen rolü, biçimleri ve işlevleri ele alınmaktadır. Üsküdar meydanını ve bu meydanın çevresini kullanan gençlerin ve mekânı kullanma pratiklerinin artışı değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmelerin amacı Üsküdar Meydanı örneğinde, dönüşen kamusal mekânlarda gençlerin ürettiği kamusalılıkları ve bu kamusalılığın değiştirdiği mekânın yeni koşullarını anlamak ve açıklamaktır.

Gençlik ve Kamusal Alan

Özünde *herkesin eşit şartlarda kendine bir alan açtığı yer* şeklinde tanımlanan kamusal alan, bir sosyal grup olarak gençliğin belirleyici aktör olmasına imkân tanır mı? Türkiye'de, gençlerin kamusal alanda eşit düzeyde bir etkinlik ortaya koymaları yönünde engeller var mı? şeklindeki sorular, gençliğin çeşitli siyasal ve toplumsal gruplarca yapılan tariflerini düşünmeyi zorunlu kılmaktadır. Zira gençlik bu *tanımlarla* kamusallaşmakta, imkânlara kavuşabilmekte ve/veya sınırlanmaktadır.

Kamusal alan kavramı, büyük ölçüde demokrasi ve demokrasi çerçevesinde yürütülen tartışmalarla yakın ilişki içerisinde. Özgürlük, insan hakkı, her türlü baskıya ve totalitarizme karşı olma vb. hususlarla *kamusal alan* kavramı birlikte değerlendirilmektedir. Kamusal alandan karşıt görüşlerin ve siyasal tarafların aracılık mekânı olmasının yanında totaliter rejime zıt bir yaşam alanı hayaline vücut buldurması beklenmektedir. Kamusal alan, bir *alan* olarak çeşitli itirazlara rağmen bir mekânsallığı içermektedir. Bu, çoğu kez “ev dışında”, “halkın toplandığı”, “demokratik taleplerin dile getirilebildiği”, “politik tartışmaların yapıldığı” bir alan olarak kurgulanmaktadır (Walton, 2012).

Kamusal alan, devlet alanı ve özel alan arasında, politik sorunlar dâhil toplumsal olan her şeyin müzakere edilebildiği yer olarak nitelenmektedir. Özü itibarı ile mü-

zakerenin imkân bulduğu bu alanın iki temel özelliği sürekli vurgulanmaktadır: Aleniyet/açıklık ve dünyevilik/sekülerizm (Walton, 2012). Yaygınlığın, açıklığın olduğu kadar dünyanın kendisi ile irtibatlı kılınan bu alan düşünölmeye başlandığında, bir mekânsal form aransa da çağdaş bir takım araştırmacılar ve yazarlar bu arayışın beyhudeliğini özellikle belirtmişir (Özbek, 2010). Bir mekânsallık arayışına girmeden medya organları, özellikle de bugün sosyal medyanın kendisi bir kamusal alanı ortaya koymaktadır. Bu fikre göre “Çağdaş kamusal alan medyanın rolünden ayrılmaz.” (Walton, 2012). Şu hâlde ondaki aleniyeti de içine katarak medyayı kamusal alan çerçevesinde düşünmek mümkündür. Zira demokrasi gibi bir kurucu unsurun garantisi bu kamusal alan pratiği ile temin edilmektedir.

Kamusal alan, Türkçedeki olağanca karışıklığı (Tanyeli, 2007) bir tarafa bırakılarak devletin müdahalesinin olmadığı bir sivillikle inşa edildiğinde, bu sivilliğe yönelik tehditler de belirginleşir. Belirginleşen bu tehdit, sivil alanı da hegemonyasına almak isteyen ticarileşmedir. Avrupa sömürgeciliğinin tarihine kadar götürölebilecek olan ticarileşme baskısı yüzyılın ortalarından sonra bir “hegemonik istila” görünümünde olmuştur (Floris, 2012). Dolayısıyla özgürlüğü ve aleniyeti vurgulanan kamusal alanda müzakereyi temin edecek yalnızca devlet değildir; bir anlamda *kamusal alan mahremiyeti* olarak nitelenebilecek bu ortama ticari yapılar da girmektedir. Habermas’ın dile getirmiş olduğu gibi, kamusal alan bir politik katılım yeridir; politik katılım da sahnede konuşmak gibidir. Bu sahne, müzakerenin ve politik etkileşimin (debate & deliberate) alanıdır. Kavramsal olarak *kamusal alan* devletten ayrı ve ilkesel olarak devlete karşı konumlanmıştır. Kamusal alan resmî ekonomiden ayrı, pazar ilişkilerinin değil söylemsel ilişkilerin alanıdır. Habermas’ın bu yaklaşımı, eleştirel toplumsal kurama ve demokratik politikaya ilişkin sarsılmaz bir inancın eseridir. Habermas’a göre geç kapitalist toplumların demokrasisini anlamak ve ona gerekiyorsa bir alternatif sunmak için *kamusal alan* fikri ile hareket edilmelidir. Devletin eleştirel kontrolü için devletin işleyişi hakkında bilgilerin kamuya açık kılınması amaçlanmaktadır. Bu sayede kısıtlanmamış bir kamuoyunun tesisi kamusal alanda gerçekleşeceği düşünölmektedir. Bu alanda, tartışma herkese açık olacak, özel çıkarlar tartışmaya dâhil edilmeyecek ve statülere dayalı eşitsizlikler bulunmayacaktır (Habermas, 2010).

Kamusal alan kavramının toplum ve toplumun bir arada bulunması fikrinden hareketle ortaya çıktığı görölmektedir. Özbek’in (2010) tanımlandığı gibi, kamusal alan

“toplumsal formasyon alanları” ve “kurumları” üzerine bir çözümlemedir. Özbek, kamusal kavramını, demokrasinin yaşadığı meşruiyet krizi ile ilişkilendirmektedir. Modern kapitalist toplumun önünde duran ve birbiri ile çatışma hâlindeki liberal demokrasiler ve radikal sosyalist demokrasiler, kamusal alana yükledikleri anlam ile birbirlerinden ayrılmaktadır. Radikal ve sosyalist demokrasiler kitle demokrasisi anlayışından hareketle kamusal alanı merkeze almakta, kamusal alanı; eleştirel akıl ve rasyonel rızaya bağlı bir öz yönetimle ilişkilendirmektedirler. Söz konusu modern öz yönetim, kamusal alan ile kurduğu yeni irtibat sayesinde hukuk devleti ve müzakereci demokrasi arasındaki bağı radikalleştirmiştir (Özbek, 2010). Sonuç olarak radikal bir demokrasi anlayışı sayesinde modernitenin yeniden üretiminden bahsetmek gerekmektedir. Kamusal alan kavramının ve gerçekliğinin burada üstlendiği rol, Fordist devlet kapitalizmi ve reel sosyalizm krizini aşmak için türetilmiş; neoliberalizm, sivil toplumculuk, postmodernizm, partikularizm, milliyetçilik ve dinsel reaksiyonizm gibi modernite eleştirilerine karşı bir yeniden üretim alanı ortaya çıkarmaktır. Özbek, kamusal alan ile ilişkili düşünmemiz gereken sivil toplum oluşumlarını, muhalif sivil toplum ve hegemonik sivil toplum ayrışması üzerinden bir okumaya tabi tutmaktadır. Buna göre, hegemonik dil, mücadele edilmesi gereken konuları ertelerken muhalif bir sorgulamayı ancak muhalif bir sivil toplumun sağlayacağını vurgulamaktadır. Kökleri ve kavramsal tekabülü 18. yüzyıla kadar götürülebilecek sivil toplumun 1980’lerde yeniden ve tüm dünyada dikkat çekici bir konu olarak ortaya çıkması, yeni toplumsal hareketler ve bu hareketlerin korunması, sermayenin ve iktidarın dışında kalan özgür bir iletişim alanını arayışından kaynaklanmaktadır. Bu arayış özü itibarı ile Rousseau’nun genel irade kavramının işletilmesi ile ilgilidir. Fakat Rousseau’dan iki yüzyıl sonra, tek tek bireylerin iradelerinin toplamının ötesine geçilerek genel iradeyi var eden müzakere sürecine vurgu yapılmıştır (Özbek, 2010). Dolayısıyla, toplumun bir arada olması, kamusal alanda statik bir durum değil, birlikte birtakım faaliyetlerin de ortaklaşacağı bir dinamizm de içermektedir.

Bütün uyarılarla birlikte, çağdaş bireyin, toplumsal formasyonu kurması için önerilen formül olan kamusal alanı, tanımladığı mekânsallıklarla kavramaya çalışmak gerekmektedir. Bireylerin, gerek aleniyet ilkesi çerçevesinde gerekse kendi sınırları içerisinde ürettiği kamusalıkların, kent içinde sosyalleşmenin gerçekleştiği alanlarla irtibatını kurmak mümkündür. Esasında, medyanın ya da müzakere alanına özgürce imkân veren tüm araçların olduğu gibi bizatihi kentin kendisi, toplumsal dokunun yeniden kurulmasını sağlayacak bir kamusal öğretili ta-

şmaktadır. Özellikle, büyük olayların kendi bünyesinde gerçekleşmesine imkân veren meydanlar bu anlamın yüklendiği kentsel ögeler olmaktadır. Örneğin İstanbul'un kamusal mekânları dendiğinde, ilişki biçimlerinin yeniden üretildiği pek çok yerin yanında, toplumu merkezinde çeşitli amaçlarla buluşturan Taksim, Beyazıt, Eminönü, Sultanahmet meydanlarının tüm ülke için görünürlüğün ve bilinirliğin alanları olduğu Arendt'in (Kahraman, Keyman ve Sarıbay, 1999) de-yimiyle *itibarın* arandığı, Habermasçı bir bakışla, *müzakere imkânının* doğduğu alanlar olarak resmetmek mümkündür. Yani kamusal mekân, kamusal alan için hem bir çıkış yeri hem de müzakere sürecinin bir parçası olabilmektedir. Bu bağlamda kentteki meydanları ve çevrelerindeki mekânsal örgütlenmeleri kamusal alan tartışmalarının bir unsuru olarak kabul etme imkânı vardır.

Burada meydanlar olarak ifade edilen açık kent mekânlarında, kendilerini çevreleyen yapı biçimleri ile ilişkili ve ortak bir yaşamın sürdürülebilmesi için üç temel işlevi yerine getirmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır (Erdönmez, 2014, s. 118): (a) Açık kent mekânı, kolektif toplumsal yaşamın oluşmasına ve her türlü aktiviteye olanak sağlamalı ve aynı zamanda doğal çevrenin topografik yapısıyla ilişkili olmalıdır. (b) Kentsel mekânı oluşturan yapı biçimleri, kolektif bir kimlik oluşturacak şekilde ifade edilmelidir. (c) Mekânsal şekillerin kent dokusu içinde organizasyonu sağlayıcı bir şekilde yer alması gereklidir.

Aktivite, ortaklık ve organizasyon kavramları ile özetlenebilecek bu işlevlerden hareketle, modern bireyin mekânda hareketliliğinin, farkındalığının ve eylem/söylem geliştirme imkânının arttırılmak istendiği görülebilmektedir. Kamusal alanın bu işlevini, kamusal ve bireysel çıkarların algılandığı ve değişim içinde ancak birbirlerine yaslanan, güçlendiren bir kültürle ilişkilendirme imkânı tanıdığı görülmektedir. Zukin'in ortaya koymuş olduğu gibi, bu kamusal alanda karşılaşmalarla üretilen kültürü, o mekâna aidiyet duyanların eliyle yeniden ve sürekli değişimini görmek mümkündür (akt., Erdönmez, 2014). Mekân, onda kültürü var edenlerin eliyle yeni şekillere girme imkânı taşımaktadır.

Kamusal alanlardaki karşılaşmaların ve bu karşılaşmalarla üretilen kültürün, mekânı kullananlar aracılığıyla nasıl dönüştüğünü ve yeniden üretildiğini görebilmek amacıyla hem mekândaki değişim hem de mekânı kullananların pratiklerine bakmak gerekmektedir. Bu bağlamda bir taraftan değişim sürecinde olan Üsküdar meydanının ve meydan çevresinin nasıl bir kamusal alan sunduğunu diğer taraftan gençlerin bu yeni mekânda ürettiği kamusal alanların

ele alınması, gençlik ve kamusal mekân ilişkisini anlamaya katkı sağlayabilir. Gençlerin, günlük aktivitelerinin; bir arada yapageldikleri işlerin ve mekânda örgütlenerek mekânı örgütleme kapasitelerinin, bir kamusal alan inşa etme sürecine katkı sundukları görülmektedir. Yukarıda da açıklanmaya çalışıldığı gibi, kamusal alanın statik yapının ötesinde ürettiği hareketlilik, genelde gençlik özelde de üniversite gençliğinin yeniliklere açık olması (Kır, 2007), çerçevesinde dinamizm ve geleceğe dair bilinçli bir eylem alanını ortaya koyabilmektedir. Söz konusu alan, her halükarda, kamusal talebi ile birlikte ortaya çıkabilecek ticarileşme tehdidi ile yüklüdür. Kamusal alanın inşası, gençlikle kazandığı ivmeyi, mekâna yapılan ticarileşme baskısı ile apolitik bir görünüm kazanırken, üniversite gençliğinin mekân örgütlemedeki katkısını erteleyebilmektedir.

Üsküdar'da Değişen ve Gençleşen Mekân

Üsküdar, İstanbul Boğazı'nın Anadolu kıyısındaki en eski yerleşim birimlerindedir. Osmanlı ve Bizans öncesi dönemde, antik Kalkedon şehrinin limanı olarak işlev gören Üsküdar, Osmanlı egemenliği altında, önemli bir ilim ve kültür merkezi olarak konumlanmış, imparatorluk başkentini Anadolu'ya bağlayan güzergâhın başlangıç noktasını teşkil etmiştir. Bugün, Anadolu yakasında Kadıköy, Ümraniye ve Beykoz ilçelerine komşu olan Üsküdar, yerleşim dokusu itibari ile vadiler ve tepeliklerden oluşan topoğrafyasındaki organik yapıyı muhafaza etmektedir. Üsküdar'ı oluşturan vadilerin kesişerek boğaza sahil şeridi ile birleştiği yerde konumlanan Üsküdar merkezi ise 16. yüzyıldan itibaren gelişen nirengi noktaları ile tespit edilmiş mimari sınırları içinde, sürekli bir dönüşüme konu olmuştur. Osmanlı döneminde Üsküdar Meydanı denince Mihrimah Sultan Külliyesi ve Yeni Valide Külliye binaları arası kabul ediliyordu. Kıyıya paralel gelişmiş kentin, bina blokları arasında iki açıklık Mihrimah ve Yeni Valide Külliyesi'ne ait açıklıklardan ibaretti (Göncüoğlu, 2008).

Üsküdar'ın son on yıldır işlevsiz kalan meydanı, tüm işlevsizliklere rağmen toplumsal görünürlüğün ve hayli mütevazı bir eylemselliğin alanı olmaya devam etmektedir. İşlevini gerçekleştirilemeyerek zorunlu bir güzergâhın parçası olan meydan, tarihsel parçalanmışlığına yeni bölünmeler eklemekte, bu durum Üsküdar'da yeni kamusal alanlara uç vermektedir. Bu bölümde Üsküdar Meydanı'nın ve meydanın çevresinin geçirdiği değişim ele alınarak gençleşen

mekânın nasıl bir süreçte dönüştüğü betimlenmektedir. Böylelikle değişen mekânla, gençlerin ürettiği yeni kamusalık arasında ilişki kurulmaktadır.

Üsküdar Meydanı, tarihinin tüm dönemlerinde suyla olan ilişkisi nedeniyle, önemli bir ulaşım erişim merkezi olmuştur. Millattan önce, Kalkedon kenti için liman işlevi görmeye başlayan Üsküdar, boğaz kenarındaki konumu sayesinde, ticaret ve yolcu hareketliliğinin sürekli yaşandığı bir yer olma konumunu sürdürdü (bkz. Resim 1, 2).

Resim 1: Antik Dönemden itibaren kullanılan Balaban İskelesi'nin Osmanlı Devleti dönemindeki bir görüntüsü.

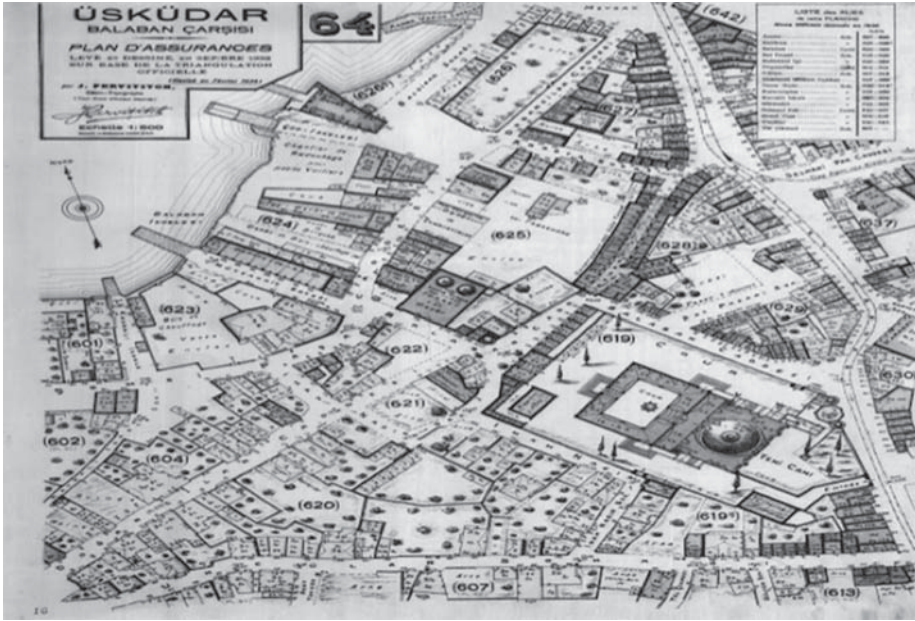

Resim 2: 20. yy başlarında Üsküdar'a gelen deve kervanları.

Bir odak noktası ve açık mekân olmasından ötürü Üsküdar'ın Meydanı niteliğindeki Mihrimah Sultan Külliyesi ve Deniz ve İskele ilişkisi 1728 yılında inşa edilen 3. Ahmet Çeşmesi ile yeni bir nirengi noktası kazanmıştır. 18. yüzyılda yaşamış Üsküdarlı bir tarihçi olan Abdullah Efendi'nin notlarından hareketle bu ilişkinin kentsel bir açıklık oluşturulmasına yönelik hassasiyet sonraki dönemlerde de devam etmiştir.

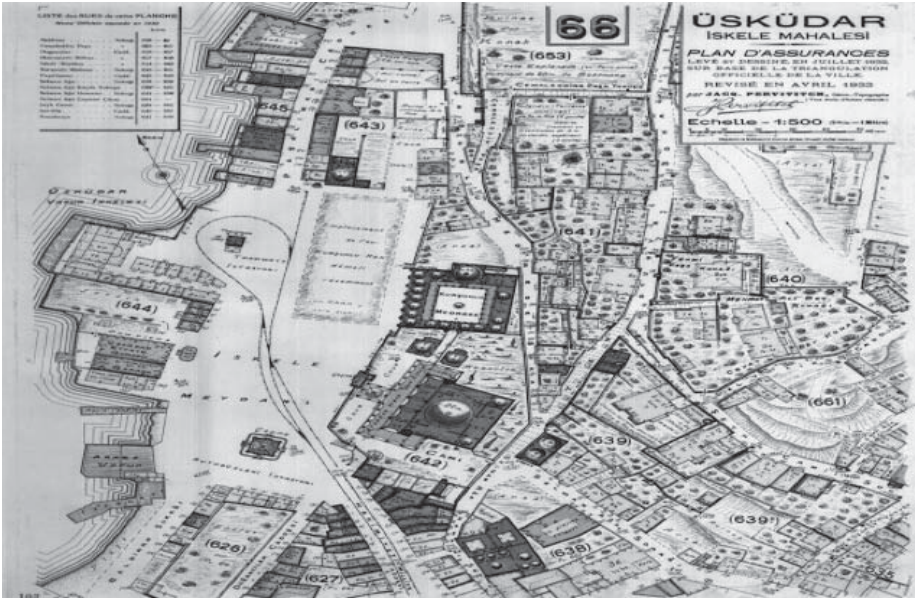
“1200 yılı Zilhicce ayının başlarında (25 Eylül 1786) önce Üsküdar İskelebaşı'ndaki III. Ahmet'in yaptırdığı meşhur çeşmenin tamiri için emir verilmiş ve harap olan kısımları yenilenmiştir. Bu vesile ile çeşmenin etrafında meydan açılmış, çeşmeyi çevreleyen kasap dükkânı, mezbaha ile iskele cihetindeki kayıkçı barınakları yıktırılmıştır. Ardından yine İskelebaşı'ndaki bir kömür mahzeni ile bir Bektaşî tekkesi ve mahzenleri yanında camii civarındaki berber dükkânı da ortadan kaldırılmış ve buradaki büyük bir dut ağacı da kesilmiştir. Böylece cami, çeşme ve iskele üçgeninde yeni ve büyük bir meydan açılmıştır.” (Emecen, 2006, s. 117).

1786'daki bu yıkımların Üsküdar'da ilk meydan yapma çabası olduğu ileri sürülmektedir. Bugünse, Üsküdar Meydanı olarak düşünülen alan, çok daha

Resim 3: İskele Meydanı.

geniş bir sahayı parçalı bir biçimde kapladığı düşünülen bir bölge olarak anılmaktadır. Kıyı şeridinden başlayarak, vadinin içerisine kadar sokulmakta ve

Resim 4: Balaban Çarşısı.

Resim 5: Günümüzde Üsküdar Meydanı (Google Maps kullanılarak üretildi).

Ahmediye'ye¹ kadar uzanan düzlük, kentsel tasarım bağlamında Üsküdar meydanı olarak değerlendirilmektedir. Bu alan parçalı ve farklı kamusalıkları yaşatan unsurlara sahiptir.

“Üsküdar Meydanı olarak adlandırdığımız alan coğrafi şartlar gereği de bir toplanma alanı konumundadır. Kent meydanları araştırmalarında en çok değinilen konulardan ve kent meydanlarının olmazsa olmaz niteliklerinden biri olan ‘meydanın mekân hissi verecek şekilde kapalılık özelliği göstermesi’ Üsküdar Meydanı için coğrafi şartların sağladığı bir ayrıcalıktır. Buna göre ‘gruplanmış meydan’ formunda olan Üsküdar Meydanı, üç tarafı tepelerle çevrili, yalnız kuzey batısından Boğaz’a açık ama Boğaz’ın sınırlandırdığı bir alandır.” (Taşçı, 2012, s. 227).

1 Bu bağlamda Üsküdar Meydanı Ahmediye Meydanı ile birleşmektedir.

Resim 6: 1959'da tüm Meydanı açan düzenlemeden sonra 1970'lerde otopark görünüm.

Üsküdar ilçesi içerisindeki kamusal odakların kent kimliği ile ilçe insanın gündelik diline işlemiş biçimde biçimlenmiş olduğundan bahsetmek mümkündür. Taşçı (2012, s. 216), Üsküdar'a inmek ya da gitmek olarak tarif edilen eylemin, söz konusu meydana ve bu meydanla çevrelenmiş ya da meydan teşekkül etmeden önce orada bulunan çarşılarla gitmek şeklinde bir anlam taşıdığını belirtmektedir.

Gerçekten de Pervitich'in 1930'larda Üsküdar için hazırlamış olduğu detaylı sigorta haritalarının pafta düzeni, bugün Üsküdar Meydanı olarak tarif etmeye çalıştığımız parçalı alanın, özündeki parçalı dokuyu resmedecek şekilde okunabilmektedir. Pervitich haritalarında ayrılan bu paftalar bugünkü meydanın farklı yönelimlerini ortaya koymaktadır.

Tarihsel olarak, Üsküdar Meydanı'nı etkileyen gelişmeleri dikkate alındığında ulaşım ile ilgili üretilmiş kararların meydanın yeniden şekillenmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Kronolojik olarak meydanın gelişimine bakıldığında ilki 1928 yılında faaliyete başlayan tramvayların, meydan için erişilebilirliği arttırdığı görülmektedir. 1930'lardan itibaren o dönemin anlayışına uygun olarak pek çok eski binanın meydan açmak ve abidevi eserleri gün yüzüne çıkartmak gayesi ile yıkımlar ya-

Resim 7: 2014 sonu itibarıyla Üsküdar Meydanı (googlemaps.com).

pılmıştır. Pervitich'de yeri park olarak görülen Kurşunlu Hanı ve imareti bu dönemde yıktırılmıştır. 1950'lerde, meydanın etrafındaki odak noktaları ve sınırlayıcılar konumundaki külliyelerin arasının tamamen açıldığı görülmektedir. Bu dönemde hızla artan araba sahipliği ve taşıt trafiği ile irtibatlı bir biçimde Üsküdar Meydanı'nın araçların yoğun kullanımına açıldığı ve hatta bir otopark görünümüne kavuştuğu söylenebilir. Bu durumun oluşmasında arabalı vapurların Üsküdar İskelesi'ne yanaşması etkili olmuştur. Avrupa yakasını Asya yakasıyla araba trafiği üzerinden bağlayan bir noktaya dönüşmesi meydanın giderek araba trafiğini artırmıştır. Ayrıca araçların arabalı vapur için oluşturdukları kuyruklar da meydanın kimi zamanlarda adeta bir otoparkı andırmasına neden olmuştur.

Otomobil sayısını artması ve trafiğin yoğunlaşmasıyla birlikte 1966 yılında tramvayların kaldırılması sonucunu beraberinde getirmiştir. Üsküdar Meydanı için önemli aşamalardan biri 1987 yılında açılmış olan uluslararası davetli bir kentsel tasarım yarışmasıdır. Birinci olan proje hayata geçmemiş, Marmaray'ın gündeme gelmesiyle de devre dışı kalmıştır. 1985 yılında açılan Üsküdar Harem Sahilyolu ile birlikte meydandaki trafik baskısı da artmıştır.

İnşaat çalışmaları 2005'te başlayan ve 2013 yılında faaliyete giren Marmaray, karayolu bağlantıları ile önemli bir odak noktası olan, Anadolu otoparkı Harem'e yakınlığı ile nüfus çeken, kıyı bağlantıları ile Anadolu yakasına geçiş güzergâhı olan Üsküdar'ı, Kadıköy ve Zeytinburnu akslarıyla da doğrudan irtibatlı bir mer-

kez hâline getirmiş oldu. Marmaray'ın inşa edildiği yerde daha önceden bulunan pek çok kamusal öge başka yerlere taşındı. Ve faaliyete geçişinden epey bir zaman geçmiş olmasına rağmen çevre düzenlemeleri ve altyapı işleri bitmeyen Marmaray istasyon bölgesi, hâlen Üsküdar için yalnızca bir geçiş noktası konumundadır. Marmaray yolcularının %27'si Üsküdar İstasyonu'nu kullanıyor, diğer taraftan da bu gelişme vapuru tercih eden yolcu sayısının azalması ile sonuçlanıyor.²

Uzun yıllar insanların toplandığı bir mekân işlevi gören meydan, Marmaray'ın yapımından sonra yeni bir çehre kazanmış, Marmaray'ın müştemilatı meydanın mevcut alanını oluşturmuştur. Etkinliklerini gerçekleştirmek için uzunca bir süre kıyıya yanaştırmış olduğu gemiler ya da yüzer iskeleleri kullanan belediye, etkinlik aylarının haricinde de bu iskeleleri kaldırmamış; daha önce meydanda yapılan bir takım faaliyetler buralarda gerçekleştirilmeye devam edilmiştir.

Öte yandan, meydandaki hareketlilik üst bölgelere kaymış, Üsküdar Belediye binası çevresinde oldukça canlı bir açık mekân ortaya çıkmıştır. Gerek sosyal etkinlikler gerekse de kafe vb. mekânlar bu bölgede yoğunlaşmaya başlamıştır. Üsküdar'ın sahil kesimindeki konser, fuar vb. kimi etkinlikler de Bağlarbaşı'nda kültür merkezinin geniş mekânına kaydırılmıştır. Ancak Marmaray'ın faaliyete geçmesi ve sahil şeridinin yapılan dolgu ile genişletilmesi sonucu elde edilen yeni mekân, pek çok etkinlik için Üsküdar Meydanı olarak anılmış, sahil bo-

Şekil 1: Akslarla ayrılan ve parçalı bir algı oluşturan merkez.

2 <http://www.haberturk.com/yasam/haber/913296-marmaray-icin-carpici-rakam> 'de 10.05.2015'de erişildi.

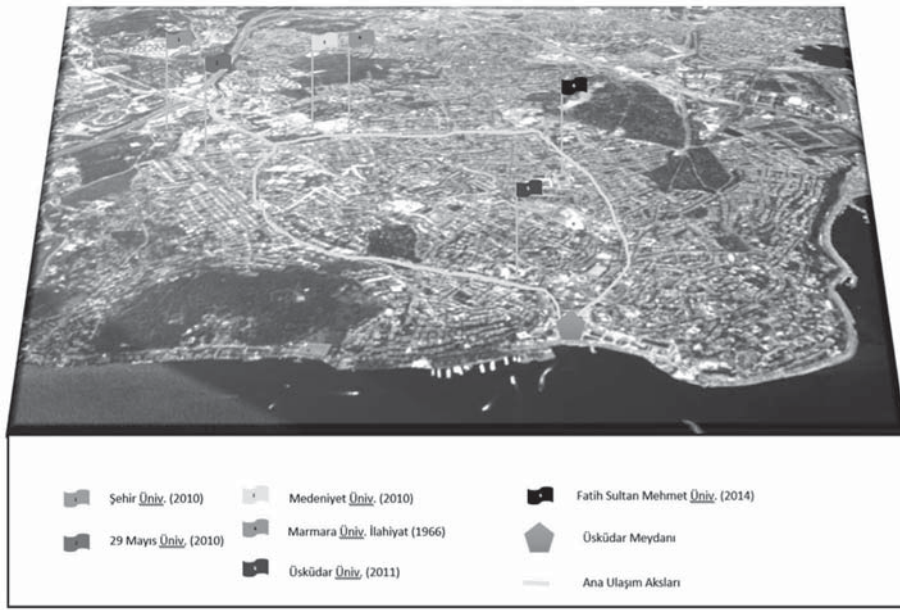
yunca lineer biçimde kurulan çadırlarda, kermes, fuar, sahaf günleri ve etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Gelinek noktada, Üsküdar merkezinin Şekil 1'de belirtilen akslarla parçalanmış bir algı oluşturduğundan bahsetmek mümkündür.

Üsküdar'da Parçaları Birleştiren ve Yeni Bir Kamusal Alan Üreten Gençlik

Üsküdar Meydanı, tarihsel bellekteki parçalı formunu Marmaray sonrasında da sürdürmüştür. Meydana ilişkin algı bugün de parçalı yapısını sürdürmektedir. Meydan neresi sorusuna bugün, mekânın kullanıcıları tarafından verilebilecek tek bir yanıt bulunmamaktadır. Makro planda, meydanın nirengi noktaları olan külliye ve meydan çeşmesi de devam eden inşaat çalışmaları sebebiyle ve alanı bölen yüksek refüjlerin de etkisiyle erişilememekte ve/veya algılanmamaktadır.

Parçalı yapısına rağmen Üsküdar Meydanı (ya da meydanlarından biri) kamusal etkinlikler için adres olmaya devam etmektedir. Üsküdar Belediyesi binasının önü, vapur iskelelerinin önü, sahil şeridi ve Marmaray'ın çıkış kapılarının önündeki alanlar çeşitli etkinlikler ve faaliyetler için kullanılmaktadır. Yürüyüş içeren etkinlikler Hâkimiyet-i Milliye caddesinde gerçekleşmekte, bu gibi etkinlikler Ahmediye meydanı ile sahil arasındaki alanda yapılmaktadır. Kısa bir zaman öncesine kadar, geç vakitlerde kendi kabuğuna çekilen Üsküdar'da bugün üniversite öğrencilerinin sebep olduğu bir uyanıklıktan bahsedilebilir. Meydanın, artık kullanışa elverişsiz ve ulaşım düğümü şeklindeki görüntüsüne rağmen, alt odaklarda gelişen meydancıklar, genç nüfusun boş zaman etkinliği için yöneldikleri adresler olmaktadır. Yalnız açık mekânlar ve ticarileşme baskısı değil; pek çok sivil toplum kuruluşunun da bugün Üsküdar'ı bir etkinlik alanı olarak görmeye başlaması bu süreçle irtibatlıdır. Üsküdar'a ilişkin farklı durum ve bu çalışmada vurgulanmak istenen konu, toplumsal çıktılara sahip bu sürecin ulaşım kararlarının sonuçlarının alınmasından çok önce, üniversiteleşme ile ilgili olduğudur. Gerek, üniversite gençliğine gece gündüz hizmet eden bir mekân örgütlenmesinin doğması, gerekse kültürel ve sosyal etkinliklerin, üniversite gençliğini örgütlemek üzere kurumsallaşması; düne kadar hemşeri derneklerinin inşa ettiği bir kamusal alandan farklılaşan daha genç ve yeniliklere açık bir kamusal alanın inşa edildiğini düşündürmektedir.

2015 itibarıyla İstanbul'da yer alan 49 üniversiteden 6'sının, Üsküdar merkezle ve meydanla doğrudan irtibatlı yerleşkesi bulunmaktadır. Şekil 2'de bu yerleşkelerin

Şekil 2: Üsküdar merkezle ilişkili üniversite yerleşkeleri ve yerleşme tarihleri (Google Maps kullanılarak üretildi).

kuruluş tarihleri ile birlikte Üsküdar merkezle olan ilişkisi görülmektedir. Üniversite gençliğinin Üsküdar Meydanı ile irtibatlı bir biçimde, barınma ve gündelik ihtiyaçlarını giderme, boş vakit değerlendirme ve rekreatif amaçlı mekân kullanımları doğrultusunda, Üsküdar'da önemli değişiklikler olduğu gözlemlenmektedir. Kuşkusuz, Üsküdar'daki değişimi yalnızca üniversitelerle irtibatlandırmak doğru olmaz. Karayolu ulaşım akslarındaki yeni düzenlemeler, raylı sistemlerin

Avrupa yakası ile kurduğu yeni bağlantıların ve bu ulaşım değişiklikleri ile birlikte, Altunizade-Ümraniye aksının, uluslararası iş merkezleri ile gelişme seyri göstermesinin de bu değişime etki ettiği söylenebilir. Gerek yerel yönetimlerin gerekse özel teşebbüsün Üsküdar Meydanı'nı gün yüzüne çıkartmaya dönük müdahaleleri; bölgenin gece-gündüz hareketli bir merkez olması doğrultusunda alınan kararlar; açılan yeni birimlerin hareketlilikleri ve bu birimlerin kamusal yaşamdaki tercihleri daha dinamik olan gençleri hedef alması gençlerin bu meydana yeni kamusalıklar üretmesini sağlamıştır.

Üsküdar Meydanı'nda üniversite sayısının az olduğu dikkat çekmektedir. Görece merkeze ve meydana uzak alanlardaki üniversite öğrencileri, yine meydanın geleneksel işlevinde olduğu gibi, Üsküdar'a *inmekte* ya da *gitmektedir*. Üsküdar, alışveriş yapılan, çarşı niteliği taşıyan bir kimlikten yavaş yavaş sıyrılmakla bir-

likte, giderek üniversite gençleri için boş zaman aktiviteleri, eğlence ve dinlenme mekânı hâlini almaktadır. Meydan ve çevresindeki kafeler, kitapçılar, sanat atölyeleri, çay ocakları vb. mekânların sayısı hızla artmaktadır.

Üsküdar'ın İskele, balaban ve çarşı olarak parçalanmış kamusal yaşamının, bu süreçteki mekânsal müdahaleler ile belirginleştiğine temas edilmişti. Marmaray çıkışları ve iskele ve otobüs durakları ile irtibatla akışların kestiği bu merkez hüviyetini, bütün parçalarda ortak bir demografiye sunulan hizmet birimleri ile birleştiği görülmektedir. 2005 itibarıyla kafe ve benzeri mekânların, gece gündüz yemek yenilebilecek görece ucuz lokantaların, kültürel ve sanatsal birimlerin bugüne göre yok denecek kadar az olduğundan bahsetmek mümkündür. Üsküdar merkezin “muhafazakâr” kimliğinin, ona yavaş bir yaşam sunduğu hâlde, ulaşım-erişim hareketliliği, gün içerisinde üniversite gençliğinin oluşturduğu yoğun yaya trafiği, her geçen gün meydan ve onu çevreleyen fiziksel çevre için ortak bir kitlenin hizmetinde dönüşümleri ortaya çıkartmaktadır.

Üsküdar Meydanı'na açılan sokaklarda nargile içilen mekânların sayısı hızla artmış ve bu mekânlar daha çok gençler tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Nargile içilen mekânların İstanbul Tophane'de oluşturduğu değişim ve kamusal yaşamın bir benzerinin Üsküdar'da da görülmesi; kamusal mekânların ve pratiklerin bu değişimden etkilenmesi söz konusu olabilir. Bunların yanında kafe, çay ocağı, pastane vb. mekânların sayısının artması gençlerin Üsküdar'ı daha fazla kullanmalarına sebep olmaktadır. Geçmişte daha yoğun bir biçimde Kadıköy ve Beşiktaş ilçelerinin meydanlarını ve merkezlerini kullanan gençlerin giderek Üsküdar'da kendilerini konumlandırmaya başladıkları görülmektedir. Bu durumun temel nedenlerinden biri ulaşımın daha rahat olmasını yanı sıra meydan düzenlemeleriyle birlikte yaşanan değişimdir.

Meydanla ilişkili sokaklarda sanat evleri, kitapçılar, sanat atölyeleri, özel kütüphaneler vb. kültürel ve sanatsal mekânların da oluşmaya başladığı görülmektedir. Üsküdar'ın geçmişinde de önemli yeri bulunan geleneksel sanatlara olan ilgi, atölyelerin ve galerilerin açılmasına neden olurken gençlerin bu mekânlarla yakın bir ilişki kurdukları söylenebilir.

Üsküdar Meydanı'nın oluşmasını sağlayan iki külliye meydandaki ulaşım düzenlemeleri sırasında restore edilmeleri ve yeniden kullanıma açılmaları, meydandaki kitleyi bu külliyelerin bahçelerini tercih etmeye yöneltmiştir. Mih-

rimah Sultan Cami, Yeni Valide Cami (Gülnuş Emetullah Valide Sultan Cami) ve bunların bahçeleri giderek daha fazla insanın vakit geçirdiği mekânlara dönüşmüştür. Geçmişte her iki caminin bahçesi transit geçişler için kullanılırken artık sabit mekânlar olmuştur. Özellikle gençler tarafından kullanılan bu mekânlar, hem bir buluşma noktası hem de dinlenmek ve vakit geçirmek için kullanılan mekânlara dönüşmektedir. Yerel yönetimlerin ve STK'ların düzenlediği faaliyetlerle de bu mekânlar etkinlik alanlarına dönüşmekte ve yeni kamusalıkların oluşmasına neden olmaktadır.

Marmaray'ın yanı sıra, Ümraniye ve Beykoz aksının buluşma noktası olan, Beşiktaş ve Eminönü ile yakın ilişkisi olan Üsküdar Meydanı, gençler için bir *buluşma noktası* olmuştur. Kadıköy Meydanı'nda Haldun Taner Sahnesi, Taksim Meydanı'nda AKM (Atatürk Kültür Merkezi) buluşma noktası iken Üsküdar'da farklı noktalar oluşmaktadır. Marmaray'a giriş yapılan kapılar, meydanı çevreleyen camiler ve bahçeleri, meydana bakan kafeler giderek *buluşma noktası* hâline gelmektedir.

Sonuç

Kentsel mekânın yeni biçimleri hız ve hareket ekseninde şekillenmekte ve kentsel mekânlar yeni işlevler kazanmaktadır. Üsküdar için bugün en büyük tehdit kamusal alanın ticarileşmesi, henüz farkındalık kazanılamamış تنها köşelerin, toplanmaya değil tüketim mekânlarına imkân tanınmasıdır. Burada, tek bir kamusal alanın değil, kamusalıkların arayışında bir yeni mekân oluşumu ile karşı karşıya olunduğu söylenebilir. Geçmiş yüzyıllarda deniz kıyısının, bugünse rayların yeniden çizdiği Üsküdar meydanına bakıldığında işlevlerin önemli ölçüde değiştiği görülebilir.

Üsküdar meydanında son on yılda yaşananlar, ilçede açılan yeni üniversiteler, Marmaray'ın ulaşımına açılması vb. değişimler parçalanmış kamusalığı saçaklandıran kafelere, gençler için *takılma mekânlarına* çoktan uç verdi. Bu uçlarsa gezenlerin sergilemek istedikleri yeni biçimleri de oluşturmaktadır. Gençliğin kamusalığı, bağımsız birimler olmaktan daha çok kolektiftir. Aslında bu durum biraz Üsküdar'a özgü de denilebilir. Burada genç olarak tanımlanan insanlar, başıboş bırakılacak bir tenhalıktan uzaklar. Bu durumu zorlayan bir mekân ve ilişki ağları, artan genç nüfusu yeni meydancıklarda ağırlasa da erişilebilirlik problemleri ile dolu yeni imkânların kapalılığına da sürüklemektedir. Buradaki en önemli vurgu ise kent yazınında yalnızca ulaşım ve fiziksel kararlardan ileri geldiği düşünülen değişimlerin

ve dönüşümlerin, bu koşulla birlikte fakat daha belirleyici biçimde, daha tabandan bir dinamizmle kendini var ettiği. Üsküdar örneğinde görülebileceği gibi ulaşım kararlarının sonuç vermesinden daha önce mekânsal örgütlenmeyi ve kamusal alanı inşa eden yeni cazibeleri var eden üniversiteleşmeyle birlikte bölgede yoğunlaşan genç nüfustur. Gençlik, çok kısa bir zaman içinde Üsküdar örneğinde oldukça belirleyici ve göz ardı edilemeyecek bir aktör olarak şehircilerin tahmin edemeyeceği bir değişimin aktörü konumuna gelmiştir. Kamusal alanı ve oradaki müzakereyi gençlerin hareketlilikleri ile belirlediği bir dönüşümün gerçekleşmesi söz konusu olacaktır. Kentsel dönüşüm süreçlerinde gençlerin konumlarının ne tür kamusal alanlar oluşturacağını ortaya koyabilecek yeni araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Öte yandan gençlere yönelik mekânsal örgütlenmelerin, toplumun diğer unsurlarını – örneğin aile, yaşlılar, engelliler, kadınlar– meydana uzaklaştırması, onları kamusal mekân kullanımı ve kamusal alanı inşa etme süreçlerinin dışında bırakması, sağlıklı bir sonuç doğurmayacaktır. Gençlerle birlikte ve onların tercihleri, yenilik talepleri ile zenginleşecek bir kamusal alanın inşası ise, kamusal ve sivil düzeyde bir imkân olarak görülmektedir. Üsküdar örneğinden yola çıkarak kamusal alanın yerele özgü bir toplumsal formasyonu beraberinde getireceği göz önünde tutularak mekânın da buradan çıkarılacak ilkelerle örgütlenmesi, bir aradalık, aktivite ve organizasyon kültürü içinde bir siyasal zemini temin etme imkânına sahiptir.

Extended Abstract

Renewed Places, Rejuvenated and Transformed Public Spaces: Istanbul's Üsküdar Square

Yunus Çolak^a

Abstract

In the last decade, the number of public and private/foundation universities has increased not only in Istanbul, but in Turkey as a whole. Not only have universities with large campuses outside city centers increased in number in Istanbul, but so have universities that have relatively smaller places converted from office buildings in city centers. The young population attracted to these schools use the public spaces situated throughout the city centers in which these universities are located, and in the process of doing so, transform them. Public spaces created by young people away from home and family responsibilities energize the dormant urban geography by reshaping and assigning new functions to it. This makes young people agents of transformation in their respective cities. Therefore, just how a predominantly young population is positioned in a city and its public spaces becomes an important issue when viewed from the dynamic of how this public space will function. This study examines the spatial positioning of young people in Üsküdar, a part of Istanbul that is undergoing an intense physical and spatial transformation, the public space that they create, and the transformation of public space. One of the most important conclusions of this study is that the renewed/rejuvenated places in Üsküdar are used by increasingly more young people and that a new public space has been created by and during this use.

Keywords: Place • Public Place • Üsküdar • Youth

a Correspondence

Yunus Çolak, Department of Urban and Regional Planning, Faculty of Architecture, Kırklareli University, Kofçaz Yolu, Kırklareli Turkey
Research areas: Housing policies; Urban justice; Urban politics; Urban renewal
Email: ahiyunuscolak@gmail.com

This study aims to examine the role that young people play in urban spatial organization, as it is one of the most important factors in directing how public space is organized and used. Given that public space is a social formation, this article is based on the notion that the visibilities of the young people in public spaces are actors who act to transform a static structure into a dynamic process. One of the most important agents in increasing the presence and visibility of young people is the recent proliferation of universities in Turkey. As such, the proliferation of universities was taken as a parameter, and Üsküdar, one of the locations in Istanbul where this process has experienced its most rapid form, was chosen as the site of investigation. With its historical and conservative identity, Üsküdar is as a place where the emergence of such a dynamic process is easiest to observe. Through their flows in public spaces, daily routes, leisure activities, accessory needs, housing preferences that differ from the uses of married couples and families, nighttime use of urban centers, and more (Yavuzer, Meşeci, & Sertelin, 2005), youth in general, and university youth in urban spaces in particular, directly influence urban geography in more novel ways than other group of actors..

It is possible to gain an idea of the impact of the youth on public space by looking at the basic characteristics of this space. As a *space*, public space can have a spatial nature. This is mostly imagined as a space “other than home,” “where people gather,” “where democratic demands can be voiced,” and “where political argumentation takes place” (Walton, 2012). Leaving aside the many confusions around its Turkish equivalent *kamusal alan* (Tanyeli, 2007), when public space is constructed as a civic place where there is no state intervention. The main threat being commercialization, which threatens to establish its hegemony over the civic place in lieu of the public. It has become a widely accepted fact in the literature that the pressure of commercialization, which dates back to the era of European colonialism, has taken the form of hegemonic invasion from the mid-century onward (Floris, 2012).

It is possible to talk about an opportunity to mitigate the aforementioned pressure of commercialization by focusing on processes that will build the idea of a public space. According to Habermas the idea of *public space* should be the starting point for one wishing to understand democracy in late capitalist societies and to offer alternatives, if necessary. Information about the workings of the state should be made open to the public. It is thought that in this way, the formation of

an unlimited expression of public opinion will be realized in the public space. In this space, the ability to exchange ideas will be open to everyone, private interests will not be part of the discussion, and there will be no status-based inequalities (Habermas, 2010). In this formulation, the concept of public space is based upon the idea of society and social solidarity. In Özbek's (2014) definition, public space is an analysis of "places and institutions of social formation." Solutions to the problem of legitimacy faced by democracies are also sought on this basis.

In the process of forming public space, it is possible to think of public places as props, and in particular, to conceive of places where meetings, rallies, and demonstrations take place as concrete examples of public space. For example, when one talks about public places, as opposed to public spaces, located in Istanbul, it is possible to picture, in addition to many other places where such relationships are reproduced, the squares of Taksim, Beyazıt, Eminönü, and Sultanahmet as spaces that have national visibility and recognition, where Arendt's *reputation* is sought (Kahraman, Keyman, & Sarıbay, 1999), and where, from a Habermasian perspective, the *possibility of argumentation* is born. That is to say, public places can be both an outlet for public space and a part of the process of argumentation. In this context, it is possible to consider city squares and the spatial organization around them as part of the discussion on public space.

It has been argued that open urban spaces, dubbed squares in the parlance of this article, need to perform three basic functions to make it possible to develop a common and connected life with the buildings surrounding them (Erdönmez, 2014, p. 118): activity, partnership, and organization. The goal is to improve not only the mobility and awareness of the modern individual, but also her capacity to generate action/discourses on the basis of these functions.

Young people's contributions to and impact on the organization of these spaces create dynamism. As argued above, the mobility that public space generates beyond static structures not only leads to dynamism, but also establishes a venue for conscious future-directed action (Kır, 2007).

Üsküdar is one of the oldest residential areas on the Anatolian coast of Istanbul. The transformation of its central district, the rapid increase in its young population, and the spatial elements put to use by this young population make the place an ideal site for an investigation of transformation. During the Ottoman period, the

designation Üsküdar Square referred only to the place between Mihrimah Sultan Complex and the Yeni Valide Complex. The city had developed parallel to the coast, and the only open spaces were those belonging to the Mihrimah and Yeni Valide Complexes (Göncüoğlu, 2008). Early spatial transformation in this region dates back to the 18th century. Demolitions occurring in 1786 are considered to be the first efforts to create a square for Üsküdar (Emecen, 2006, p. 117). The historical nature of Üsküdar Square and its surroundings creates a fragmented image where different publicities coexist (Taşçı, 2012, p. 227).

Today, with the Marmaray project, Üsküdar has become an important destination in Istanbul's transportation system. It has become considerably easier to travel to the outlying regions of Istanbul from Üsküdar and vice versa. As a result, spatial mobility has visibly increased. However, transportation is not the only factor that has changed the face of Üsküdar; various social processes have also played a role. The mobility created by the young population in the last decade, which has been attracted by the university campuses that are directly linked to central or peripheral Üsküdar, has given rise to a visible spatial transformation and new public spaces. For example, the round-the-clock use of Üsküdar has resulted in the reshaping of public functions in and around the square to serve the young population. Public space of the youth is more collective in nature than individual public space, which is arguably unique to Üsküdar. This place is far from secluded, which means young people here have a difficult time randomly coming across. A new network of places and relationships, although hosting the increasingly larger young population in its new tiny squares, also prevents new opportunities due to problems of accessibility. The most important point here is that, contrary to the common view in the literature on cities, decisions regarding transportation and physical structure are not the only determinants of change and transformation. In addition to these decisions and perhaps more importantly, there is a bottom up dynamism that forces change. As the case of Üsküdar demonstrates, it was the universities with their new attractions and the concentration of young people that have led to the new spatial organization and building of the public space, even before transportation decisions had a chance to have an impact. In the case of Üsküdar, young people have become in a manner that was difficult for urban planners to predict, a very important agent of transformation in a very short period of time, one that plays a determining role and that is impossible to overlook. It is now possible for the youth not only to shape public space, but also to direct the flow and exchange of ideas in it. Based on

the case of Üsküdar and keeping in mind that public space brings about a social formation specific to each locality, it could be argued that a spatial organization making use of the principles to be derived from this example can create a new political ground characterized by a culture of solidarity, activity, and organization.

Kaynakça/References

Emecen, F. M. (2006). Üsküdarlı bir Osmanlı tarihçisi ve tarihinde Üsküdar ile ilgili bilgiler. *IV. Üsküdar Sempozyumu* içinde (s. 107–120). İstanbul: Üsküdar Belediyesi.

Erdönmez, E. (2014). *Kamusal alan ve toplum*. İstanbul: Esenler Belediyesi Şehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları.

Floris, B. (2012). Medyatik kamusal alanın çelişkileri. E. Dacheux (Ed.), *Kamusal alan* içinde (s. 65–74). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Göncüoğlu, S. F. (2008, Kasım). *Bir modernleşme ve tarihi yıkımın hikâyesi; Üsküdar Meydanı*. VI. Üsküdar Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Üsküdar, İstanbul.

Habermas, J. (2010). Kamusal alan. M. Özbek (Ed.), *Kamusal alan* içinde (s. 95–102). İstanbul: Hil Yayın.

Kahraman, H. B., Keyman, E. F. ve Sarıbay, A. Y. (1999). *Katılımcı demokrasi, kamusal alan ve yerel yönetim*. İstanbul: Demokrasi Kitaplığı.

Kır, İ. (2007). Yüksek öğretim gençliğinin boş zaman etkinlikleri: KSÜ örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 307–328.

Özbek, M. (2010). Giriş: Kamusal alanın sınırları. M. Özbek (Ed.), *Kamusal alan* içinde (s. 19–89). İstanbul: Hil Yayın.

Tanyeli, U. (2007). *Kamusal mekan - özel mekan Türkiye'de bir kavram çiftinin icadı*. BoyutPedia. <http://www.boyutpedia.com/1941/66973/kamusal-mekan-ozel-mekan-turkiyede-bir-kavram-ciftinin-icadi> adresinden edinilmiştir.

Taşçı, H. (2012). *Kent meydanı kent kimliği ilişkisi Üsküdar Meydanı örneği* (Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

Walton, D. (2012). Medyatik kamusal alanın çelişkileri. E. Dacheux (Ed.), *Kamusal alan* içinde (s. 28–44). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Yavuzer, H., Meşeci, F. ve Sertelin, Ç. (2005). Günümüz üniversite gençliğinin sorunları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 79–91.

GENÇLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ Yazarlara Notlar

Gençlik Araştırmaları Dergisi, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığının “gençlik” konusunu disiplinler veya disiplinlerarası açıdan ele alan kuramsal ve uygulamalı çalışmaları yayımladığı akademik, resmî yayınıdır.

Bu çerçevede; (i) gençlerin eğitim yönelimlerini ve bilgilenme kaynaklarını ortaya koyan, (ii) gençlerin meslek edinme süreçlerine, iş piyasası içerisindeki konumlanışlarına ve ihtiyaçlarına odaklanan, (iii) gençlere yönelik psikolojik, psikiyatrik, sosyolojik ve antropolojik içerikli sorunları tespit eden, çözüm arayışlarına katkı sunan, (iv) gençlerin kimlik oluşumlarını, boş zaman tercihlerini, suç yönelimlerini, sosyalleşme pratiklerini ve akran ilişkilerini irdeleyen vb. yazılara yer verilmektedir.

Gençlik Araştırmaları Dergisi’nde;

- Gençlik alanı ile ilgili nicel, nitel araştırmalara, en son literatürü kapsamlı biçimde değerlendiren derlemelere, meta-analiz çalışmalarına, model önerilerine ve benzeri özgün yazılara yer verilir.
- İleri araştırma/istatistik yöntem ve teknikleri kullanılan güncel çalışmalara öncelik tanınır.
- Çalışmaların yöntembilim açısından yetkinlikleri kadar alana orijinal ve yeni katkı sunmaları da temel yayımlanma kriteridir.
- Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarına aittir. Yayımlanan yazılar, düşünsel planda Gençlik Araştırmaları Dergisi’ni bağlamaz.
- Yayımlanmış yazıların yayım hakları T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığına aittir.
- Gençlik Araştırmaları Dergisi ve yazar/ların ismi kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.
- Gençlik Araştırmaları Dergisi’nin yayım dili Türkçe ve İngilizce’dir.

Dergiye gönderilecek yazılar;

- A4 boyutlarındaki kağıda üst, alt, sağ ve sol boşluk 2,5 cm bırakılarak (16 x 24,7 cm’lik alana) 1,5 satır aralıklı, iki yana dayalı, satır sonu tirelemesiz ve 10 punto Times New Roman yazı karakteri kullanılarak yazılmalıdır.

-
- Gönderilen tablo, şekil, resim, grafik ve benzerlerinin derginin sayfa boyutları dışına taşmaması ve daha kolay kullanılmaları amacıyla 10 x 17 cm'lik alanı aşmaması gerekir. Bundan dolayı tablo, şekil, resim, grafik vb. unsurlarda daha küçük punto ve tek aralık kullanılabilir.
 - İngilizce uzun özet de dâhil olmak üzere çalışmalar 35 sayfayı aşmamalıdır.
 - Çalışmanın, MS Word ile yazılmış bir kopyasının dergi e-posta adreslerine ekli dosya olarak gönderilmesi editoryal sürecin başlaması için yeterlidir.
 - Çalışma gönderildikten sonra en geç bir hafta içinde alındığını teyit eden bir elektronik posta mesajı gönderilir.

Gönderilen çalışmaların aşağıda koyu yazılan bölümleri içermesi gerekmektedir;

- *Türkçe Başlık Sayfası* (makale başlığını, yazar/lar'ın tam adlarını ve unvanlarını, çalıştıkları kurumlarını, adres, telefon, faks ve elektronik posta bilgilerini içermelidir)
- *Türkçe Öz* (150-200 kelime arası)
- *Anahtar Kelimeler* (5-8 kelime arası)
- *Ana Metin* (Nicel ve nitel çalışmalar giriş, yöntem, bulgular, tartışma bölümlerini içermelidir)

Yöntem kısmında ise eğer yeni bir model kullanılmışsa model alt bölümü ile mutlaka örneklem/çalışma grubu, veri toplama araçları ve işlem alt bölümleri bulunmalıdır. Derleme türü çalışmalar ise problemi ortaya koymalı, ilgili literatürü yetkin bir biçimde analiz etmeli, literatürdeki eksiklikler, boşluklar ve çelişkilerin üzerinde durmalı ve çözüm için atılması gereken adımlardan bahsetmelidir. Diğer çalışmalarda ise konunun türüne göre değişiklik yapılabilir, fakat bunun okuyucuyu sıkacak ya da metinden faydalanmasını güçleştirecek detayda alt bölümler şeklinde olmamasına özen gösterilmelidir.

- Tablo, şekil, resim, grafik vb. metin içerisinde yer almalıdır.
- *İngilizce Başlık Sayfası* (makale başlığını, yazar/lar'ın tam adlarını ve unvanlarını, çalıştıkları kurumlarını, adres, telefon, faks ve elektronik posta bilgilerini içermelidir)

-
- *Abstract* (150-200 kelime arası)
 - *Key Words* (5-8 kelime arası)
 - *İngilizce Ana Metin* (En az 2,000 kelimelik çalışma Türkçe metindeki alt bölümlerini ve kaynakçada yer alan her bir referansı içermelidir. İngilizce ana metin çalışma yayıma kabul edildikten sonra gönderilir)
 - *Kaynakça* (Hem metin içinde hem de kaynakçada Amerikan Psikologlar Birliği (APA) tarafından yayınlanan Publication Manual of American Psychological Association adlı kitapta belirtilen yazım kuralları uygulanmalıdır).

Yayın Süreci Üzerine Notlar

- Yazar ya da yazarların tamamının ıslak imzasını taşıyan aşağıdaki içeriğe sahip bir mektup yayıncıya posta ile gönderilmelidir: *yazının tüm yazarlarca okunduğu, onaylandığı, başka bir dergiye gönderilmemiş olduğu, yazının hazırlanmasının her aşamasında bilimsel etik kodlara uyulduğu, yazı yayımlandığı takdirde tüm yayın haklarının yayıncıya devredildiği.*
- Birden çok yazarlı makalelerde editoryal yazışmanın kiminle yapılacağı belirlenmeli ve açık bir şekilde belirtilmelidir.
- Yayınlanan yazıların içeriğinde ya da alıntılarında olabilecek çarpıtma, yanlış, telif hakkı ihlali, intihal vb. hususlardan yazar/yazarlar sorumludur.
- Yayınlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur. İlgili çalışmada, eğer etik onay alınması gereken durumlar söz konusu ise yazarların etik kurullardan ve kurumlardan onay aldığı var sayılmaktadır.
- Hem metin içinde hem de kaynakçada *TDK Yazım Kılavuzu* (Yazım Kılavuzu, 2009, Türk Dil Kurumu, Ankara) veya www.tdk.gov.tr adresindeki online hali yazım kuralları, akademik atıf ve gelenekler bağlamında ise *Publication Manual of American Psychological Association* [6. Baskı] esas alınır.

BU SAYIDA

Ahmet Özmez

Türkiye’de Gençlik ve Gönüllülük Çalışmaları Literatürü Üzerine Bir Değerlendirme

Bedrettin Keşgin

Gençlikten Aileye: Gençlik Politikalarında ve Uygulamalarında Değişim

Faruk Tasso

Gençlik Hizmetlerinin Arka Planı: Hak Söylemi Üzerinden Değerlendirmeler

Cemil Kırsal, Halil Ekşi

Narsistik Kişilik Özelliklerinin Empatik Eğilimleri Yordama Düzeyi

Mahmut B. Akın

Siyasal Toplumsallaşma ve Gençlik

Yunus Çolak

Yenilenen Mekân, Gençleşen ve Değişen Kamusalılıklar: İstanbul Üsküdar Meydanı Örneği

www.genclikarastirmalari.gsb.gov.tr
www.gsb.gov.tr